

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

4/2013

Цена 150 динара

*Владика
Јован
прославио
две деценије
архијерејске
службе*

*Новоосвећени храмови
у Дреновицу и Дражевицу*

*Георгије Флоровски, Јоргос Кордис, Марко Јефтић,
Марко Шукунда, Небојша Ђокић, Јован Шаховској*

Освећење храма Пресвете Богородице у Дреновцу

фото
репортажа

Каленик

Георгије Флоровски
Откровење и тумачење

стр. 2

Две деценије архијерејског
службења Богу Господина
Јована, Епископа шумадијског

стр. 14

Јоргос Кордис
Византијско сликарство
и апстракција

стр. 25

Јован (Шаховској), О смеху.....	6
Марко Јефтић, Прилог за историју истраживања ризнице Свете Софије...	7
Марко Шукунда, Однос Цркве и државе у време Диоклецијана.....	10
Село Дреновац добило нови храм посвећен Пресветој Богородици.....	16
Епископ шумадијски Господин Јован освештао новоподигнути	
Светониколајевски храм у селу Дражевицу.....	18
Небојша Ђокић, Храм Рођења Пресвете Богородице у Ивковачком Прњавору	30
Н. Д. Амбарцунов, Филозофско-богословски аспекти социјалног службења.....	36

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Милић Марковић, протојереј, Марко Митић протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј, Небојша Младеновић, протојереј, Гордана Јоцић, Владан Костадиновић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и припрема: Дејан Манделц

Илази са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXIII,
Број 4, (208), 2013.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Илази:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Георгије Флоровски, протојереј

ОТКРИВЕЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ

Јер шта ако неки не вјероваше?
Зар ће њихово невјеровање вјеру Божију укинути?
(Рм 3, 3)

Вест и сведочанство

Шта је то Библија? Књига у низу других књига, доступна и разумљива било ком случајном читаоцу? Не, она је пре свега *свештена* књига, назначена за верујуће. Свакако, и свештену књигу као „литерарно дело“ може читати сваки човек. Међутим, сада није реч о томе. Ми не говоримо о тексту, већ о Вести коју он садржи. Свети Иларије је изрекао врло значајне речи: *Scriptura est non in legendo, sed in intelligendo* (Писмо није у читању, већ у разумевању). Постоји ли у Библији, ако се она посматра у целини, некаква Вест? И коме је она адресирана (намењена) – ако је уопште адресирана некоме? Да ли је сваки човек понаособ призван да схвати и протумачи смисао Књиге? Или је то дело заједнице – а појединачних људи само утолико уколико припадају тој заједници?

Ма какво било порекло појединих докумената који су укључени у Библију, очигледно је да је Књига у целини саздана од *заједнице* – с почетка Старим Израиљом, а затим Хришћанском Црквом. Библија није зборник свемогућих историјских, законодавних и религиозних дела, већ *избор* међу њима, који је санкциониран и осведочен употребом (пре свега литургијском) у заједници, а затим и формално – ауторитетом Цркве. Књиге Библије су се одабирале и обједињавале у целину са потпуно одређеним циљем. *А и многа друга знамења учини Исус пред ученицима Својим, која нису записана у књизи овој. А ова су записана да вјерујете да Исус јесте Христос, Син Божији, и да вјерујући имате живот у име Његово* (Јн 20, 30 – 31). Ове се речи у извесној мери односе на читаву Библију. Изабрано је неколико докумената, који су редиговани и сабрани у једну књигу и дати верујућима, народу, као тачан запис Божанске Вести, која долази од Бога, и као таква је Реч Божија. Но, заједница верујућих прима Реч и сведочи о Њеној истинитости. Вера уверава да је Библија свештена. Библија као књига, састављена је у заједници и намењена пре свега за њено поучавање. Књига и Црква су неодвојиви (неразделиви).

Библија је такође *Завет*, а Завет (договор, споразум) се закључује са људима. До Рођења Христовог Реч Божија је била поверена Народу Завета (види Рм 3, 2), а сада Вест о Царству чува Црква Оваплоћене Речи. Библија је истинита Реч Божија, но она стоји на сведочанству Цркве, јер несумњиво је да је библијски канон установљен и потврђен од Цркве.

Међутим, не би требало заборављати о мисионарском задатку Новог Завета. „Апостолска проповед“, оваплоћена и овековечена у њему, имала је два циља: поучити верујуће и преобразити (обратити) свет. Зато Нови Завет није само *књига заједнице*, као старозаветно Писмо, јер она није скривена од спољашњих. Она тим није мање „имовина“ Цркве. Типичан је Тертулијанов

однос према Писму. Он одбија да се расправља са јеретичима око тешких (нејасних) места у Библији. *Писмо припада Цркви*, зато су незаконита позивања јеретика на њега. Они немају права на туђу имовину. Ово је главни аргумент у знаменитом Тертулијановом трактату: *De praescriptione haereticorum* [„Против јеретика“]. Неверујући нема приступ Писму – јер он га није прихватио. За њега у Библији нема Вести.

Није случајно, што су се списи написани од разних људи у разном време постепено почели сматрати као једна књига. *Ta biblia* – означава множину, али „Библија“ – несумњиво једину. Мноштво списа чине једно Свето Писмо. И у читавој библијској историји јавља се једна главна тема, једна Вест. Јер у Библији је присутна историја. Поврх тога, Библија је Историја, летопис дела Божијих над Његовим изабраним народом. Библија садржи пре свега *Magnalia Dei* – велика дела Божија. Бог започиње ову књигу. Она има почетак и крај, који је и циљ. Ево почетне тачке: *творачко Божије у почетку... нека буде*. Ево и краја: *Да, дођи, Господе Исусе!* (Отк 22, 20). Од Постања до Откривења – једна књига са многим поглављима. И ово је књига историје. Између почетка и краја је пут. Он има правац и коначан циљ. Сваки моменат се налази између почетка и краја, и има своје непоновљиво место у историји. Ниједан догађај се не може схватити одвојено од целине.

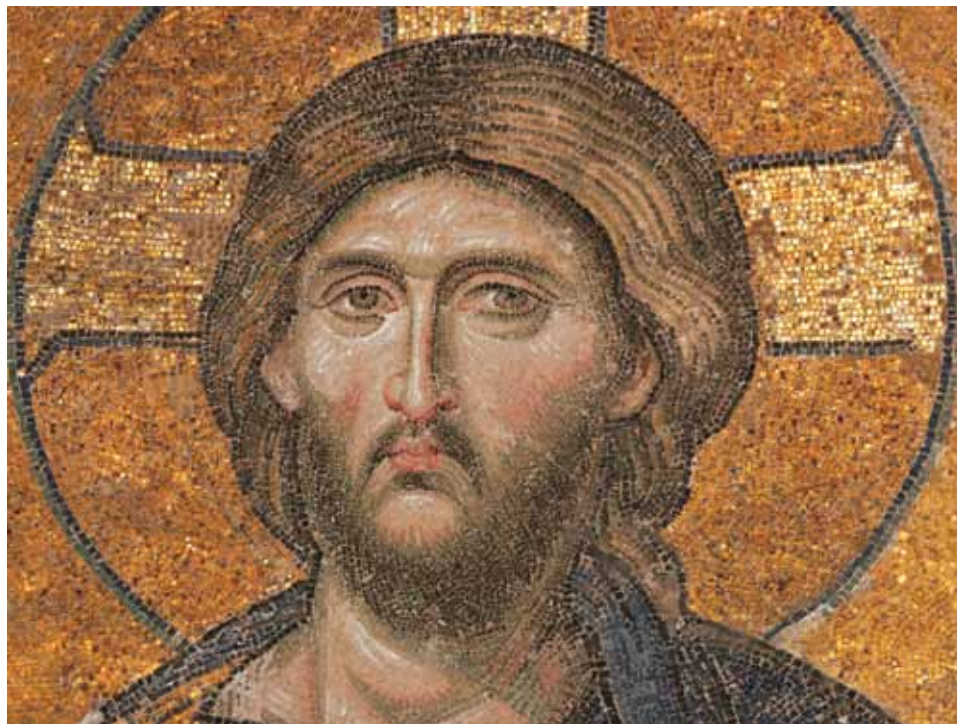
Бог је говорио *многа пута и разним начинима* (Јев 1, 1). Он је откривао Себе људима током векова не једном,

већ поново и поново. Он је водио народ Свој од истине ка истини. Откривење као да се успињало по степеницама, то јест као да је нарастало. На ово се не може обраћати пажња. Но, Бог је један исти, и Његова Вест је у коначном погледу једна те иста. Управо Вест придаје различитим списима, без обзира на њихову разноврсност, истинско јединство. Различите верзије једних истих догађаја су ушле у Књигу недирнуте. Без обзира на проблем „јеванђељских противречности“ (које је покушавао да реши блажени Августин), Црква се противила свим покушајима да се четири Јеванђеља претворе у једно синоптичко Јеванђеље – у Диатесарон. Сва четири Јеванђеља врло потпуно и можда очигледније него ли свака компилација, саопштавају једну Вест.

Библија је књига О Богу. Но, библијски Бог није *Deus Absconditus* (Скривени Бог), већ *Deus Revalatus* (Бог Откривени). Бог се јавља и открива Себе. Бог улази у људски живот. И Библија није само људски летопис јављања и дела Божијих. Она сама је Богојављење. Она је Вест Бога. Сама Његова дела су Вест. Зато се у тражењима Бога не треба удаљавати од времена и историје, јер се Он сусреће са човеком у историји, међу људима, у свакодневици. Бог ствара историју и неометано улази у њу. Библија је дубоко исторична: она није толико повествовање о предвечним тајнама, колико о Божијим делима, а овде се тајне раскривају само кроз историју. *Бога нико није видео никад; Јединородни Син који је у наручју Оца, Он Га објави* (Јн 1, 18). Он је објавио Бога, улазећи у историју у Своме Светом Оваплоћењу. Сходно томе, не би требало заборављати на историјски оквир Откривења. Не треба одвајати Истину од оквира у коме се Она јавила – таква операција ће непоправљиво изобличити Њен облик. Јер Истина није идеја, већ личност, Сам Оваплоћени Господ.

У Библији нас запрепашћује блискост односа Бога са човеком и човека са Богом. Ово су односи Завета, избора и усиновљења. Блискост Бога и човека достиже врхунац у Оваплоћењу. *Посла Бог Сина својега, Који се роди од жене, Који би под законом* (Гал 4, 4). У Библији ми не видимо само Бога, већ и човека. Ово је Откривење Бога, али нам Бог открива и Свој однос према човеку. Бог се открива човеку, објављује му се, говори и разговара са њим и при том показује људима тајни смисао њиховог постојања и коначни циљ живота. Ми видимо како Бог силази ка човеку и открива му се, и видимо како човек сусреће Бога – не само слушајући Његов глас, него и одговарајући Му. Ми не чујемо у Библији само глас Бога, него и одговарајући глас човека – у речима молитви, благодарена, хвала, трепета и љубави, туге и раскајавања, одушевљења, наде и очаја. Завет обухвата Бога и човека, и оба учествују у тајни истинског Богочовечанског сусрета, о коме приповеда историја Завета. У тајну Речи Божије улази и човеком

одзив (одговор). Ово није мнолог Бога, већ пре дијалог, где говоре и Бог и човек. Молитве и призови благочестивог псалмопевца су такође „Реч Божија“. Бог хоће, чека, потребује од човека одговор и одзив. Ради тога се Он открива човеку и говори с њим. Он очекује да Му се човек обрати. Он закључује Завет са синовима људским. Ипак ово снисхођење ка човеку не умањује Божије свемогућство и трансцендентност. Бог *живи у светлости неприступној* (1 Тим 6, 16). Но, ова светлост *обасјава сваког човјека који долази у свијет* (Јн 1, 9). У овоме је и тајна и „парадокс“ Откривења.

Откривење – то је историја Завета. Откривење, то јест Свето Писмо – то је пре свега *историја*. Закон и пророци, псалми и пророштва – све је укључено и уплетено у живо историјско ткање. Откривење – то нису само речи Бога, већ пре свега *Божија дела*. Може се рећи да је Откривење пут Бога у историји. Откривење је достигло врхунац, када је Сам Бог заувек ушао у историју, када се Реч Божија оваплотила и очовечила. С друге стране, Књига Откривења је такође књига о судбинама људског рода. Она приповеда пре свега о стварању, паду и спасењу човека и представља историју спасења, те је стога разумљиво што се у њој не може заобићи човек. Она приказује човека час у послушању, час у упорном противљењу; час у паду, час у покајању. Све људске судбине су као у фокусу сабране у судбини Старог и Новог Израиља, изабраног народа Божијег; народа, који је припадао само Богу. Ово изабрање је изванредно важно. Један народ је изабран, одвојен од свих осталих и учињен некаквом свештеном оазом усред свеопште безбожности. Бог је само са једним народом на земљи закључио Завет, само једном народу Бог је даровао Свој свештени закон. Само овде је било саздано истинско (иако и симболично) свештенство. Само овде су се појавили истински пророци, који су говорили Духом Светим. Овде је био скривен свештени центар света, оаза засађена Божијим милосрђем усред пале, грешне, изгубљене и неискупљене земље. Све ово нису само голе речи, већ стварна срж библијске Вести. И

све ово је од Бога, овде нема никаквих људских заслуга и достигнућа. И све ово је ради човека, „нас ради људи и нашега ради спасења.“ Све милости, које су дароване Старом Израиљу, усмерене су на коначни циљ свеопштег спасења: *Јер је спасење од Јудејаца* (Јн 4, 22). Искупљење обухвата све, али се достиже само одабирањем, одељивањем и издвајањем. Усред пада и пропасти људског рода Бог подиже свештену оазу. Црква је таква оаза, издвојена, али не и одстрањена из света. Јер Црква није само прибежиште, него и тврђава и бедем Господњи.

У Библији постоји кулминација, прекретна, „крсна“ тачка на временској скали. То је почетак нове историје, али он не раскида историју на делове, већ јој насупрот придаје завршеност и јединство. Граница међу Заветима утврђује јединство библијског Откривења. Два Завета се не могу мешати, њих је неопходно строго разликовати. Међутим, они су нераскидиво повезани – пре свега личношћу Христа. Исус Христос припада и једном и другом Завету. Он остварује древна обећања, а самим испуњавањем „Закона и пророка“ започиње нову еру и постаје Испунитељ оба Завета, то јест целог. Он је срце Библије, јер је Он *archi* – почетак и *telos* – крај. Но, тајанствено јединство почетка, средине и краја не поништава реалност времена, већ напротив придаје историјском процесу истинску реалност и дубоки смисао. Нема више смене „случајева“ – историју испуњавају догађаји и достигнућа; ново, никада пре не бивало, долази у свет. *Ево, све чиним новим* (Отк 21, 5).

У коначном погледу сав Стари Завет није ништа друго до *родослов Исуса Христа, сина Давидова, Авраамова сина* (Мт 1, 1). Он се односи на епоху обећања и очекивања, на време завета и пророштва. Нису само пророци предсказивали будућност. Догађаји су такође пророштва. Читава ова Књига је пророчка, предзнаменујућа, сва она говори симболима о гредућем (надолозећем) испуњењу. Но, време очекивања је прошло. Обећање је испуњено. Господ је сишао на земљу. Сишао, да би вечно преби-

вао међу Својим народом. Завршена је историја тела и крви. Започиње историја Духа: *а благодат и истина постаде кроз Исуса Христа* (Јн 1, 17). Но, ново не поништава старо. *Vetus Testamentum in Novo patet* [Стари Завет се открива у Новом]. А *patet* буквално означава „открива се, започиње, испуњава се“. Зато су јеврејске свештене књиге свештене и за нови Христов Израиљ – оне се не могу одбацити или порицати. Оне такође приповедају о спасењу, *Magnalia Dei* (делима Божијим). Оне такође сведоче о Христу и не би их требало претварати у зборник цитата (*loci theologici*) или

поучних прича. Оне треба да се читају у Цркви као књиге свештене историје. Пророштва су се испунила и закон је превазиђен благодаћу. Но, ништа није прошло. У свештој историји „прошлост“ није просто оно што је „прошло“ или „било“, него пре свега „оно, што се догодило и испунило“. Испуњење (остварење) је основни појам Откривења. Оно, што је једном постало свештено, засвагда остаје свештеним и светим. Оно је обележено печатом Духа. И Дух по пређашњем дише у речима некада Њиме надахнутим. Можда је истина да у Цркви и за нас Стари Завет није

више него књига, јер су Закон и Пророци превазиђени Јеванђељем. Нови Завет је свакако више него књига. Ми сами припадамо њему. Ми смо народ Новог Завета. Зато у Старом Завету ми добијамо Откривење пре свега као Реч; ми сведочимо о Духу који је „говорио кроз пророке“. А у Новом Завету Бог говори с нама преко Свог Сина, и ми смо призвани не само да слушамо (чујемо), већ и да гледамо. *Што смо видјели и чули, објављујемо вама* (1 Јн 1, 3). Поврх тога, ми смо призвани да *будемо у Христу*.

Пуноћа Откривења је у Христу Исусу. И Нови Завет је историјан не мање од Старог: Јеванђељска историја Оваплоћене Речи, почетак црквене историје, најзад и апокалиптичка пророчанства. Јеванђеље је историја. У основи све хришћанске вере и наде почивају *историјски догађаји*. Основа Новог Завета нису само речи, поуке и заповести, већ и догађаји, чињенице, дела. Апостолска проповед од самог почетка, од дана Педесетнице, када је Свети апостол Петар сведочио својим очима виђено остваривање спасења у Васкрслем Господу: *чему смо сви ми свјedoци / martyres/* (Дап 2, 32), носила је јако изражени историјски карактер. Црква стоји на овом историјском сведочанству. Све у шта верујемо има историјску структуру и изражено је у догађајима. Ово је такође свештена историја. Тајна Христова је у томе да у Њему *обитава сва пуноћа Божанства телесно* (Кол 2, 9). Ова тајна се не може схватити само у земној равни, јер овде присуствује и

друга димензија. Но, границе историје нису избрисане и замагљене; у Свештеном Лику јасно се виде историјске црте. Апостолска проповед је била пре свега приповест, приповедање о ономе што се догодило у стварности, *hic et nunc*, „овде и сада“. Но, догодило се нешто ново и необично: *И Ријеч постаде тијело* (Јн 1, 14). Свакако, Оваплоћење, Васкрсење, Вознесење су историјски факти, али не потпуно у истом смислу и нивоу нашег свакодневног живота. Но, због тога они нису мање исторични и реални. Напротив, они су чак историчнији – они су се заиста догодили. Очигледно је да се у њих може уверити само захваљујући вери. Но, то их не избацује из историје. Вера само открива нову димензију, прихвата историјски догађај (*datum*) у његовој пуној дубини, пуној и непобитној реланости.

Јеванђелисти и апостоли нису били хроничари. Њихов задатак није био да описују живот Исусов из дана у дан, из године у годину. Они су говорили о Његовом животу и делима само да би сачували за нас Његов лик: историјски, али истовремено и Божански лик. Ово није портрет, већ пре икона; но „историјска“ икона, лик Оваплоћеног Господа. Вера не ствара нове вредности, она открива једну – непролазну. Сама вера је врста виђења – увереност у „невидљиво“ (Јев 11, 1; Свети Јован Златоусти објашњава *elenchos* [осведочење, аргументованост] као *opsis* [виђење]). Невидљиво није мање, већ је чак и више реално, него видљиво. *И нико не може рећи: Исус је Господ, осим Духом Светим* (1 Кор 12, 3).

Ово значи да се само кроз духовни опит може схватити Јеванђеље у свој његовој пуноћи и дубини. Но, откривено вером дато је у истини. Јеванђеља су написана у Цркви. Она сведоче о Цркви, представљајући сведочанства њене вере и искуства. Међутим, због овога она не престају да буду историјским приповестима и сведочанством онога што се стварно збило у времену и простору. Ако „вером“ откривамо много више од онога што се може постићи „чулима“, онда ово само доказује потпуну мањкавост чула у познању духовног света. Велико дело Бога Искупитеља, Његово одлучно уплитање у ток историјских догађаја догодило се у самој стварности. Не треба раздвајати „догађај“ и „његово значење“. И једно и друго дато нам је у стварности.

Црква је чувар Откривења. Сходно томе, она је његов првенствени и главни тумач. Библија чува и штити Откривење; штити, али га не објашњава. Људске речи нису више него знаци. Њих оживљује сведочанство Духа. Овде немамо у виду појединачне људе, изненада озарене Светим Духом, већ пре свега изобилну помоћ Духа, која је дарована Цркви, која је *стуб и тврђава истине* (1 Тим 3, 15). Писму је неопходно тумачење. Његова суштина није у речима, него у Вести. А Црква је одређена од Бога за вечног сведока истинитости и значења Вести, јер она сама припада Откривењу, као Тело Васкрслог Господа. Проповед Јеванђеља, објављивање Речи Божије је несумњиво сама суштина Цркве. Црква стоји на сведочењу, али ово сведочење није само указивање на прошлост, не само присећање, већ и откривање – опет и опет – Вести, некада дароване светима и од тада чуване вером. Поврх тога, у животу Цркве Вест се вечно обнавља. Сам Христос, као Искупитељ и Глава Свог Тела, вечно живи у Цркви и наставља дело искупљења. Спасење

у Цркви се не само објављује, него се догађа поново и поново. Свештена историја се наставља. Бог поново савршава велика дела. *Magnalia Dei* нису ограничена прошлосту; она се настављају у Цркви – и кроз Цркву – у свету. Сама Црква је неодвојиви део новозаветне

Вести. Црква је део Откривења, историја „Свег Христа“ (по речима блаженог Августина, *totus Christus: caput et corpus* [сав Христос – Глава и Тело]) и Светог Духа. Крај Откривења, његов *telos*, још није наступио. И Нови Завет истински и потпуно живи само у опиту Цркве. Црквена историја је историја искупљења. Истина Књиге се открива и окрепљује у мери узрастања Тела.

(наставиће се)

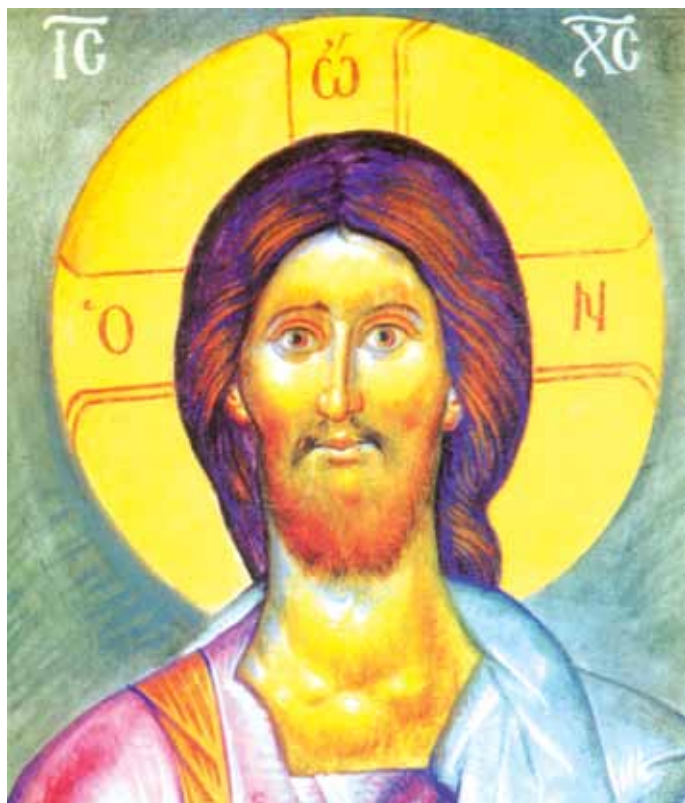
По руском преводу из: The Collected Works of Georges Florovsky. Vol. 1. Belmont, 1972. g. – превео Небојиа Тосовић

Архиепископ Јован (Шаховској)

О С М Е Х У

Постоје две врсте смеха: светли и тамни. Они се могу на први поглед разликовати по осмеху и очима оног који се смеје. Изнутра смех се може разликовати по духу који га прати: ако нема лаке радости, финог вејања, које разблажује срце, онда је смех – таман. Ако је у грудима тврдо и суво и осмех се искривљује, онда је смех – прљав. Он бива увек такав после анегдота, после било каквог исмејавања хармоније света. Искривљена хармонија света криви душу човекову, и ово се изражава у кривљењу црта лица.

Насмејани Христос, Статисис Склирис

Тешко вама који се смијете сада, јер ћете заридати и заплакати (вид. Лк 6, 25). Заплакаћете, јер ћете видети да се нисте радовали ономе што је достојно радости, већ муке.

Добростив осмех је огледало нађене хармоније. Свети се осмехују, не смејући се. Смех као пуноћа чисте радости јесте стање будућег века. *Блажени који плачете сада, јер ћете се насмијати* (Лк 6, 21). Аскетски опит осветљавања и преображавања човека саветује чак осмехивање, при коме се не откривају зуби (боље је и мање радости, него ли летимична нечистота у њој!).

Анегдотски смех, којим се смеју у биоскопима, позориштима, на гозбама и вечерама, којим се лако исмева ближњи и његове слабости, његово достојанство, савест и греси, ради забаве и самозаборава, неразумно и честољубиво исмејавајући друге у својој суштини је *болест духа* или тачније речено – *симптом болести духа*.

У свету духова живе нечисти духови; они постају видни на лицима, која праскају у смех... Ангелска радост озрује лице осмехом.

Добрим смехом се могу тихо развејати надвијени облаци злобне свадљивости, мржње, чак и убиства. Добрим смехом се обнавља пријатељство, породично огњиште.

Заједљив смех није од Бога. Увредљив осмех, оштри сарказам – то је пародија на јеванђељску со мудрости.

Оштра реч увек засеца душу. Но оштрина, иако је једнака код два ножа – хируршког и разбојничког, производи сасвим различита дејства. Једна, расецајући, пропушта небеску светлост и топлоту Духа или одсеца загнојено, одстрањује мртво; друга – безблагодатна оштрина – реже, раскомадава душу и често убија.

Оштри су само Свети, и само је свето оштро. А нечисти духови пародирају оштрину, и многи људи у свету огрубљују кроз изражавање себе кроз ове оштрине.

Врхунац духовне нечистоте смеха је грохотни смех. Овакав смех сналази људе близу обилних трпеза.

Онај који надзире себе и *осећа страхопоштовање пред тајном свог живота*, пазиће како на читав свој живот тако и на свој смех. Чак и свој осмех он ће сачувати пред Богом. Све ће код њега бити – уз помоћ његових невидљивих чувара – чисто и јасно.

Свети су светлели свету и плачем својим и осмехом. Као деца. Јер само код деце и код људи истински верујућих у Христа присутна је чистота живота, видљива телесним очима чак и у цртама лица.

Једноставно је и чисто све код деце која се још нису дотакла штетног духа. Смрт се још није појавила у осмеху њихове смртне природе, њима је дато пролеће живота, као зачетак и као сећање на рај; и гле, они чисто гледају, чисто се смеју, нелукаво говоре, лако плачу, лако заборављају свој плач...

Ако се не обратите и не будете као деца, нећете ући у Царство небеско (Мт 18, 3). Јасно је зашто.

Највиша похвала човеку је рећи: „Он се смеје као дете“, смехом непорочним, блиским рајској хармонији.

Извор: „Апокалипсис мелког греха“ (изабране статје) – Москва, изд. Сретенског монаха, 2009. г – превео Небојиа Тосовић

Марко Јефтић, ђакон

ПРИЛОГ ЗА ИСТОРИЈУ ИСТРАЖИВАЊА РИЗНИЦЕ СВЕТЕ СОФИЈЕ

Склањање нагомиланог материјала од стране археолога током последњих неколико деценија, које је обухватало доње слојеве око византијске структуре северноисточног угла храма Свете Софије у Истанбулу,¹ требало би да поново покрене дискусију о литургијској употреби одређених зграда из комплекса Велике Цркве током византијске ере и омогући да претпоставке и нагађања буду проверени кроз материјалне доказе. Иако постоје и још увек имперсивно делују старије теоријске студије о ономе што је препознато као ризница или σκευοφυλάκιον Свете Софије, тј. радови о њеној архитектури, историји и употреби,² у претходних неколико година почиње да се расветљава природа ове грађевине, узимајући у обзир њену литургијску улогу. Монографије Томаса Метјуса (Thomas Mathews) и знаменитог Роберта Тафта (Robert Taft) не остављају сумњу да, барем у периоду пре иконоборства и врло вероватно након њега, ова зграда није коришћена само за смештање литургијских утвари и црквених драгоцености већ је служила и као почетна тачка Великог входа, литије у којој су преношени евхаристијски дарови на централни олтар Свете Софије током Божанствене Литургије.³

На основу открића из поменутих дела постао је јасно да су хлеб и вино за Литургију припремани у ризници (гр. σκευοφυλάκιον) Велике Цркве, тј. да је проскомидија (гр. προσκομιδή) вршена на овом месту.⁴ Каснија традиција (након иконоборства) начина обављања проскомидије у ризници је нејасна, а тек 1200. године руски ходочасници описују једну грађевину у склопу Свете Софије као „малый олтарь“ (гр. ἄρθρασις), тј. место где су евхаристијски дарови припремани.⁵ Употреба ове грађевине у проскомидији значи да је морала имати сто на којем су ђакони припремали хлеб и вино за евхаристијско славље у суседној светињи. Тај сто је морао бити већих димензија, сразмеран величини сабрања оних који су приступали причешћу у цркви Свете Софије. Пошто је Часна трпеза током средњовековног периода готово увек била у источном делу храма (као централни део олтара), може се претпоставити да је ова „прото-трпеза“, такође, стајала на источној страни ризнице. Вода је, такође, била неопходна у ризници: свештенство је морало да опере руке пре припреме евхаристијских дарова, вода је коришћена приликом сједињења са вином и приликом чишћења светих сасуда. Руски извори посебно наводе да је вода довођена у зграду цевима.⁶ Ризница је била и место на којем је миро справљано и потом освешћивано од стране патријарха на Велики четвртак.⁷ Постојао је и шпорет (гр. φοῦρνος) на којем је спремано миро,⁸ али он је коришћен и за спаљивање икона на којима се више нису могли разазнати ликови светитеља⁹ и за спаљивање евхаристијских дарова који су се укварили.¹⁰ Морао је постојати и слободни простор на поду грађевине, за тронове императора и патријарха, који су уношени тамо на Велику суботу.

Тада су они улазили у ризницу са својим пратњама да би окадили свете предмете, који су тамо чувани.¹¹

Чување литургијских предмета је било, наравно, основна намена ризнице, грађевине посвећене заштити утвари, у конкретном случају драгоцених светих сасуда коришћених у Великој Цркви. Сачуван је један попис инвентара ризнице, који је сачињен у октобру 1396. године. Овде можемо видети да је у ризници било: златних и сребрних путира, дискаса, Јеванђеља намењених богослужењима, разних убруса за сасуде (многи од њих су садржали драго камење или бисере на себи), одежди итд. Треба напоменути да ризница није служила само као складиште црквених утвари, већ је било и место на којем су чуване многе мошти и други свети предмети везани за живот Господа Исуса Христа, Пресвете Богородице и Светитеља.¹² У одређеним приликама верујући су могли да уђу у ризницу да би се поклонили светињама, као и да би се дивили драгоценостима које су тамо чуване.¹³ Двојица посетилаца из средњег века оставила су нам опис чудесних предмета које су видели и којима су се поклонили у овој грађевини у 12. веку – *Mercati Anonymus* и Добриња Јадрејкович, касније архиепископ Антоније новгородски. Међу овим светињама, најпоштованији је био крст израђен према висини оваплоћеног Логоса (он је био украшен златом, сребром и драгим камењем).¹⁴ Но, и друге светиње који су биле у ризници храма Свете Софије у 12. веку су посебно наведене: крв Госпо-

да Исуса Христа сачувана на једној икони, пелене у којима је био повијен Господ у Витлејемској пећини и дарови Тројице мудраца са Истока,¹⁵ Христов тањир са Тајне вечере, део Часног крста, крв и глава Светог Пантелејмона, одећа и обућа Светог Георгија, глава Светог Атанасија, столица Светог Јована Крститеља, главе Светог Кодрата Атинског, Ермила и Стратоника, рука Светог Германа, патријарха константинопољског и кочије Светог цара Константина и царице Јелене.¹⁶ У касном 14. веку у ризници Свете Софије је било, поред многобројних предмета израђених од дрвета Часног крста и кивот крви (за који није сигурно шта је садржавао јер је манускрипт оштећен), затим главе Светог Стефана Млађег и Светог Јевстатија, вилична кост Светог Павла Исповедника и брада Светог Прокопија. Све ове светиње су помешане на списковима са Јеванђељима, дискосима, путирима, кашичицама за Причешће и сл. Вероватно је попис начињен по реду како су оне чуване у плакарима, ормарићима (гр. τὰ ἄρμάρια), које је патријарх отварао на Велику суботу да би цар могао да их окади.¹⁷

Према писаним изворима да се закључити да је ризница, као место чувања блага Велике Цркве, имала два улаза. Гротоферата манускрипт у којем је *Euchologion* Свете Софије, на пример, преноси како је током службе крштења на Велику суботу патријарх силазио са свог трона у Великој Цркви и одлазио у Велику крстионицу, пролазећи кроз ризницу (гр. διὰ τοῦ σκευοφυλάκιου).¹⁸ Велика крстионица, која више не постоји, била је на северној страни храма, западно од ризнице.¹⁹ Антоније новгородски, који је посетио Свету Софију 1200. године, наводи многе светиње које су чуване у ризници и потом додаје да је код „спољних врата ризнице стајао крст израђен према овоземаљској висини Христовој“.²⁰ Тврдња да се крст налазио код „спољних“ врата (рус. в ней двери) подразумева да су, такође, постојала и „унутрашња“ врата ризнице. Без сумње, то су она врата кроз која је посетилац ушао у ризницу из унутрашњости храма и кроз која се сасвим сигурно вратио у Велику Цркву близу припра-

те ђакониса или женске приправе (гр. ὁ γυναικίτης νόσθης), која се налазила у северноисточном углу храма²¹. Спољна врата ризнице, покрај којих је Антоније лоцирао крст израђен према Христовој висини, су без сумње „ostium gazophilacii“ поред којих је „mensura longitudo corpis Christi“, према извештају из средине 13. века – *Mercati Anonymus*.²²

Спољна врата, поред којих је стајао крст приказујући висину оваплоћеног Господа, вероватно су била на западној страни грађевине. Врата су водила до, сада нестале, Велике крстионице, куда је патријарх ишао пролазећи кроз ризницу на Велику суботу.²³ Место на којем су се налазила друга врата, кроз која је патријарх улазио у ризницу, је мање јасно. Претпоставља се да су била на јужном зиду, који се наслањао на храм, тј. његов део који је поменут у цитираном средњовековном извештају.²⁴ Француски путник из 17. века Гулам Грело пише, ако су јужна врата ризнице још увек била видљива у његово време, да су одређена врата на источном зиду комплекса била зазидана као и северни пролаз, којим је ризница била повезана са Великом Црквом.²⁵ Ова северна врата ризнице су највероватније била окружена путирима, дискосима, кашичицама и убрусима, спремним за коришћење од стране свештенства у храму. Заиста, чињеница да је проскомидија обављана у ризници снажно сведочи о вратима која су водила директно из ризнице у источни део храма, где су хлеб и вино били неопходни за Литургију. Преношење црквених утвари и дарова ка и од олтара кроз централна, западна, врата ризнице представљало би веома индиректну руту. Овај пут не би био само заобилазан, дугачак и непрактичан, већ би био готово немогућ приликом лоших временских услова.²⁶

У сада испражњеној ризници можемо видети остатке изузетне зграде намењене чувању црквених драгоцености: чврсто грађено здање које подсећа на кулу неке тврђаве, са прозорима само на највишем нову²⁷ и са два спрата испуњена плакарима који покривају зидове (какви се могу наћи у античким библиотека-

ма), чинећи да предмети остану сачувани али и да буду доступни.²⁸ Остаје нада да ће будућа археолошка истраживања ризнице открити много више детаља везаних за намештај и распоред предмета у грађевини, као и да ће открити тачну природу физичке везе између ње и храма којем је служила.

Напомене:

Црква је посвећена Логосу, другој Личности Свете Троице. Храмовна слава је била 25. децембра, када је храм и освештан, због слављења рођења, оваплоћења Христа. Иако, постоји погрешно мишљење да је била посвећена светитељки, Светој Софији, пун назив Велике Цркве на грчком гласи – „Ναός τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας“, Храм Свете Премудрости Божије, прим. аут.

² Погледати: Türköklu, S, „Ayasofya Skevophilakionu kazisi“, у: *Ayasofya Müzesi Yilligi* vol. 9, 25–35, Istanbul, 1983; Maistone, R, *Hagia Sophia, Architecture, Structure and Liturgy of Justinian's Great Church*, 137–141, London, 1988.

³ Mathews, T, *The Early Churches of Constantinople: Architecture and Liturgy*, 154–162, London, 1971; Taft, R, „The Great Entrance: A History of Transfer of the Gifts and other Pre-anaphoral Rites of the Liturgy of St. John Chrysostom“, у: *Orientalia Christiana Analecta* vol. 200, 182–203, Rome, 1975. Са друге стране, против ове идеје аргументовано дискутује Moran, N, „The Skeuophylakion of the Hagia Sophia“ у: *Cahiers Archéologiques* vol. 34, 29 – 32, Paris, 1986.

⁴ Упоредити: Antoniadès, E, „Ἐκφρασις τῆς Ἁγίας Σοφίας“, 146–153, Athens, 1908; Ebersolt, J, *Sainte-Sophie de Constantinople. Etude de topographie d'après les Cérémonies*, 29–35, Paris, 1910; Dirmitekin, F, „Le Skeuophylakion de Sainte-Sophie“ у: *REB* vol. 19, 390–400, Paris, 1961.

⁵ Лопарев, М (ур.), *Книга Паломник. Сказание мест святых во Цареграде Антония Архиепископа новгородского в 1200 году*, 2–4, Ст. Петербург, 1899. У вези са *малый олтарь – πρόθεσις* видети и: Срезневский, И, *Материалы для словаря древнерусского языка*, Москва, 1902. Употреба овог појма у вези са ризницом може указивати на то да је и након 13. века проскомидија обављана на овом месту. Taft, R, *исто*, 202–203, примећује константност употребе речи *πρόθεσις* наизменично са термином *σκευοφυλάκιον*. Да је код архиепископа Антонија *малый олтарь* заправо ризница Велике Цркве потврђује овај руски текст и преношењем податка да је нека Ана сахрањена у овој грађевини, тако што је Цркви дала место на којем је направљена ризница у замену за дозволу да ту добије гробно место. Видети *Книга Паломник*, исто. Ову причу о ризници преноси и Preger, T (ур.), „Διήγησις περί τῆς Ἁγίας Σοφίας“, *Scriptores originum constantinopolitanarum* vol. 1, 77–78, Leipzig, 1901.

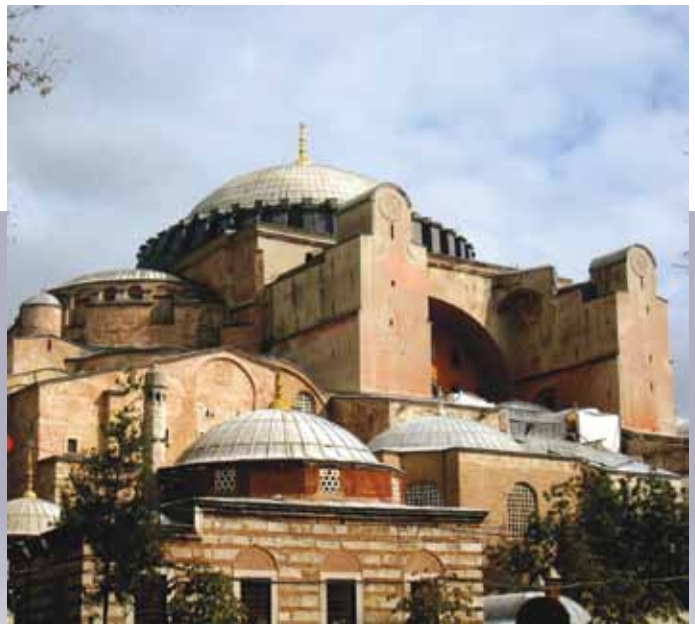
⁶ Видети *Книга Паломник*, исто.

⁷ Gregoras, N, *Historiae byzantinae* vol. 3, 247–248, Bonn, 1855; Reiske, J, „Commentary“, у: Constantinus VII Porphyrogenytus, *De cerimoniis* vol. 2, 887, Bonn, 1830.

⁸ Pachymeres, G, *De Michaelē et Andronico Paleologis* vol. 2, 79–80, Bonn, 1835; Mercati, G, „Il santo forno“ у: *Studi e testi* vol. 56, 295–296, Vatican, 1931; Димитриевский, А, „Ὁ ἅγιος φοῦρνός“, у: *Византийский временник* 24, 139–140, 1923–1926.

⁹ Тако је, барем, тврдио архиепископ Антоније новгородски. *Книга Паломник*, 9.

¹⁰ Pachymeres, G, *исто*. Оно што се у овом делу назива „свети шпорет“ било је третирано као предмет који има статус светиње и коришћен је на одређеним богослужењима, нпр. током Великог поста, приликом прославе празника Троице младића који су чудесно избављени из огња. Овај свети шпорет је кађен од стране византијског цара на Велику суботу и понекад од стране патријарха на Васкршњи понедељак након вечерње, пре него што је народ помазиван

миром у ризници. Димитриевский, А, *исто*, 139 каже да се ἅγιος φοῦρνός помиње у Типику из 11. века.

¹¹ Constantinus VII Porphyrogenytus, *исто*, 181–183; Димитриевский, А, *исто*, 139.

¹² Antoniadès, E, *исто*, 148–152, наводи светиње које су овде чуване, али се његова студија превасходно бави предметима сачињеним од Часног крста.

¹³ Антоније новгородски, на пример, истиче велики украсни таџир, наводно поклоњен храму Свете Софије од стране руске кнегиње Свете Олге, који је он видео у ризници. Таџир је имао изображен лик Христов на себи, а верници су сматрали да ће имати среће онај ко га погледа. *Книга Паломник*, 3–4.

¹⁴ **Книга Паломник**, 4; Cigar, N, K (ур.), „*Mercati Anonymus. Une description de Constantinople traduite par un pèlerin anglais*“ у: *REB* vol. 34, 246, Paris, 1976. **Чињеница да оба извора истоветно, прецизно и детаљно наводе ове предмете у ризници, служи у прилог идентификацији малый олтарь код архиепископа Антонија са ризницом.** Видети фусноту 5.

¹⁵ *Книга Паломник*, исто; *Mercati Anonymus*, исто.

¹⁶ *Mercati Anonymus*, исто.

¹⁷ Димитриевский, А, 139.

¹⁸ Goar, J. (ур.), *Euchologion sive Rituale Graecorum*, 291, Venice, 1730.

¹⁹ О локацији крстионице у Светој Софији видети: Maistone, R, *исто*, 124.

²⁰ *Книга Паломник*, 4; *Mercati Anonymus*, 246.

²¹ Antoniadès, E, *исто*, 156–157; Taft, R, *исто*, 199–200.

²² *Mercati Anonymus*, 246.

²³ *Euchologion*, 291.

²⁴ Antoniadès, E, *исто*, 156–157; Taft, R, *исто*, 199–200.

²⁵ Grelot, J, G, *Relation nouvelle d'un voyage de Constantinople*, 125, Paris, 1680.

²⁶ Лукови околних грађевина (Mathews, T, *исто*, 89–91) би послужили као одређена заштита онима који су преносили путире и дискове, али би за свештенство то и даље била изузетно неповољна рута. За правце кретања током Великог и Малог входа видети: Taft, R, *исто*, 194–203.

²⁷ У житију Светог Панкратија описана је зграда црквене ризнице као „τὸν πύργον τοῦ σκευοφυλάκιον“. Видети: O Connell, P, „The Ecclesiology of St. Nicephorus I“, у: *Orientalia Christiana Analecta* vol. 194, 162, Rome, 1972.

²⁸ У вези са зградама античких библиотека видети: Wendel, C, „Bibliotheki“, у: *Reallexikon für Antike und Christentum* vol. 2, 261–267, Stuttgart, 1954; Makowiecka, E, „The Origin and Evolution of the Architectural Form of the Roman Library“, у: *Studia Antiqua* vol. 1, Warsaw, 1978

Марко Шукунда

ОДНОС ЦРКВЕ И ДРЖАВЕ У ВРЕМЕ ДИОКЛЕЦИЈАНА

Гоњење хришћана од стране државе отпочиње 303. године, а главни подстрекачи за тај чин су били Диоклецијан и Галерије. Галерије, жељан царске власти и моћи, а упоран у намери да истреби хришћане, само је чекао погодну прилику да такву политику Диоклецијану представи као неопходну

Многи историчари сматрају да би Диоклецијан био још величанственији владар (Римског царства) да је којим случајем сишао са власти пре 303. године, јер не би био толико омражен код хришћанских писаца тога доба. Познато је да су хришћани под Диоклецијаном живели у миру скоро две деценије. Био је доста толерантан према њима, што се види из примера које нам пружа Лактанције.¹ Живели су у његовој непосредној близини и вероватно се сваки дан сусретао са њима, јер су многи високи чиновници и дворски службеници били хришћани. Такође, Лактанције сведочи да се наспрам царске палате у Никомидији налазила саборна црква хришћана тога града. Интересантно је да су и чланови најближе Диоклецијанове породице имали непосредне контакте са хришћанима. Другим речима, његова супруга Приска и кћер Валерија биле су симпатизери хришћанства.²

Гоњење хришћана почело је 303. године и сматрано је најстрашнијим до тада. Како је тако бурно отпочело, сматрано је последњом битком између хришћанства и римске државе. Мотиви Диоклецијанове промене верске политике према хришћанима нису до краја познати. Тачније, можемо навести неколико разлога који су подстакли Диоклецијана на овакав радикални преокрет.

Будући да је био велики реформатор, одговор се може потражити и у целокупном сагледавању његове реформске политике, али не смеју се заборавити извештаји Јевсевија³ и Лактанција⁴, који доносе сасвим другачији одговор на ово питање. Ако се на почетак прогона гледа из перспективе Диоклецијанове опште политике, претпоставља се да је он након осигуравања граница и сређивања унутрашњих послова у држави, прешао на решавање следећег горућег проблема, а то је било питање вере. Постављајући ствари на овакве основе, видимо да је његов сукоб са хришћанством био неизбежан. Будући да је тежио свеобухватним реформама, вероватно је имао замисао да се треба вратити религији старих Римљана и поставити је за темељ државе. Највећа препрека остварењу ове верске реформе било је хришћанство, које се раширило и укоренило у народу. Овоме су ишли у прилог, поред ових општих политичких ставова, и његови лични верски назови.

Диоклецијан је био веома сујеверан човек и доследан поштовалац старих римских божанстава. У његовом животу су веома важну улогу имали жречеви, врацбине и предсказања, без којих није доносио ниједну важну одлуку.⁵ Пошто су били непрестано на двору, жречеви су сваке године гатали по утробама животиња, што је Диоклецијан јако волео. Чак је и сам учествовао у томе. Међутим, 302. године имамо сведочанство код Лактанција да гатање жречева није успело ни након више покушаја.⁶ Тада је жрец, увидевши

да не може извршити гатање, оптужио хришћане који су били присутни и који би се у одређеним тренуцима обреда прекрстили. Након тога, Диоклецијан је, по савету жреца, наредио да сви дворјани и присутни принесу жртве боговима, а да ће у супротном бити тешко кажњени.

Ово није први пут да се Диоклецијан упушта у верску питања. Он је, будући поштовалац римске паганске религије, већ крајем III века издао два едикта, *О женидби* и *Против манихејаца*.⁷ О одредби против манихејаца извештава нас Јевсевије Памфил⁸, док исцрпне податке налазимо код Сократа Схоластика.⁹ Блиске сусрете и сукобе са хришћанима Диоклецијан је имао и у војсци. Познат је догађај да су војни ветерани Типазије и Јулије 298. и 302. године одбили да приме војне награде у новцу на којем су цареви били приказани као богови.¹⁰ Такође, зна се и за случај када намесник цивилне управе Фабије није хтео да понесе заставу са ликом царева, јер је то *слика смртника*.¹¹ За Диоклецијана војска је била основ државе, а и његове

власти, тако да ту није био спреман ни на какав компромис. Зато и издаје наређење 300. године да сви војници морају принети жртве боговима или напусти војску.¹²

Све ово је била, на неки начин, припрема за велике прогоне који ће уследити наредних година. У Јевсевијевој *Црквеној историји* наилазимо на опис стања међу самим хришћанима пред почетак гоњења, тако да се види да он окривљује и саме хришћане што је гоњење почело.¹³ Познато је да „ексцес“ који се десио на двору у Никомидији представља само повод за почетак прогона, али цар је свакако морао имати дубљу и јачу мотивацију. Болотов тврди да би се почетак овог гоњења најлакше објаснио ако би се узела у обзир чињеница да се то тиче Диоклецијанових оп-

штих реформи, али за такво мишљење нема довољно чврстих података.¹⁴ Све ово упућује да могуће решење овог проблема треба тражити у његовом личном животу. Погођен старачком изнемоглошћу, лако је могао да поклекне под разним захтевима свог зета и савладара Галерија, који је мрзео хришћане и тражио њихово истребљење. Такође, треба истаћи и значајан утицај антихришћанске пропаганде коју су промовисали неоплатоничарски философи.¹⁵

Говорећи о узроцима гоњења, Болотов истиче да је цезар Галерије најодговорнији за почетак прогона.¹⁶ Галерије је био човек сличног животног пута као и Диоклецијан. Водио је порекло из најнижих друштвених слојева, али је својом снагом и интелектом доспео до самог престола. Треба посебно истаћи изузетно снажан утицај његове мајке, како на његов карактер тако и на одлуке. Будући да је била ватрена многобошкиња, подразумевало се да не воли хришћане и да жели њихово уништење. Ове податке саопштава Лактанције, који Галерија и његову мајку Ромулу приказује у најгорем контексту.¹⁷ Галерије јесте имао велику снагу и војничку храброст, али није ни изблиза био тако софистициран и проницљив као Диоклецијан.

Након повратка из рата са Персијанцима (296-297), у коме је однео значајне победе, његов утицај и ауторитет су се јако проширили.¹⁸ Самим тим што му је порастао углед и његова улога на Истоку се знатно про-

менила, тако да је имао много већу власт од предвиђене цезарске.¹⁹ Такође, Болотов подсећа да је у Витинији Галерије највероватније био под утицајем незнабожачког философа Јерокла, који је био пун мржње према хришћанима.²⁰ Када је Диоклецијан био у пуној владарској моћи, Галерије сигурно није могао да утиче на њега, али временом је Диоклецијан остарио, а Галеријева жеља да повећа моћ је била потврђена војничким успесима. Међутим, не треба изгубити из вида чињеницу коју наглашава професор Радивој Радић, да се често потцењује Диоклецијанова велика одлучност и владарска умешност.²¹ Иако постоји теза да се Диоклецијан одлучио на жестоки прогон хришћана под утицајем зета Галерија, не треба заборавити његов неприкосновени ауторитет у држави и

владарску каријеру од две деценије испуњену величанственим успесима. У изворима постоји сведочанство како Диоклецијан јасно ставља до знања ко је први владар империје, па чак и када је у питању енергични цезар Галерије.

Када су истовремено ратовали на Истоку и имали заједнички врховни штаб у Антиохији, Диоклецијан је радио на томе да смири побуне у Египту, док се Галерије борио против Персијанаца. *Senior Augustus* је испунио свој циљ у најкраћем могућем року, док је његов савладар несмотрено ушао у један сукоб и изгубио битку. Када су се сусрели у Сирији, јасно је било ко је први владар. Диоклецијан, огрнут пурпурним огртачем и љут због неуспеха, пустио је Галерија да јаше иза њега читаву миљу.

Када у овом контексту сагледамо прогоне хришћана који су почели у IV веку, можемо претпоставити да се Диоклецијан саветовао са Галеријем, али никако да је те наредбе издао под његовим притиском.²² Диоклецијан ову одлуку доноси самостално као први владар државе, коме нису били страни ни мистицизам ни сујеверје. Сматра се да је тражио савет у чувеном Аполоновом светилишту у Милету и да је одговор био негативан по хришћане.²³

У овом мирном периоду хришћанство се раширило по читавом Царству. Многе велике цркве су подигнуте, а хришћани су се могли срести и на двору самог императора. Међутим, овај мирни период, поред свих погодности, имао је и својих лоших страна за хришћане које су се огледале у срозавању моралних вредности. Клир, у првим редовима епископи, посебно су се истицали својим жучним расправама. Тако су хришћани, који су живели почетком IV века, били слабо припремљени за невоље које су биле на помолу.²⁴

Гоњење хришћана од стране државе отпочиње 303. године, а главни подстрекачи тог чина били су Диоклецијан и Галерије. Галерије, жељан царске власти и моћи, а упоран у својој намери да истреби хришћане, само је чекао погодну прилику да такву политику Диоклецијану представи као неопходну. Прилика му се указала, по сведочанству Лактанција, у зиму 302-303. године коју је провео заједно са Диоклецијаном

у Витинији „саветујући се о најважнијим државним питањима“.²⁵ Будући да се никада није сазнао садржај ових разговора, Лактанције сматра да је у питању било Галеријево наговарање Диоклецијана да отпочне прогон хришћана.

Тражећи погодан дан за почетак гоњења, одлучили су се за 23. фебруар 303. године, када пада празник Терминалија који је одређен као крај хришћанске ере. Истог дана су срушили велелепну цркву у Никомидији и почели са спаљивањем светих списа. Сведочанство о овом догађају доноси Лактанције, а значајна сведочанства о рушењу цркава и палењу светих списа можемо наћи и код Јевсевија Памфила.²⁶ Дан након почетка прогона, издат је едикт који наређује општи прогон хришћана, а потписују га цар Диоклецијан и цезар Галерије.²⁷ Садржај едикта је био веома сложен, па је на пример захтевао да се места заједничког окупљања хришћана, велике и мале цркве, поруше и да се узму свештене књиге. Следећа тачка је подразумевала одузимање грађанских права свакоме ко се декларирало као хришћанин. Не правећи разлике у положају и статусу, сви хришћани су подвргнути општем прогону. Који год хришћанин да је заузимао неку функцију, било у државној служби или приватно, био је смењен. Едикт је предвиђао и да сваки човек може оптужити хришћане, док хришћани немају право да икога оптуже, нити да траже заштиту грађанских власти.²⁸ Недуго по објављивању првог едикта²⁹, избила су два пожара у Диоклецијановој палати у Никомидији.³⁰ Према Лактанцијевом казивању главни кривац за подметање пожара је Галерије, али је он успео да убеди цара да су хришћани криви за ту несрећу.

Након најстрожег испитивања, хришћани су окривљени и тада су највише страдали они који су се налазили у дворској управи. Били су или мучени или погубљени. Будући да је прогон био општег типа, ни грађани из највиших сталежа нису поштеђени.³¹ Већ у ово време почиње прогон свештенства, тако да је погубљен епископ Антим као и његови саслужитељи, јер нису хтели да предају свете књиге.³² Едикт се шаље и на Запад како би постао важећи у целом Царству.³³ Исте године појавила су се двојица узурпатора у Јерменији и Сирији, па су хришћани овде били осуђени и за сарадњу са побуњеницима.

Као одговор на ове побуне, Диоклецијан још више оптерећује хришћане. Исте године (303) доноси још

два едикта. Други едикт је налагао да се сви представници хришћанског клира – епископи, свештеници, ђакони, чтечеви па чак и закљичачи, утамниче. Овај едикт је тако марљиво спроведен да су затвори били толико пуни духовних лица, тако да у њима није било

места за злочинце. Трећи едикт је био директно уперен против свештенства: наређено је да сви свештеници морају принети жртве боговима, да би они који су испунили ову наредбу били пуштени из заточеништва. Сви они који су одбили, подвргнути су најтежим мучењима.

У зиму 304. године деловање овог едикта је обустављено, јер је Диоклецијан прослављао двадесетогодишњицу своје владавине, па је отпутовао у Рим.³⁴ Због овог великог догађаја обнародован је манифест који је предвиђао милост и за хришћане, тако да су пуштени из затвора.

На повратку из Рима за Никомидију, Диоклецијан се тешко разболео.³⁵ Управо током ове болести показала се делотворност његових реформи. Наиме, док је лежао на болесничкој постељи, не знајући да ли ће преживети, у добро организованој држави није дошло ни до једне побуне, што би било неминовно у периоду који је претходио Диоклецијановој власти. Иако је те 304. године Диоклецијан лежао на самртничкој постељи, његов савладар Галерије је умео да надокнади овај губитак.

У пролеће 304. године издаје и четврти едикт, који је био страшнији од претходних. Овим едиктом је било заповеђено да сви без разлике морају принети жртве.³⁶

Судски процеси који су одржавани против хришћана били су врло специфични и имамо сведочанство од самог Диоклецијана како су изгледали. Након што је објављен први едикт, почело се са испитивањем личности на двору за које се сумњало да су хришћани.³⁷ Болотов нам доноси сведочанство о мученику Петру који је био класичан пример државне суровости.³⁸ Из овога се може схватити какве је све методе могао да примењује доследни извршитељ царског едикта. Различити управници су имали посебне специјалности и чинили су тако страшна мучења, да се њихово извршење није могло гледати. Хришћани, а нарочито хришћанке, не желећи да се предају у руке војника који су били послани да их затворе, извршавали су самоубиство мачем или су скакали у реке са моста где су хтели да их ухапсе.³⁹

Прогони су нарочито снажни били на Истоку, у Азији и неким деловима Египта. Главни разлог за то јесте чињеница да је хришћанство било много мање раширено на Западу него на Истоку. Имамо и пример страдања мученице Јуните из Кесарије Кападокијске. Она је била веома богата жена и доста је трпела од дрскости својих суседа, који су јој одузимали део по део имања. Када је то пријавила суду, била је оптужена да је хришћанка и пошто није хтела да принесе жртву боговима, кажњена је смрћу на ломачи.⁴⁰ Међутим, било је екстремних случајева и код хришћана. Наиме, постојао је велики број оних који су се понашали иза-

живачки и који су провоцирали незнабожачке управнике. Они су се сами пријављивали да су хришћани, да би претрпели мученичку смрт.

Црквено предање једнодушно сматра да је цар Западног дела Царства, Констанције Хлор, поштедео хришћане гоњења. Према сведочанству Лактанција, он је дозволио да се поруше само неке капеле и храмове, док је храм Божији који се налази у људима сачувао неоштећен.⁴¹ А Јевсевије Кесаријски негира и да је храмове порушио.⁴² Ове информације морамо узети са резервом, јер се зна да Јевсевије Кесаријски има тенденцију да Констанција Хлора, као оца цара Константина, представи хришћанима у најбољем светлу.

Прогони хришћана нису престали ни после абдикације Диоклецијана и Максимијана 1. маја 305. године, када је успостављена друга тетрархија. Нови владари су наставили верску политику старих и нису је пуно мењали. Од 1. маја 305. године Галерије је постао први владар Истока, а Сирију са Палестином и Египтом предао је на управљање још окрутнијем владару од себе, Максиминоу Даји. У време његове владавине дошло је до најтежих мучења на Истоку и прогони су најдуже трајали.⁴³ Максимин Даја је 306. године потврдио едикт о свеопштем прогону и приморавању хришћана на приношење жртава боговима, не искључујући жене и децу. Затим издаје наређење да све залихе хране буду покропљене крвљу жртава да би хришћани намирнице сматрали нечистим. Такође, и све личности које су улазиле или излазиле из јавних купатила, биле су попрскане жртвеном крвљу.⁴⁴ За време ових гоњења, забележен је велики број мученика који су пројавили своју веру у Христа. Тешко је установити колико је живота однео овај прогон, али тај број је сигурно већи од хиљаду.⁴⁵ Положај хришћана на Западу Царства је био доста лакши.

Наиме, од 1. маја 305. године Констанције Хлор је постао владар читавог Запада са титулом августа. Гоњење хришћана је у овим областима прекинуто његовим доласком. Наравно, треба напоменути да је на Западу Констанције имао и савладара Севера који је заступао верску политику царева Истока, али је овде дошло до више промена на власти за кратко време, тако да гоњења нису узела маха. Хришћани су у овом делу Царства фактички уживали слободу, што потврђују два сабора, Елвирски у Шпанији и Нумидијски у Африци.⁴⁶

Године 307. или 308. Максимин Даја је морао да прекине са прогоном хришћана и да прихвати верску политику царева Запада. Он је сматрао да исказује милост према хришћанима јер их више није кажњавао смрћу, него их је слао у руднике, вадио им по једно око или пресецао тетиве на ногама.⁴⁷ На Истоку гоњење почиње да слаби већ 310. године када је августа Галерија задесила страшна болест.⁴⁸ Тада издаје едикт о верској толеранцији 311. године, где хришћанство признаје као дозвољену религију.⁴⁹ Овај едикт је био увредљив за Максиминоу Дају, тако да се трудио да ограничи његову примену на својим територијама.

Разлог за постепено смањење интензитета гоњења треба тражити пре свега у државној политици. Наиме, изазивање унутрашњих немира прогонима хришћана није било у интересу владара, тако да видимо престанак гоњења на Западу већ 305. године, док се на Истоку оно угасило тек 311. године.

Напомене:

¹ Лактанције, *О смрти прогонитеља*, Београд 2011, XII.

² Исто, XV.

³ Јевсевије Памфил, *Историја Цркве*, Шибеник 2003, VIII, I.

⁴ Лактанције, *цитирано дело*, X.

⁵ М. Сајловић, *Милански едикт у контексту реформи III и IV века*, Београд 2011, 99.

⁶ Лактанције, *цитирано дело*, X.

⁷ Р. Радић, *Константин Велики – надмоћ хришћанства*, Београд 2010, 77.

⁸ Јевсевије, *цитирано дело*, VII, XXXI.

⁹ Сократ Схоластик, *Историја Цркве*, Шибеник, 2002, I, XXII.

¹⁰ Сајловић, *цитирано дело*, 99.

¹¹ Исто.

¹² Исто, 94.

¹³ Јевсевије, *цитирано дело*, VIII, I.

¹⁴ В. В. Болотов, *Историја Цркве у периоду до Константина Великог*, Краљево, 2009, 129.

¹⁵ Сајловић, *цитирано дело*, 100.

¹⁶ Болотов, *цитирано дело*, 130.

¹⁷ Сајловић, *цитирано дело*, 100-101.

¹⁸ Лактанције, *цитирано дело*, XII.

¹⁹ Сајловић, *цитирано дело*, 101.

²⁰ Болотов, *цитирано дело*, 130.

²¹ Радић, *цитирано дело*, 77.

²² Радић, *цитирано дело*, 77.

²³ Лактанције, *цитирано дело*, XII.

²⁴ Болотов, *цитирано дело*, 131.

²⁵ Лактанције, *цитирано дело*, XI.

²⁶ Јевсевије, *цитирано дело*, VIII, II.

²⁷ Лактанције, *цитирано дело*, XIII.

²⁸ Болотов, *цитирано дело*, 131.

²⁹ Лактанције сведочи да је неки човек овај едикт врло храбро поцепао, говорећи подрумлииво да се њим објављују победе Гота и Сармата. Након тога су га власти одвеле и не само мучиле, већ је дословно био скуван; казну је поднео са задивљујућим трпљењем. У: Лактанције, *цит. дело*, XIII.

³⁰ Исто, XIV.

³¹ Тада су му страдале кћерка и супруга.

³² Сајловић, *цитирано дело*, 105.

³³ Лактанције, *цитирано дело*, XV.

³⁴ Исто, XVII.

³⁵ Исто.

³⁶ Сајловић, *цитирано дело*, 106.

³⁷ Болотов, *цитирано дело*, 132.

³⁸ Најпре је био бичеван док му се нису показале кости, потом су му ране биле преливане мешавином соли и сирћета и на крају су паљене на слабој ватри.

³⁹ Болотов, *цитирано дело*, 132.

⁴⁰ Исто, 133.

⁴¹ Лактанције, *цитирано дело*, XV.

⁴² Сајловић, *цитирано дело*, 106.

⁴³ Скоро осам година.

⁴⁴ Болотов, *цитирано дело*, 135.

⁴⁵ Радић, *цитирано дело*, 85.

⁴⁶ Болотов, *цитирано дело*, 135.

⁴⁷ Сајловић, *цитирано дело*, 108.

⁴⁸ Лактанције, *цитирано дело*, XXXIII.

⁴⁹ Исто, XXXIV.

ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СЛУЖЕЊА БОГУ ГОСПОДИНА ЈОВАНА, ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ

Као што је Чудотворна икона Богородице Тројеручице Хиландарске имала, и по предању и по историји, подстицајан утицај на Српску Цркву и њене најзначајније личности, тако је и празник када се прославља ова света слика (25. јул) вишеструко одређивао служење Богу и Цркви Његовог преосвештенства Господина Јована, Епископа шумадијског и администратора Жичке епархије: на дан када се Црква сећа Чудотворне хиландарске иконе године 1980. постао је игуман студенички, а пре двадесет година, на овај празник постаје Епископ Цркве Божије на хиротонији

Светим сједињујемо са Господом. То је оно што се дешава у Светој Литургији која наступа после крштења, где се најприсније сједињујемо са Сином Божијим и постајемо сателесници живота Његовог. Тако се после вазнесења Христовог на небо Сам Господ пројављује Духом Светим кроз оне који су сабрани, односно крштени и постали чланови Тела Његовог и то опет ради спасења света. Овај Господ који сада постаје *многи* је Црква која спасава свет и зове сваког човека да и он уђе у заједницу са Господом и постане члан вечнога Царства.

Овог дана благодаримо Господу за велики дар епископства који је подарио пре двадесет година брату и саслужитељу Господину Јовану. То епископство које је дар Духа Светога није дошло тек тако, као да то ми хоћемо, већ је том епископству претходило више деценија монашког живота нашег драгог Владике, када је он рекао – Господе, нека буде воља твоја а не воља моја, предајем се у руке Твоје; за то нису довољни наша воља и жеља. То је непрестана борба са страстима, са оним што нас одвлачи од Господа. Треба непрестано да потврђујемо да желимо да живимо са Њим. Данас посебно треба нагласити да Дух Свети сједињује нас са Господом, чини присут-

ним Господа у лику свакога, али чини Господа присутним пре свега у лику Епископа. Зато су Свет Оци, као на пример Свети Кипријан Картагински, говорили да ако нема Епископа нема Цркве. То се потврђује у рукоположењима Епископа – тада се служи Литургија Педесетнице, а добро знамо да је Литургија Педесетнице рођење Цркве – свако рукоположење Епископа значи поновно рођење Цркве, поновно присуство Духом Светим Самог Господа међу нама.“

у Студеници. Ове године, црквено празновање Хиландарске заштитнице било је посвећено у цркви Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, катедралном храму Епархије шумадијске, и молитвеном сећању на јубиларну годину посвећења сашњег шумадијског Владике за Епископа тетовског и викара патријарха српског. Служена је Света Литургија, на којој је начествовао Преосвећени Владика Јован, уз саслужење Епископа пожаревачко-браничевског др Игнатија, Епископа никшићко-будимљанског Јоаникија, игумана студеничког Тихона и презвитера и ђакона Шумадијске и Жичке епархије и учешће народа Цркве Божије у Шумадији, међу којима су биле и одговорне личности јавног живота.

На крају проповеди Владика Игнатије је, честитајући јубилеј Епископу шумадијском и пожељевши му свако добро од Господа, захвалио Богу што наша Црква у лику Епископа Јована има једног јерарха који својим животом пројављује Духом Светим Самога Господа у Цркви Божијој која му је поверена, пројављујући истовремено своје дарове, који су и Божански и људски.

Након читања јеванђелског зачала, беседио је Епископ др Игнатије, чије речи на прави начин разјашњавају смисао епископске службе у Цркви, а у контексту прослављања јубилеја Владике Јована:

„Благодаримо Господу што нам је Духа Светога послао после вазнесења свога, јер управо Дух Свети наставља дело Христово на тај начин што сада свакога ко то жели сједињује са Господом, сједињује са Сином Божијим и тако од сваког човека чини Христа. То је оно што се дешава у светом крштењу када се Духом

Након Литургијског сабрања, у Владичанском двору у Крагујевцу, у дому Владике Јована, на свечаном ручку, окупили су се драги гости који су дошли да свом Епископу честитају двадесетогодишњицу архијерејског служења. У име Владичиних епархиота, захвалност за све добро што је учинио за Цркву и народ, као и наду да ће још дуго служити на спасење

свих, изразио је Радиша Пљакић, потпредседник Епархијског савета. О Владици Јовану, као драгом и важном сараднику на друштвеним и личним пословима, говорио је градоначелник Крагујевца Верољуб Стевановић. Колико је важно Епископово ангажовање у готово свим областима јавног живота, истакао је ректор Универзитета у Крагујевцу професор др Слободан Арсенијевић.

Ректор крагујевачке богословије Светог Јована Златоустог протојереј ставрофор др Зоран Крстић свом архијереју упутио је честитке у име клира Шумадијске епархије, наглашавајући како је потпуна оданост Цркви Епископа Јована драгоцену за међусобно поверење и за спасењску мисију свештенослужитеља ове Епархије: „Када говоримо о једној личности, двадесет година је врло дуг период. Лако је бити хришћанин, како бисмо рекли, на мах, у једном тренутку, у једном дану. Много је теже бити хришћанин десет година, а још је теже бити хришћанин десет година, двадесет година или цели живот. Ту се огледа тежина и одговорност живота. Господ нам дарује време да у њему напредујемо, али исто тако да се у њему проверавамо. Оно што у име клира Шумадијске епархије могу да кажем јесте да се наш Епископ проверио у времену. Ми смо његови сарадници нешто више од десет година и желео бих да истакнем само једну добру особину нашег Епископа која служи као темељ свим његовим сарадницима. Та добра особина јесте преданост Цркви. Ми смо се у ових десетак година у то уверили и ту више нема никакве дилеме: да је наш Епископ, попут његових претходника, апсолутно и безрезервно одан Цркви. То је оно што свима нама даје основу, даје темељ да и ми исто тако, сарађујући са њим, знамо да доприносимо расту Цркве, јер онда када су људи предани Богу, Господ ће исправити све оно што није добро и што можда у првом тренутку изгледа као погрешно. Господ ће све то довести у ред.“

У име Жичке епархије, којом Владика Јован администрира више од пола године, честитке слављенику упутио је протојереј ставрофор Љубинко Костић, архијерејски заменик у овој епархији.

Речи захвалности које је Владика Јован изговорио пред учесницима прослављања две деценије његовог архијерејског служења биле су пре свега емотивне и садржале су све оно што га карактерише као угледну личност наше Цркве, а то је да све што постиже не зависи од његове воље већ од тога што непрекидно живи са Богом, служећи Литургију, служећи другом, дарујући свима љубав: „На данашњи дан, када ме је пре двадесет година Црква хиротонисала за Епископа, рекао сам да ме је тим избором Црква узвела на Голготу јер Епископ је на Голготи увек, сваки Епископ и хришћанин је увек на Голготи, али са надом и вером да на Голготи неће остати него да ће кроз васкрсење ући у живот вечни. Када сам пре готово једанаест година дошао на трон Епископа шумадијских у својој приступној беседи сам рекао да ако не могу да уна-

предим, бар ћу настојати да подржим оно што су моји претходници чинили. Можда ми није било тешко да наставим епископску службу после њих, али свако време носи своје изазове и тешкоће... Да ли сам унапредио или одржао оно што сам наследио – не могу да кажем, то ће рећи будућност. Али, једно знам: ако се ишта урадило, то не припада мени, него све то припада благодати Божијој, припада моме свештенству, монаштву и мом заиста благочестивом народу. Отварам своје срце и кажем, овде, у Шумадијској епархији, ја сам нашао и оца, и мајку, и брата, и сестру, и пријатеља – ја вас тако све доживљавам. Једино што ми доноси тугу јесте ако има неко ко није могао да препозна моју љубав коју сам стално упућивао према његовом срцу.“

Као оне који су му највише помогли да буде то што

јесте, истакао је своје благочестиве родитеље, браћу и сестре, духовност Студенице, где је духовно узрастао и научио се животу у заједници, своје свештенство, верни и добри народ Шумадије. Нарочито топлим речима говорио је о својим најближим сарадницима, без којих не би могао да црквени поредак у Шумадијској епархији доведе на изузетно висок ниво, што је опште позната чињеница у нашој помесној Цркви.

Свештенство Шумадијске епархије, као знак оданости свом архијереју, а поводом двадесетогодишњице архијерејског служења, десетогодишњице владичанства у Шумадији и четири деценије од рукоположења у чин јеромонаха, припремило је изузетно богату књигу – споменицу *Такав нам архијереј требаше* у којој се речју и сликом сведочи о животу Владике Јована у Цркви Божијој, и из које се заиста види да је овај Епископ до последњег свог дамара посвећен свим видовима црквене службе. Протојереј ставрофор Саво Арсенијевић, уредник овог издања, који се до крајњих граница самопрегора ангажовао да ово аутентично сведочанство угледа светлост дана, одликован је Орденом Светог Симеона Мироточивог. За старање да ова књига изузетно ликовно и графички изгледа Орденом Војда Карађорђа одликован је Саша Ненадовић, власник крагујевачке штампарије *Графостил*, у којој је Споменица штампана.

Н. Јованчевић

СЕЛО ДРЕНОВАЦ ДОБИЛО НОВИ ХРАМ ПОСВЕЋЕН ПРЕСВЕТОЈ БОГОРОДИЦИ

На дан када Света Црква прославља Светог исповедника Никифора и Светог свештеноченика Еразма Охридског, 15/2. јуна 2013. године, Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је осветити новоподигнути храм у селу Дреновацу, недалеко од Крагујевца, који је посвећен Пресветој Мајци Божијој – празнику Живоносни Источник. Ово је још једна у низу велелепних светиња које су никле у Епархији шумадијској крајем 20. и почетком 21. века.

Руковођени Духом Светим, верници села Дреновац заједно са Владиком Јованом и парохијским свештеником даноноћно су стражили да се ова црква што пре заврши и учинили су дело достојно својих предака. Више од пет стотина житеља овог места сабрало се да дочека свог Архијереја и да учествује у освећењу новоподигнутог храма. На Светој Литургији Преосвећеном Владици су саслуживали, уз крагујевачког архијерејског намесника протојереја ставрофора Рајка Стефановића, и свештеници Шумадијске епархије. Након што је освештао новоподигнути храм, Епископ Господин Јован учесницима овог узвишеног чина говорио је о томе шта верници добијају новим храмом Божијим:

„Сваки храм је симбол Тела Христовог, сваки храм је симбол Цркве Христове. Када се освети, сваки храм је свети и у њему се савршавају највеће и најсветије тајне, пре свега најсветија тајна – Тајна Цркве Христове, Тајна Свете Литургије. Храм је цео свети, али најсветији део јесте овај олтар и ова Часна трпеза коју ми сада освећујемо. У ову Часну трпезу се постављају делићи моштију светитеља, мученика Христових. У овај ваш храм данас полажем мошти, частице тела Светог великомученика Лазара Косовског. Овај храм се данас освећује и закриљује Духом Светим. Дух Свети је у њему и ви сте под заштитом Духа Светога, али сте од данас и под молитвеном заштитом Светог кнеза Лазара. Када у овај храм долазите на службу, сетите се да се на тој служби свршавају велика чуда, највећа чуда – благодат Духа Светог претвара оно што је природно у натприродно. Претвара ову просфору, овај хлеб и ово вино преко свештенослужитеља у истинито Тело и истиниту Крв Христову. Не треба веће чудо да тражимо! Само треба да се сетимо, када улазимо у храм, шта се то догађа. Кроз Свету Литургију догађа се највећа Тајна и овога и онога света. Зато вас молим да са нарочитим осећањем улазите у храм, да са молитвеним осећањем долазите на Свету Литургију. И да учествујете у Литургији, јер једно је присуствовати Литургији, а друго је учествовати у Литургији. Учествовати у Литургији значи припремати се за сусрет са Светињом Божијом, припремати се за сусрет са Богом, припремати се и учествовати у Светом причешћу. То је смисао Литургије. Литургија се и служи због Причешћа, а на ради саме службе. Смисао службе је Свето причешће. Нека буде срећно и благословено освећење овог храма и нека вас Дух Свети штити, чува и нека молитве Светог великомученика Лазара Косовског буду на помоћ вама и свим вашим.“

Литургијска беседа Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована била је посвећена спасењској улози црквеног живота. Била је то пастирска поука о томе како савремени хришћанин треба да живи:

„Данас смо спустили парче неба на земљу... И то је храм. И зато хришћани треба да имају свест када улазе у храм, да су једним делом на небу, јер се у сваком храму савршавају најсветије тајне, пре свега Света тајна Литургије, Света тајна Цркве. Ви који учествујете на Светим богослужењима примате благослов Божији. Благослов који примате у храму, ви преносите на домове ваше. У храму се стално врши Света Литургија. Замислите шта пропуштају они који не дођу бар недељом и празником на Свету Литургију. Пропуштају да приме благослов и да га пренесу на породицу своју, на дом свој.“

Не може цела породица стално да буде на Литургији јер смо људи у овом свету и морамо много тога да радимо, али макар један члан породице може да дође на Литургију. Преко онога ко дође на Литургију учествују и они који из оправданих разлога нису на Светој Литургији.

Постоје многа дела која људи чине у свом животу, али већег дела нема од Свете Литургије. Питам се, да

ли је могуће да се човек не сети, кад чује звоно црквено, да се тамо неко моли за њега? Уместо да се придруже тој молитви, многи се окрећу нечему што је споредно. А све је споредније у животу од Свете Литургије. Литургија освећује и просвећује, а нама освећења и очишћења стално требају јер смо људи који падамо и грешимо. Грехова имамо, а од грехова не можемо да се ослободимо ван Литургије, без исповести и без Причешћа. А све благодатне дарове које добијамо, добијамо на Литургији и у светом храму. Свештеник када долази да вам свети водицу, излази из храма; он је први благослов примио у светом храму и тај благослов уноси у вашу породицу, у кућу вашу освећујући водицу.

Свима вама који сте и најмање допринели подизању овог храма хоћу да заблагодарим. Овим храмом ваше место добило је звезду водиљу, добило је стуб молитвени. Храм, без обзира колико је велики светиња је. И ова ваша невелика црква, али прелепа, јесте светиња. Ако хоћете да он буде још лепши, још светији, онда – будите у храму. Он је саграђен да вас подстиче да budete Живи храм. Овај храм ће бити леп и свет онолико колико ви будете долазили на Свету Литургију. Тај долазак биће радост Богу и вашим прецима, јер су имена свих њих уграђена у Часну трпезу са моштима Светог кнеза Лазара. Над њима ће се вршити Литургија до краја света и века, док постоји овај храм. Ми ћемо отићи са овога света, али ће ваша имена овде почивати и биће вечно спомињана. Има ли што драгоценије да знаш него да је твоје име тамо где се Литургија служи. Али то не треба да буде оправдање да кажеш како не мораш да долазиш у цркву. Напротив, треба да потврдиш то што си написао долазећи на богослужења.

Нека сте срећни, нека сте благословени, нека ово освећење храма буде освећење и свих нас. Данас смо примили благодат дара Духа Светога који нас крепи, који нас теши, који нас снажи. Данас нам треба утехе, снаге да опстанемо као људи, као народ Божији, као народ православни, као народ српски. Многи су против нас, али нико нас неће моћи прогутати ако је Бог са нама, односно ако смо ми са Богом. Много је православних храмова порушено, али у својој свести носимо да је на том месту био храм и то место називамо светињом. И данас одлазимо на те светиње, не умире спомен светих, не умире име Божије.

У молитвама попразности Вазнесења, у коме се сада налазимо, апостоли вапе – не остави нас сироте Господе! А Бог им одговара: ево ја сам са вама у све дане до свршетка света. Бог је са нама. Бог је тамо где се слави Бог, тамо где се служи Литургија, где се литургијски живи, где се јаванђелски живи. Бог је горе на небу камо је и нама утро пут и показао да ћемо и ми поћи тим путем. Али, Бога нећемо наћи ни на небу ни на земљи ако га најпре не пронађемо у срцу свом, ако га најпре нисмо сместили у срце. Сећемо се оне црквене песме у којој Бог каже да је са нама и да нико не може против нас.

Молимо се Господу, у Њега је сила, у Њему је моћ. Истина, и ђаво има моћ и силу. Али, ђаво нема свесилу,

нема свемоћ, свесила и свемоћ су Божије. Зато и ђаво зна да ће једнога дана, када Господ дође да суди живима и мртвима, бити побеђен. Страхује он од тог доласка Господњег јер зна да ће зло бити побеђено. Ми хришћани не страхујемо, него се радујемо, као и апостоли, који су забринуте након Вазнесења Господњег, али су се вратили у Јерусалим радосни. Радосни, јер је Господ и њима и нама рекао да иде да нам припреми место. Многи су станови у дому Оца мога, каже Господ. Задобијање тих станова започиње овде, у храму.

У срцу човековом је или рај или пакао. Све сада започиње, само ми треба да видимо шта је у срцу нашем, ако је рај, онда ћемо бити радосни, а много нам радости данас треба. Ако је пакао, треба да видимо за-

што је пакао. Ако у срцу своје сместимо Бога, смештамо и цело небо, све светитеље Божије, цело човечанство, не само најближе, већ цело човечанство. Да, срце толико зна да буде велико да у њега цело човечанство може да стане, али знамо и да га толико стиснемо да у њега нећемо никога да сместимо, никога, па ни Бога. Кад немаш Бога у срцу онда имаш мржњу, онда имаш зло, онда имаш пакост, све оно што је негативно. Када имаш Бога у срцу, имаш љубав, а када имаш љубав, имаш све.

Нека вас Господ благослови! Нека вам је срећно и Богом благословено освећење храма и нека сте живи и здрави у векове векова, амин.“

Како су изградњу храма помогли многи донатори и приложници из Дреновца и из околних места, архијерејске грамате захвалности добили су Живорад Павловић, Душан Мојсиловић и Душан Јабланчић. Архијерејске захвалнице припале су Дејану Милосављевићу, Јовану Шпиљевићу, Драгу Бараћу, Љиљани Шпиљевић, Ивану Милутиновићу, Милошу Љубисављевићу, Бобану Јабланчићу, Винки Пауновић, Благоју Јовановићу и Општини Крагујевац.

Преосвећени владика Јован је наградио чином протојереја пароха Митра Ђурића због ревности коју је показао при изградњи овог храма. Културно уметничко друштво из Драгобраће извело је пригодан програм након Свете Литургије, а славље је настављено за трпезом љубави коју су припремили мештани Дреновца са својим свештеником.

Протојереј Митар Ђурић

ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ ГОСПОДИН ЈОВАН ОСВЕШТАО НОВОПОДИГНУТИ СВЕТОНИКОЛАЈЕВСКИ ХРАМ У СЕЛУ ДРАЖЕВЦУ

Мало село Дражевац близу Обреновца, у Архиепископском намесништву беланичком било је 16. јуна домаћин литургијског сабрања поводом освећења новог храма. Овога дана окупило се неколико стотина верника са децом испред новог храма Преноса моштију Светог Николаја Мирликијског да дочека Његово преосвештенство Епископа шумадијског Господина Јована који је свечано ушао у порту у кочијама.

Иако је од самог почетка дана било веома топло, народ је са љубављу приводио децу на архиепископски благослов и Владика је кроз дугачки шпалир дошао до цркве. Затим је почело свечано велико освећење храма. После трократног опхода око цркве Владика је позвао све учеснике свечаности да се помоле Светом Николи и Светом кнезу Лазару чије су мошти положене у Свету Трпезу:

„Храм који ми градимо симболизује небо, симболизује Небеску Цркву и важно је да знамо да је храм слика Царства Небеског. Са таквим сазнањем треба да улазимо у храм у коме се савршава Литургија која је преукус Царства Небеског. На свакој Литургији Бог силази са неба; и не само Бог него и анђели и светитељи. На Светој Литургији се догађа чудотворство, богојављење, јавља се Бог, Дух Свети силази са неба и освећује дарове, то јест хлеб и вино претвара у истинито Тело, у истиниту Крв Христову. Зато је храм светиња, зато у храму треба да се понашамо као пред светињом и у светињи.

Најсветији део храма јесте свети олтар и ова Часна трпеза коју смо ми сада опрали и припремили за освећење. У Часну трпезу се полажу мошти, односно делови, частице моштију светитеља. У овај ваш храм ја полажем мошти Светог великомученика Лазара Косовског. Овај храм је од данас под заштитом Духа Божијег, под молитвеном заштитом Светог Николаја Мирликијског и Светог великомученика Лазара Ко-

совског. Од данас, када улазите у овај храм, сетите се чије су мошти овде.

Велики је дан освећење цркве, велика је то радост. На овом месту где ја сада постављам мошти биће исписана ваша имена, имена ваших живих и мртвих, и заједно са моштима та имена ће овде почивати. Над тим моштима, над тим именима савршаваће се Света Божанствена Литургија и овога и онога века. Замислите, и када ми одемо са овога света, кроз ко зна колико генерација, над тим именима, такође ће се савршавати Света Литургија. Има ли веће радости!? Има ли већег усхићења за хришћанина од тога да је његово име ту!? Врло је важно да то знате.

Овај храм је подигнут трудом многих, али прави ктитори овог храма јесу Драгица и Никола Тодоровић који сада живе у Америци, у Лос Анђелесу, а Никола је овде рођен. Нека сте срећни, нека сте благословени и нека вас молитве Светог великомученика Лазара Косовског чувају и штите.“

Уследила је Света архиепископска Литургија у порти храма, а Епископу су саслуживали протојереји-ставрофори Видо Милић и Драган Павловић и јереји Владимир Димић, Игор Обрадовић, Славиша и Срђан Спасојевић. Светој Тајни Причешћа приступило је мноштво народа и деце. Преосвећени Владика Господин Јован у беседи је рекао:

„Благословен је овај дан када нас је Свети Дух сабрао да осветимо нову цркву, да осветимо нови храм који

је посвећен Преносу моштију Светог Николаја Мирликијског. Ово је велики дан за Цркву Божију, ово је велики дан за Цркву Божију у Шумадији и велики дан за ово место, јер је ово ваше место данас добило заједничку свету кућу. Ово место добило је данас свето обележје по коме ће вас сви препознавати када виде ову невелику цркву. Црква је црква, без обзира на њене димензије. Црква Христова је Тело Христово, а ми удови тога Тела. Као што не може рука да каже да не треба да служи телу, тако и тело не може да каже да му не треба рука. Сви делови су неопходни човечијем организму и ми хришћани, као заједница Бога и људи, јесмо Црква, јесмо Тело Христово. Зато смо ми крштени позвани да цркву схватимо као светињу. И не можемо рећи да нас није брига за цркву, јер онда показујемо да немамо вере, да не бринемо о свом спасењу.

Овде данас Духом Светим осветисмо овај храм да се у њему сабирате. Није димензијама огроман, али ће бити велики онолико колико вас буде учествовало на Светој Литургији. А учествовати није исто што и

присуствовати. Учествовати значи и душом и телом, и целим бићем својим бити на Литургији, што значи и причестити се. А Литургија се једино и врши ради причешћа: и то је наше учешће. А да би се причестили треба да будемо колико-толико достојни. Иначе, нема никог достојног да се причести. Никог! Јер нико није без греха. Али нам је Господ Исус Христос дао Цркву да се у њој сакупљамо, сабирамо, исповедамо, да се причешћујемо, да се уједињујемо, да се обожујемо, браћо и сестре.

А где бисмо ми то данас могли да одемо ако не у храм? Које ми то данас можемо да приђемо и да му кажемо – спаси ме, до Господу нашем Исусу Христу? Које? Сетите се како цар Давид каже да се не уздамо у кнезове наше јер у њима није спасење. Али, има спасења у Богу. Онде где је Спаситељ, ту је и спасење. Где нема Спаситеља, нема ни спасења.

Где је Бог? Бог је свуда. Хоћеш ли да Га видиш, хоћеш ли да Га осетиш? Прво морамо да очистимо срце своје, да прво Бога сместимо у срце. Благо онима који су чистог срца, они ће Бога видети, каже Господ у Јеванђељу. А на другом месту Господ каже да се наше срце не збуњује и да се не плашимо. Чега се то плаши срце човеково? Плаши се света и зла у свету, плаши се греха, плаши се гордости, плаши се сујете људске... Плаши се срце и љубави. Па зато што срце све види, срце све осећа, срце све зна, плаши се оно да ли је уз Бога или није. А то до нас стоји.

Бог је у срцу и Бога видимо и осећамо онолико колико у Њега верујемо. А за то су нам потребни храмови. Богу хвала, са радосћу могу рећи да су се у Шумадијској епархији храмови изградили, да се граде и да ће се градити, ако Бог да. Ево, за ових десет година у Шумадијској епархији, ово је педесет друга црква коју освећујем, а још у изградњи имамо тридесет четири. Добро је што градимо цркву као грађевину, али сада нам је потребно да градимо Живу Цркву Божију, да народ Божији буде у Цркви. Видите и сами да је ова црква лепа, предивна. Али она ће сваке недеље, сваког празника, сваке Литургије бити још лепша ако буде пуна верног народа. Али ће ова црква и ово звоно које вас позива, бити тужни ако у њој само свештеник буде вршио службу а не буде вас. Ево, имате духовну болницу, децо моја духовна. Хоћете ли излечење, ево храма Божијег, ево Литургије, ево молитве. Хоћете ли исцељење телесно, у храму ћете се помолити Богу, а Он ће то услышити.

Данас је прилика да се сетимо свих оних који су помагали подизање ове цркве од момента освећења темеља. Сећате се, ми смо градњу ове цркве започели у време дивног свештеника Василија који данас није са нама јер је Бог тако хтео. Није са нама телом, али је душом са нама. Он се данас радује са неба и гледа како данас на освећењу и Литургији учествују његова два сина свештеника. Његово име је уписано у ову цркву, као што су уписана и ваша имена. Овде су и два свештеника овог краја, отац Слободан и отац Драган, који су ово звоно поклонили. Данас су овде и сви они који

су приложили своју лепту и ја на све вас призивам благослов Божији, да вам Бог стотруко врати.

Браћо, можемо ми градити не знам какве палате и дворове, али када се такве грађевине сруше, руши се и спомен на њих, нико их се више не сећа. А када се гради црква, па не дај Боже и када се сруши, вековима је

она у свести народа, јер је ту била светиња, јер се ту вршила служба. Тако наш народ и данас одлази на светишта где су некад биле цркве, јер из земље извиру молитве које су у том храму вршене. Дакле, градити цркву значи градити дом Божији. Подсећам да Свети владика Николај каже да народ цркве зида и душу своју вида. Када градимо храм изграђујемо себе.

Сви сте на свој начин помогли ову цркву, али морам данас да истакнем најзаслужнију породицу, а то су Никола и Драгица Тодоровић са члановима своје фамилије, који су овде рођени а сада живе у Лос Анђелесу. Данас их проглашавам ктиторима овог храма, које ћемо помињати, као и све вас, на свакој Литургији. Има ли шта лепше него што их народ спомиње у цркви. То значи да их спомиње Господ. Драги Никола и Драгице, нека вас Свети Никола чува и штити. Знајте, јесте дали материјално, али то је мање од онога што добијате духовно. Не може се то упоредити. Добијате да ће вас Бог препознати по овом храму. Градећи овај храм, ви сте градили кућу на небу, а народ овог села добио је општу кућу, спасавајућу кућу. Нека вас Бог све благослови и нека вас чувају и штите Свети Никола и Свети кнез Лазар Косовски, чије смо мошти положили у овај храм.“

На предлог Епископа шумадијског Господина Јована, Синод Српске православне Цркве одликовао је породицу Тодоровић Орденом Светог Саве другог степена.

Након освећења храма, уследила је богата трпеза љубави за све окупљене и уметнички програм у којем су посебно место имали певачица Мерима Његомир, певач Предраг Живковић Тозовац и хармоникаш Љубиша Павковић. На крају су и ктитори Никола и Драгица исказали своју благодарност за указано им признање, не скривајући радост што су могли градњом цркве у Дражевцу да искажу своју љубав према цркви и отаџбини.

Владимир Димић, свештеник

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ОСВЕШТАНИ ТЕМЕЉИ НОВОГ ТРПЕЗАРА У НЕМЕНИКУЋАМА

У четвртак, 6. јуна, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован посетио је парохију неменикућску и храм Светих апостола Петра и Павла. Повод посете био је освећење темеља нове црквене сале. Епископу су у чину освећења саслуживали: Архијерејски намесник космајски Љубиша Смиљковић, надлежни парох неменикућски Горан Лукић и ђакон Иван Гашић.

Призивајући Благослов Божији, Епископ је пожелео срећу у даљем раду, рекавши да ће нова црквена сала испуњити своју намену ако храм Божији буде био испуњен народом, који ће у њој по изласку из храма продужити Свету Литургију.

Нови трпезар, благословом Епископа, гради се на месту старог који је био у јако лошем стању и није могао да послужити потребама које црква у Неменикућама има.

Нови трпезар се гради по пројекту госпође Гордане Јовановић из пројектног предузећа „Хипекс ДОО“ из Смедерева, а средства за изградњу обезбедила је Градска Општина Сопот, Канцеларија за сарадњу са црквама и верским заједницама Владе Републике Србије, Црквена Општина Неменикуће, уз свесрдну помоћ и љубав верног народа Неменикућа, али и из других крајева Србије.

Нови објекат ће имати 270 квадратних метара корисне површине са летњим тремом, зимском трпезаријом, кухињом, канцеларијом, библиотеком и мокрим чвором, а завршетак основних радова планиран је до овогодишње прославе храмовне славе Светих апостола Петра и Павла, када се традиционално у порти неменикућске цркве одржава и манифестација Дани Милована Видаковића.

Горан Лукић, јереј

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У ЈАГЊИЛУ

У суботу 8. јуна, када наша Црква прославља Свете апостоле Карпа и Алфеја, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је свету Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагњилу код Младеновца. Пре Литургије Владика је освештао новоподигнуту чесму и бунар у црквеној порти.

Мноштво верујућег народа, а посебно је било приметно присуство великог броја ученика сеоске школе, са радошћу је дочекало свог Епископа Господина Јована учествујући у литургијском сабрању. У својој беседи Епископ је подсетио на важност хришћанског учења у животима свих нас, подсетивши да нема доброг човека, свештеника, владара, па ни Владике уколико није добар хришћанин. Владика Јован је посебно истакао изузетан пример из нашег народа да када људи за некога говоре да је добар чине то наводећи га као личност. Са друге стране, када је неко лош обично се означава пуком заменицом „овај“ или „онај“. Осврнувши се на прочитано Јеванђеље Епископ је рекао да уколико је човек са Богом нико не може бити јачи од њега, јер само је код Бога свесила, свеснага и свемоћ. Оне које је Христос обгрлио нико неће успети да отргне из Његовог загрљаја, осим самог човека који може одбацити од стране Бога даровану Љубав.

Марко Јефтић, ђакон

ЛИТУРГИЈСКА РАДОСТ У ДРЕНУ

У недељу 9. јуна када Црква прославља Светог свештеноченика Терапонта, Његово Преосвештенство Г. Јован, Епископ шумадијски и Администратор Епархије жичке, уз саслуживање свештеника шумадијске епархије служио је

Свету Архијерејску Литургију у храму Светог велокомученика Георгија у Дрену. И овога пута литургијско славље су својим појањем увеличали чланови црквеног хора „Свети Димитрије“ из Лазаревца.

У својој беседи на Јеванђеље посвећено исцељењу човека слепог од рођења, Владика Јован нас је подсетио да постоје две врсте слепих људи, телесни и духовни слепци. Ови други, духовно слепи људи су опаснији и тежи. Тешко ћете видети човека који је рођен слеп да је горд, сујетан и надмен. Напротив, овакви су људи неретко мирни и спокојни, иако је чуло вида које они немају, најзначајније за човека. Јер често, по оној народној, када Бог узме на једној страни, да на другој. Тако телесним слепцима Бог подари да и без очију виде и даље и дубље од оних који имају очни вид. Духовни слепци и поред очију на жалост много тога не виде. Не виде Христа који је увек са нама, у Цркви својој, која је његово Тело. Не препознају га на Литургији која је предокушај Царства Небеског, предокушај светлости Христове која се не сагледава физичким очима већ духовним видом. За хришћане је речено да њихова светлост треба да се светли пред људима. Добро и љубав чине да човек сија светлошћу. А то је могуће само онда када имамо Христа у себи који је наша светлост и

уз чију помоћ разгонимо таму у себи. Ова јеванђелска прича учи нас још и томе да све чега се Господ дотакне бива чудотворно. Свако може бити чудотворац ако има веру у Христа који је Извор Светлости. Морамо преиспитивати себе каква и колика нам је вера. Дела по вери најбоље сведоче нашу веру, јер права вера је начин живота.

Пре Свете Литургије Владика је освештао новоизграђени парохијски дом. Орденом Светог Симеона Мироточивог Владика Јован одликовао је председника црквеног одбора доктора Ивка Марића, за љубав и труд који је показао приликом изградње храма Светог великомученика Георгија и парохијског дома у Дрену. Литургијско славље настављено је Трpezом Љубави, коју су окупљенима припремили старешина храма jерeј Бојан Чоловић и верници ове парохије.

Владимир Димитријевић, свеишеник

ВАЗНЕСЕЊСКА РАДОСТ У КАМЕНИЦИ

На празник Вазнесења Господа нашега Исуса Христа, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован извршио је освећење звона у парохији липовачкој у селу Каменица. На овај празник село Каменица прославља сеоску славу, и захваљујући љубави и пожртвовању породице Пљакић и градоначелника града Крагујевца Верољуба Стевановића организован је велики наародни сабор, који је окупио око хиљаду житеља овог места и околине.

Повод за овај свенародни духовни скуп била је сведочанство вере господина Миомира Пљакића да из недара мајке земље открије остатке светиње, која је шест векова од свог страдања чекала своје вазнесење. Уз помоћ градоначелника града Крагујевца приређен је величанствен дочек Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског и администратора жичког Јована. Литија којом је народ дочекао свог Епископа била је невиђен приказ у шумадијском крају. Као у давна времена, литија састављена од двадесет чеза и двоколица, предвођена коњаницима српских сељака у народним ношњама, уз народну песму и духовну радост довезло је свог Епископа до светиње.

Епископ је, уз саслуживање двадесет свештеника шумадијске и жичке епархије осветио звона, прочитао литијске молитве и дивном беседом pouчио народ.

У беседи Владика је захвалио породици Пљакић на љубави, труду и залагању да ова светиња поново угледа светлости дана. Захвалио је и градоначелнику града Крагујевца Верољубу Стевановићу на свесрдној помоћи око организовања овог сабора и позвао верни народ да у хришћанској љубави, а у складу са својим могућностима, свако себе узиди у овај храм, како би дочекали његову коначну обнову и Богослужбену употребу.

После молитве, захваљујући КУД-у Абрашевић, приређен је прикладан културни програм, а након тога трпеца љубави за сав окупљени народ.

Вазнесењски празником и молитвом вазнета је и жеља свих окупљених за обнову храма и пројављено је на делу Јединство Цркве око једног Пастира.

Владимир Воштић, jерeј

ПАРАСТОС БЛАЖЕНОПОЧИВШЕМ ЕПИСКОПУ САВИ

Блаженопочивши Епископ шумадијски Сава био је други Епископ на трону Епископа шумадијских. Његово старање за спасење у Господу Исусу Христу свих људи, једино се може вредновати пред лицем Бога Живог кога је тако ревносно сведочио. Он је био човек отвореног духа, уман, радан, пожртвован, стрпљив пастир, спреман да саслуша и добро и зло, не штедећи никада ни време ни снагу.

У понедељак 17. јуна, навршило се дванаест година од упокојења блажене успомене Епископа шумадијског

Г. Саве (1930-2001). Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу. О Владици Сави, његовој огромној жртви коју је поднео служећи своме роду, говорио је том приликом његов наследник Владика Јован. Циљ нашег живота на земљи јесте да целог себе принесемо Господу. Владика Сава показао је кроз тешку и одговорну епископску службу како се долази до овога циља, имајући увек пред собом лик Живог и Васкрелог Христа, истакао је Владика Јован.

СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕНА ПЕДЕСЕТНИЦА У КРАГУЈЕВЦУ

Велики хришћански празник Силазак Светог Духа прослављен је свечано у седишту епархије шумадијске у Саборном храму у Крагујевцу. У суботу 22. јуна Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован са свештенством Саборног храма, служио је свечано бденије уочи празника.

На сам дан празника Силаска Светог Духа на апостоле у недељу 23. јуна свештенство и верни народ дочекали су Преосвећеног владика испред владичанског двора и у литији су ушли у храм, где је служена Света Архијерејска Литургија, у којој је Преосвећени Владика својим арипастирским молитвама призвао благослов Божији и благодат Духа Светог и Животодајног на верни народ. У наставку Литургије служено је вечерње Недеље Педесетнице, приликом којег је Епископ изговорио молитве пред сабрањем верних који клече. То су молитве које узносимо Богу са покајањем, у којем ћемо живети до следеће Пасхе.

СЛАВА МЛАДЕНОВАЧКЕ ВАРОШИ

Празник Силаска Светог Духа, Тројичиндан, прослављен је свечано у младеновачком храму Успења Пресвете Богородице. С обзиром на то да је овај празник слава Младеноваца, након евхаристијског сабрања неколико хиљада грађана је кренуло у литију. По први пут у новијој историји Цркве у Младеновцу у литији су учествовали чланови културно-уметничког друштва „Војвода Јанко Катић“, које је основано 1896. године.

Као и претходних година, изузев периода богоборачког антигеизма, литија се кретала од младеновачке Цркве, централним градским улицама, до зграде Градске општине. Ту су узете молитве за град и његове становнике, а потом се кренуло до записа у старом градском језгру. Након тога литија се вратила пред храм Успења Пресвете Богородице.

У порти је потом одржан краћи наступ КУД-а „Војвода Јанко Катић“, након чега су се сви учесници и присутни верници окрепили.

Марко Јефтвић, ђакон

СЛАВА ХРАМА У КРАГУЈЕВАЧКОМ НАСЕЉУ БЕЛОШЕВАЦ

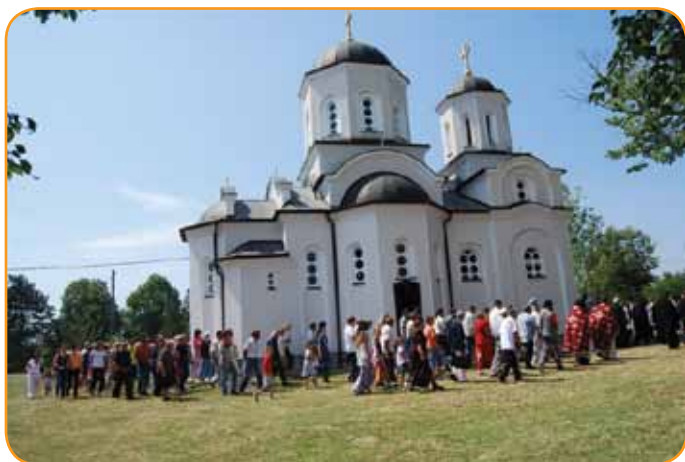
Храм Светог мученика Лазара Косовског у крагујевачком насељу Белошевац и ове године свечано је прославио своју храмовну славу. Свету Литургију служили су свештеници крагујевачког и лепеничког намесништва, а Литургији су присуствовале монахиње из манастира Дивостина и Каленића.

На Светој Литургији верном народу богонадахнутом беседом обратио се протојереј Милић Марковић. У Литургијском сабрању учествовао је велики број верника који су приступили Светом Причешћу.

После завршене литије око храма, обављен је чин резања колача. Домаћин храмовне славе био је Бојан Стојадиновић са својом породицом, који је славском трпезом љубави угостио присутне вернике, а за следећу годину је колач преузела Миланка Петровић.

СВЕТА АНАСТАСИЈА СРПСКА, СЛАВА ЦРКВЕ У КОПЉАРИМА

Празник Свете Анастасије Српске прослављен је свечано 5. јула у Копљарима надомак Аранђеловца. У овом малом шумадијском селу 2009. године подигнута је прва црква у Србији посвећена мајци Светог Саве – Светој Анастасији. Од тада се сваке године мноштво верника сабира око ове светиње, али и око свог Епископа који је и ове године дао пуноћу овом сабрању.

Свету Архијерејску Литургију служио је Преосвећени Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслуживање свештенства орашачког намесништва. Пре свете Евхаристије, Владика Јован је освештао живопис овога храма, а после прочитаног Јеванђеља честитао је верницима храмовну славу и поучио народ о смилу и значају Свете Литургије и причешћивања Телом и Крвљу Господњом. Владика је истакао и неопходност врлинског живота да би наша вера била жива и спасоносна, као и потребу да се угледамо на угоднике Божије, међу којима је и Света Анастасија са својим сином Савом.

На крају Свете Литургије Владика је са свештенством и народом направио опход око цркве и пререзао славски колач, а потом је доделио Архијерејску грамату захвалности Миодрагу и Данки Станишић из Копљара, за несечичну помоћ Цркви Божијој у Копљарима.

Ово сабрање је завршено заједничком трпезом љубави у порти цркве, коју је припремио надлежни свештеник протојереј-ставрофор Милисав Симић са својим парохијанима.

Александар Миловановић, јереј

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА И ПОМЕН У МАНАСТИРУ НИКОЉЕ

На дан свете мученице Агрипине, 6. јула, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Никоље.

Епископу су саслуживали Архијерејски намесник опленачки протојереј-ставрофор Миладин Михаиловић, са свештеницима опленачког намесништва и ђаконима Епархије шумадијске. Свету Архијерејску Литургију су певале монахиње ове свете обитељи.

Обративши се верном народу који се окупио на овом светом месту ради молитве, Епископ је нагласио, по речима прочитаног јеванђеља, да ако не будемо осуђивали ни Господ неће нас осудити. Човек не треба да осуђује друге, већ себе. Када би човек знао своје недостатке, никада и никога не би осудио. Човек мора себе сагледати и преиспитати, како би себе спознао и признао себи свој грех. Суд не припада човеку, већ Богу. Само Бог зна шта је у мислима другог човека, јер је Бог Свезнајући. Благо оном човеку који не осуди другог, такав ће наћи милост пред Богом.

По Светој Архијерејској Литургији Епископ је са својим свештеницима извршио помен на гробовима монахиња Александре и Јелисавете, које почивају у порти манастира Никоље.

Након завршене службе, сестринство ове свете обитељи организовало је послужење за служашче и присутни народ.

Остоја Пешић, ђакон

МОНАШЕЊЕ У МАНАСТИРУ КАЛЕНИЋУ

У четвртак 4. јула, у манастиру Ваведења Пресвете Богородице – Каленић, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован, после вечерње службе коју је служио намесник лепенички и вд. левачки протојереј-ставрофор Саво Арсенијевић, игуман Денковца јеромонах Серафим, протојереј Мирослав Филиповић и протонамесник Саша Огњановић замонашио је у чин мале схиме расофорну монахињу Дарију сестру Каленичке обитељи, давши јој ново духовно име Теодосија.

Овом светом чину присуствовао је велики број верника.

У својој духовној поуци Преосвећени Владика је подсетио новозамонашену сестру каленичке обитељи да је завет на монашки живот положила пред Господом Нашим Исусом Христом и Пресветом Богородицом, а затим је говорио и о самој узвишености монашког чина.

После монашења уприличена је вечера љубави коју је припремило сестринство манастира Каленић на челу са Игуманијом Нектаријом, поводом славе преподобне Анастасије Српске којој је посвећена манастирска капела.

Слободан Савковић, јереј

СЛАВА ЦРКВЕ БОЖИЈЕ У АРАНЂЕЛОВЦУ

Празник Првопрестолних апостола Петра и Павла из године у годину сабира Цркву Христову у Аранђеловцу око велелепног храма подигнутог њима у част. И ове године Петровдан је свечано и торжествено прослављен у граду под Букуљом.

Свету Архијерејску Литургију служио је Преосвећени Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслуживање Архијерејских намесника: орашачког протојереја-ставрофора Миће Тирковића, опленачког протојереја-ставрофора Миладина Михаиловића, бељаничког протојереја-ставрофора Вида Милића, младеновачког јереја Жељка Ивковића, свештенства Епархије шумадијске и ђакон Небојше Јаковљевића.

Обраћајући се народу и честитајући храмовну славу свима, владика Јован је у беседи истакао величину Светих апостола Петра и Павла који су задобили и освојили цео свет, али не мачем, већ Јеванђељем Христовим које су свима проповедали. Називамо их верховним апостолима је су они

темељи Цркве, по речима самога Христа упућених Светом апостолу Петру: „Ти си Петар, и на томе камену сазидаћу Цркву своју, и врата паклена неће је надвладати“ (Мт 16. 18).

Владика је поучио сабрани народ да је свако од нас апостол који треба да сведочи Христа и Јеванђеље Његово, првенствено својим животом и делима, а не само празним речима. Да бисмо Христа могли сведочити морамо живети врлинским животом и имати живу веру у Њега и Васкрсење Његово, јер ако верујемо у Бога а не верујемо у Васкрсење и живот после смрти, онда таква вера није права ни спасоносна.

Након Свете Литургије обављена је Литија око храма и пререзан славски колач, а потом је ансамбл КУД-а „Електро-порцелан“ из Аранђеловца извео сплет игара из Шумадије и Западне Србије.

Славље је настављено заједничком трпезом љубави у сали парохијског дома, коју је спремио Зоран Беговић са породицом.

Александар Миловановић, јереј

ДАНИ МИЛОВАНА ВИДАКОВИЋА У НЕМЕНИКУЋАМА

На празник Светих Апостола Петра и Павла, 12. јула, благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, одржана је традиционална културно-уметничка манифестација „Дани Милована Видаковића“ у порти цркве неменикућске. Ово је осамнаеста година како се на Петровдан, дан храмове славе у Неменикућама, одржава поменути манифестација која се приређује у част нашег великог романописца и првог романсијера Милована Видаковића, рођеног у Неменикућама.

Манифестација је као и сваке године одржана у организацији Црквене Општине неменикућске, Општине Сопот, Библиотеке Града Београда и Библиотеке Сопот.

Пре почетка програма, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је у цркви помен Миловану Видаковићу уз саслужење свештенства шумадијске и жичке Епархије.

Програм су уводним речима отворили надлежни парох неменикућски јереј Горан Лукић и председник Општине Сопот Живорад Милосављевић.

Овогодишњи програм уприличила су позната имена културног живота: академик Матија Бећковић, глумца Танасије Узуновић, вокални солиста Оливер Њего и КУД „Шумадија“ из Влашке.

Академик Матија Бећковић говорио је беседу посвећену Миловану Видаковићу, истичући његов велики значај за српски роман као и његове многе добре људске особине. У наставку програма присутни су чули и једну од најлепших Бећковићевих песама „Свети Сава“.

Поводом 120 година од рођења Милоша Црњанског, глумца Танасије Узуновић говорио је стихове најлепших песама овог нашег чувеног писца, а поводом 70 година од смрти Јована Дучића чули смо песму „Повратак“ у извођењу поменутог глумца који је још говорио и стихове Светог Владике Николаја.

Музички део програма припао је познатом солисти Оливеру Његу, који је на велико задовољство на репертоару имао старе српске и љубавне песме, а са једним дуетским извођењем уз Оливера Њега присутни су поздравили и Мерицу Његомир.

Овогодишњу изложбу радова ликовне колоније „Неменикуће – 2013“ отворила је госпођа Нада Савкић, дугогодишњи члан ове колоније која се организује сваке године.

Програм је играма из Србије улепшао КУД „Шумадија“ из Влашке, којима је и завршен овогодишњи програм.

После програма, Црквена Општина Неменикуће и верни народ, за све присутне приредили су трпезу љубави под тремом новосаграђене црквене сале.

Горан Лукић, јереј

ЗАЈДНИЦА ЗЕМЉА ЖИВИХ У БРАЈКОВЦУ ПРОСЛАВИЛА СВОЈУ СЛАВУ

У понедељак, 15. јула, када Црква Божија прославља Полагање часне ризе Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски и администратор жички Г. Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у заједници „Земља живих“ у Брајковцу, поводом славе ове обитељи. Епископу су саслуживали свештеници жичке, бачке, нишке и шумадијске епархије.

На Литургији је присуствовао и директор Канцеларије за односе са црквама и верским заједницама, др Милета Радојевић, са својим сарадницима, председник Градске општине Лазаревац, Драган Алимпијевић, као и многи представници друштвеног и културног живота Лазаревца. Овогодишња слава је уједно и јубилеј заједнице, јер већ пет година, са благословом нашег Владике, ова заједница успешно ради на ресоцијализацији својих штићеника. За то време много је изграђено и урађено у сваком погледу. Свакако оно најважније је оздрављење личности, које се чудесно збива љубављу Господњом, и повратак „блудних синова“ на исправан пут.

У својој надахнутој беседи Владика нас поучава да су наше молитве, Пресветој узнете на Светој Литургији, принете за спасење целог света и за све нас. То што се ми не спасавамо, то је наш промашај, наше погрешно опредељење. Али се ми Мајци Божијој молимо за све, најпре за помоћ заједници у којој се налазимо, да Господ помогне онима који се овде подвизавају, боре против онога што је у нама негативно. Молимо се да их Господ сачува и оздрави. Сваки човек је болестан ако учини грех, а за грех се не покаје. Црква и јесте болница у којој се ми лечимо од наших болести. У њој се налазе лекови за све наше болести. Налазе се ако знамо Цркву да слушамо и ако знамо кад који лек треба да употребимо. А лек исцељује само онда када га узимамо са вером и на време. Ако овај духовни лек узимамо својевољно, без надзора Цркве, онда он постаје отров и смртоносан је. И данас у Цркви многи својевољно лече и преписују духовне лекове. Међутим, без благослова Цркве, овај лек не бива спасоносан. Али, овај истински духовни лек и оздрављење, духовно освешћење и просвећење, заиста су нам неопходни. Но, свега овога не може бити без присуства Духа Светога у нама. Без Духа Светога у себи човек постаје живи мртавац. Зато и живот као највећи дар Божији не смемо да прокоцкамо узалуд. Треба да га проживимо достојно Бога и човека, а то је могуће само ако будемо, већ овде, непрестано молили за Царство Божије. Ако преко Литургије Царство не-

беско не нађемо овде, нећемо га нигде наћи. То и јесте улога и задатак хришћана у свету, да земљу претварају у небеса, а људе у богове по благодати. Без Царства Небеског у нашим молитвама, мислима, срцу и души отварамо врата оном другом царству у којем царују злоба, пакост, мржња и оговарање. Зато и морамо бити чувари душа својих, јер је душа око нашег бића. Пре него што човек било шта и учини, било добро или зло, најпре је то у себи, у својој души пожелео. А тако како чини, тако ће му бити и враћено. Зато пожелимо спасење другом човеку, да бисмо и сами били спасени. Добро и зло постоји у свима нама. Свети оци нас уче да побеђује оно што у себи хранимо. Ако хранимо добро, оно побеђује, ако хранимо зло, оно надјачава. Ми хришћани треба да будемо сведоци живе вере у Христа Спаситеља, а вера се најбоље проповеда и сведочи делима, личним животом и учешћем у Цркви Божијој. Јер без дела вера је мртва, каже апостол Јаков. Ко верује не припада себи већ ономе у кога верује. Права вера је слободна јер нас ослобађа од самих себе и свих ствари. Она је даровање и принос самога себе за ближње.

За овај принос и несебично даровање себе својим ближњима, штићеницима заједнице „Земља живих“, за делатну веру и љубав према Цркви, Владика шумадијски Јован, одликовао је протојереја Александра Новаковића, правом ношења напрсног крста. Преосвећени је подсетио да крст треба носити у смирењу и да се крст, његова сила и моћ, најбоље сагледавају када човек клечи пред крстом. Само тада крст бива оно што и јесте, красота и лепота Цркве. Велика жртва је изградити човека и вратити га на прави пут, ако је са њега скренуо. Ово одликовање призив је на још већу жртву братства храма Светог великомученика Димитрија.

Директор Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама, др Милета Радојевић, обратио се окупљеним верницима рекавши да је важност оваквих пројеката препозната и у Влади Републике Србије и да ће свака иницијатива заједнице „Земља живих“ бити подржана.

Уследила је трпеза Љубави коју су за присутне припремили штићеници заједнице са својим старешином протојерејем-ставрофором Александром Новаковићем.

Влада Димитријевић, свештеник

ЦРКВА У ПЧЕЛИЦАМА ПРОСЛАВИЛА ХРАМОВНУ СЛАВУ

Црква Божија у Пчеличкој парохији слави Икону Пресвете Богородице Тројеручице 25. јула када је служена Света Литургија којој је началствовао пензионисани свештеник Никола Петронијевић, уз саслужење свештеника Горана Ђерковића, Слободана Бабића и Милана Живановића.

Верном народу се беседом обратио ђакон Мирослав Василијевић наглашавајући значај Иконе Тројеручице кроз историју нашег народа, али и кроз историју Цркве Божије уопште. Подсетио је верне да ми такође прослављамо и Њен прволик односно Мајку Божију која је родивши Спаситеља, Адамово не Творцу, претворила у да, омогућивши остварење Божијег плана о спасењу света. Богородица је целим својим животом служила Богу и провела све тренутке заједно са Сином својим и Господом нашим Исусом Христом: од Благовести до Вознесења, али и након тога, као родитељка Цркве – Тела Христовог, све до свог уснућа. Она је пример за све нас како да се обучемо у врлине и да сав наш живот буде служба Богу, која се не исцрпљује само током литургијског сабрања већ се наставља и после, сведочењем вере свету.

Литургију је својим појањем улепшао хор Пчеличког храма, који је у потпуности био подржан од стране присутног народа који је одговарањем на прозбе и возгласе потпуно учествовао у евхаристијском сабрању. Након причешћа верних, скуп је кренуо у литијски опход, а потом је пред хра-

мовним вратима, преломљен Славски колач чији је домаћин ове године Вера Стефановић која је због Славе Цркве Божије и ове часне обавезе, допутовала из Аустралије.

Овом приликом је Српско културно-историјско друштво „Српска круна“, одликовало оредном „Круна“ протојереја-ставрофора Зорана Митровића за допринос у очувању хришћанске вере, културе, традиције и обичаја у српском народу. Црквена општина Пчеличка доделила је Захвалнице заслужним појединцима из парохије који су дали посебан труд у изградњи, утврђивању и јачању Цркве Божије у Пчелицама.

Славско весеље је настављено до касних вечерњих часова.

Мирослав Василијевић, протођакон

СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА СТАРЕ ЈАГОДИНСКЕ ЦРКВЕ

У петак, 26. јула, када наша Света Црква прославља благовесника Божијег Светог Архистратига Гаврила, велики број јагодинаца се окупио у Старој Јагодинској Цркви да заједно са свештенством и монаштвом литургијски прослави храмовну славу.

На самој Светој Литургији јереј Дејан Ђорђевић се у беседи обратио верном народу и истакао да је Света Литургија пројава Царства Божијег на земљи и да сви они који учествују у Литургији пројављују пре свега веру и жељу да буду у вечној заједници са Васкрслим Господом Христом. Говорећи о празнику Светог Архистратига Гаврила, отац Дејан је истакао да је Господ Бог створио и анђеле као слободна бића, који су благовесници и чувари вечних Истина Божијих, као и да су они наши помоћници на путу спасења. Са друге стране, рекао је да је човек створен већим од анђела, јер човек је створен по лику и подобију Божијем на крају стварања и тиме је позван да слободно из љубави оствари заједницу са Богом и постане љубављу Божијом Син Божији. Јер и сам Син Божији оваплотивши се од Духа Светога и Марије Деве није постао Анђеоло него човек, јер је само „Нови Адам“ истинити Бог и истинити човек у Личности Богочовека Христа могао да спасе свет и човека од греха и смрти. Такође је истакао да Цркве нема без Епископа који је икона Христова, као ни без свештенства и народа Божијег, и да сви они који су себе на овај или онај начин искључили из цркве и кренули неким другим путем, неће наћи спасења јер се благодат Божија пројављује искључиво у Једној Светој, Сабornoј и Апостолској Цркви.

На Светој Литургији се причестило велики број верника, нарочито деце. После Литије око храма сви су блии позвани за трпезу љубави коју је ове године као колачар припремио протођакон Нинослав Дирак са својом породицом.

Борис Милосављевић, вероучитељ

Јорџос Кордис

ВИЗАНТИЈСКО СЛИКАРСТВО И АПСТРАКЦИЈА

Одломак из књиге *Карактер и смисао апстрактних тежњи византијског сликарства* др Јорџоса Кордиса која је у припреми за штампу у оквиру издавачке делатности шумедијске епархије

I. Смисао апстракције у модерном сликарству.

Василиј Кандински је 1910. написао веома значајну студију *О духовности у уметности*,¹ у којој по први

слика 1

пут успева да теоретски утемељи једну непредметну уметност и да представи нову теорију о уметничком делу и његовом односу са посматрачем. Сагласно са његовим ставовима, облик и боја као такви чине

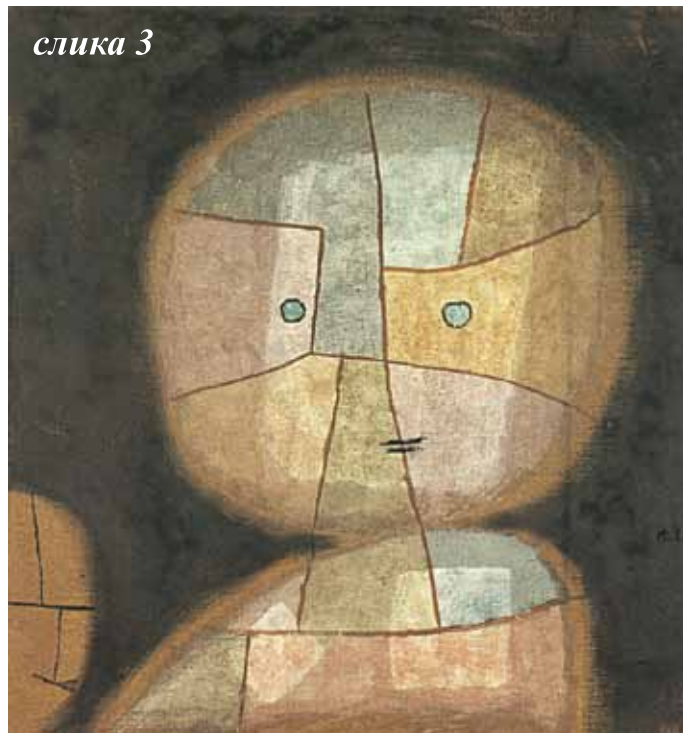
слика 2

елементе језика који има могућност да изрази осећања исто као и музика, без неопходног приказивања природних облика. Лепота није ништа друго до успешно остваривање сагласности између унутрашње нужности и експресивног значења. Касније ће Кандински, продубљујући ову теорију својом другом, такође значајном књигом *Тачка и линија у површини*,² још више

покушати да одвоји сликарске елементе од дескриптивне улоге и да их установи као аутономне експресивне елементе. Такво сликарство, отприлике као и математика, постаје узрок настанка језика универзалне вредности, који не изражава само личне емоције, већ и симболичке вредности и истине.³

На овим теоријским чињеницама, Кандински застича апстрактни процес у сликарству, утемељујући уметност која се у потпуности може удаљити од при-

родних облика и створити један непостојећи свет ликовних облика, независтан од природне стварности. Дакле, апстракција је у ствари резултат покушаја уметника да дође до једне више *објективне* уметности, до ликовне форме која ће да описује и визуелизује (да учини уочљивим) универзално важеће истине и вредности а не само личне емоције. Стога је стварни смисао апстракције описивање и експресија трансцендентне садржине, која је својствена природи сликарских елемената и коју сликар открива својом уметношћу.

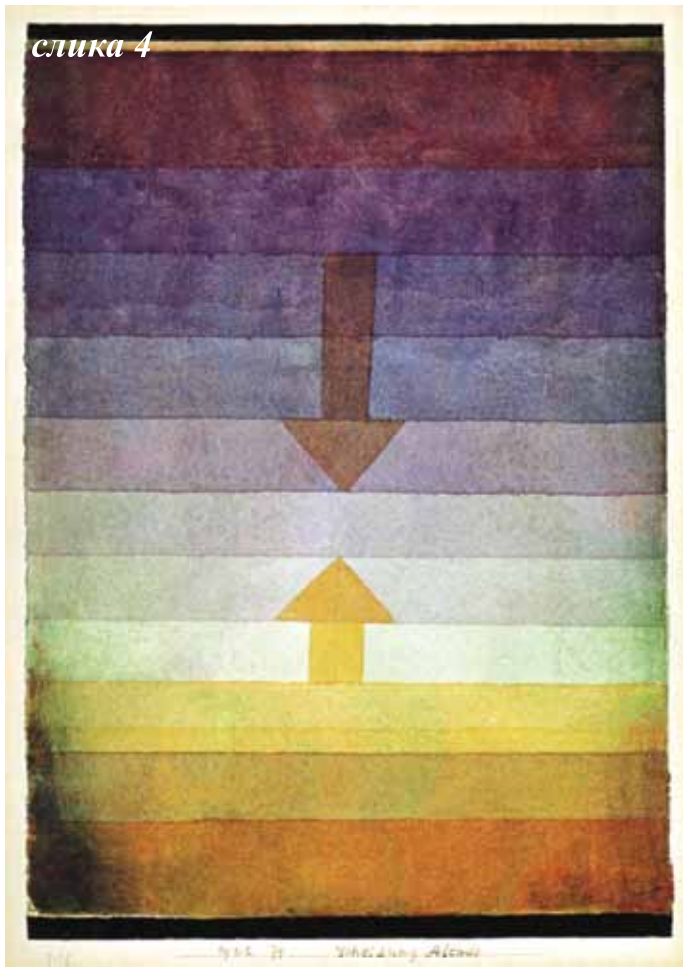
слика 3

Други велики теоретичар апстракције, швајцарац Паул Кле (Paul Klee), у својим многобројним и детаљним есејима⁴ покушава да утемељи свој основни став да уметност не представља оно што је видљиво, већ пре чини да нешто постане видљиво.⁵ У свом кратком али значајном делу *О модерној уметности*, Кле се позива на слику дрвета са корењем и крошњом покушавајући да објасни улогу сликара и утврди узрок апстрактне разградње природне форме. Сликара је стабло кроз које надолaze сокови који, успевајући да се изразе, достижу врхунац и постају крошња, која ипак није потпуно идентична са корењем.⁶

Ово искривљење је за Клеа било неминовно, зато што „само на тај начин природа може да се препороди, а симболи уметности да се опет оживе“.⁷ У наставку, Кле покушава да објасни како се сликарски елементи (линија, боја и композиција или сразмера) удружују у поступку преображавања који је, по њему „продирање људске свести у оно тајно место у коме исконска снага одгаја целу еволуцију“.⁸

слика 4

Уметничко дело ова два ствараоца сведочи о могућностима које може постићи сликарска уметност, ослоњена на одговарајуће теоријске основе. На пример, у делима Кандинског *Мали сан у црвеном* (*Small Dream in Red*)¹ (сл. 1) и *Сутон* (*Twilight*)² (сл. 2) видимо

ског повезивања ових ликовних облика са посматрачем и његовим осећајем, у смислу формирања ликовног решења са референтном тачком у примаоцу сликарског дела. То значи да сликарски облици остављају утисак као да живе и постоје само у својој просторно-временској димензији, у релацији и комуникацији само са својим унутрашњим садржајем. У Клеовом делу *Bust of a Child*³ (сл. 3) не постоји потпуно напуштање природне форме, већ само одузимање и разградња њених основних елемената, како би се на тај начин постигао израз који уметник прижељкује, а који по S. Parcsн није ништа друго до изазивање осећања свесне туге код посматрача.⁴

У свом делу *Separation in the Evening*⁵ (сл. 4) овај швајцарски уметник ипак функционише сасвим апстрактно напуштајући сваку сличност са природним обликом. И овде је, наравно, крајњи резултат ликовна композиција, један нови облик који дугује своје постојање самој уметности и који се ослања на везуелну моћ сликарских елемената независно од реалности посматрачевих емоција.

II. Постоји ли апстракција у византијском сликарству?

Пошто смо установили оквир наше студије, као и критеријуме којима ћемо се водити, упловимо у воде византијског сликарства да бисмо првенствено утврдили постоје ли апстрактне тежње у овом богатом уметничком предању.

На представи *Тајна Вечера* из храма Морфоклисија на Атици у Грчкој (сл. 5), са краја 13. или почетка 14. века,⁶ низ са ученицима гради око трпезе облик потковице са Христом који седи са стране а не у средини скупа. Иако се ова представа обично одвија испред раскошног и богато украшеног комплекса грађевина, на фресци из Морфоклисије видљива је потпуна одсутност грађевина, док је позадина једнобојна и јасна. Читава представа делује као да лебди у простору и времену. Дакле, на нивоу композиције сликар из периода Палеолога напредује ка „апстракцији“ одстрањујући елементе који органски припадају композицији и на тај начин прекида доследност према историјском времену.

Ликовни приступ сличан овоме да се уочити на представи *Рођење Христово*, фресци у цркви Богородица из Аракоса на Кипру⁷ (слика 6.). Овде је осим превазилажења просторно-

слика 5

потпуно напуштање предметног (фигуративног) сликарства и стварање једне чисте уметничке синтезе, у којој облици и боје функционишу својим аутономним постојањем стварајући међусобне односе који, пак, изражавају своје значење и откривају своју истину. Ни у ком случају се не може приметити покушај естет-

временских граница, као што смо већ горе поменули (заједничко представљање догађаја са временском дистанцом у истој сликарској композицији), могуће наглашавање и других елемената који истичу апстрактни приступ. Пејзаж, на пример, у великој мери губи своју сличност са конкретним

пејзажима и постаје једноставан ликовни елемент који опслужује функцију композиције. На тај начин се добија једнобојна равна површина, на којој се простиру централни елементи представе, људске фигуре. У споредном плану представе, Свети Јосиф Праведни, насликан замишљен изван централне сцене (на тај начин одаје своје сумње у очин-

подиже праоца Адама који представља јединствену људску природу, тако спашавајући читав људски род од смрти.³ Пажљиво посматрање и естетска анализа показују да се сви делови и елементи фигуре Богочовека заснивају у унакрсно испресецаним осама по традиционалном систему грчке уметности.⁴ Дакле, чак и Његов лепршајући химатион не прати своје самовољно (природно) кретање, већ се умеће у целокупни ритам дела.⁵

слика 6

ство над дететом и тако непосредно наглашава божанство новорођеног Христа¹) и магаре, које је везано испред њега, смањују се и минимизирају како би све стало у постојећи ограничен ликовни простор. На овом месту је такође могуће говорити о апстрактном приступу пошто се намерно мења форма како би се обезбедила функција иконе и истакли њени ликовни квалитети.

На фресци *Силазак у Ад* из Испоснице Светог Неофита на Кипру (сл. 7), са краја XII века² иконописца Теодора Апсевда (Θεόδωρος Αψευδής) целокупна фигура Христовог тела чини заиста изванредан пример апстрактног приступа у сликарству средњовизантијског периода. Христос се у свом силовитом покрету на десно, окреће иза себе и

ства као намерно одступање од природне форме и визуелизације облика. Дакле, настанак ликовне форме није базиран на сличности са почетном тачком која

слика 7

јесте природни облик, већ се одваја од ње и унапређује у самопостојећи ликовни догађај вреднован по сликарским законима и инстанцама могућих ванвременских вредности.¹

слика 8

На крају ћемо прокоментарисати лице и фигуру непознатог светитеља-подвижника са изванредне поствизантијске фреске манастира Астериоу на Атици,² која по проценама Анастасиоса Орландоса (Αν. Ορλάνδος) датира из 16. века.³ Форма лица која чеоно (анфас) гледа у посматрача ствара се јаком *светлост-тен* нијансом (окер, црвена, бела) нанесеном на проплазму цигла боје (основни слој) уз помоћ хладне (зеленкасте) хроматске *префињености – слаткости* зарад бољег преласка са тамног ка светлом. Ова чињеница има за последицу расклапање форме и стилизацију појединачних елемената, који демонстрирају независност и задобијају посебну ликовну ипостас унутар граница форме лица. Сличне напомене могу се односити на косу и браду. Управљање бојама код поменутог сликара (који на особит, самосвојан начин влада установљеним стилским принципима сликара поствизантијског периода)⁴ води потпуном удаљавању од натуралистичких врлина имитације природе и, према томе, ка визуелизацији сликарске форме. Ако бисмо изоловали део ове форме и издвојили га из његовог оквира, у најбољем случају добили бисмо дело апстрактне уметности, у коме аутономна форма има свој унутрашњи живот, свој израз и присуство у односу на посматрача.

Из пређашњег кратког излагања о византијским ликовним делима могуће је закључити да су у византијском сликарству, специфичном ликовном систему, видљиве „апстрактне“ тежње при управљању формом и композицијом. По нашем мишљењу ова тежња има универзалну вредност и ванвременску примену у византијском сликарству свих епоха. Дакле, није реч о спорадичним или случајним решењима, већ о свесном избору који карактерише византијски систем. Универзална вредност и одговорност која из ње

произилази, обавезују да говоримо о „апстрактним“ тежњама, „апстрактном“ приступу, а не о декоративно-сти, о нелогичном и вероватно случајном управљању формом, која је лишена крајњег експресивног смисла.

Са грчког превео Велимир Михаиловић

Напомене:

¹ Василиј Кандински, О духовом у уметности, српски превод Бојан Јовић, Esotheria, Београд 2004.

² Wassily Kandinsky, *Point and Line to Plane*, Dover Publications Inc., New York 1979.

³ Рид Херберт, Историја модерног сликарства, 1963, стр. 174.

⁴ Паул Кле, Записи о уметности, изд. Esotheria, Београд 2004., Paul Klee, *Pedagogical Sketchbook (Pädagogisches Skizzenbuch)*, Faber & Faber, Лондон 1973., Paul Klee, *Paul Klee on Modern Art*, Faber & Faber, Лондон 1966.

⁵ Рид Херберт, Историја модерног сликарства, 1963, стр. 182.

⁶ Paul Klee, *Paul Klee on Modern Art*, Faber & Faber, Лондон 1966.

⁷ Рид Херберт, Историја модерног сликарства, 1963, стр. 186.

⁸ Исто, стр. 186.

⁹ Brecks-Malorny 2003, стр. 152.

¹⁰ Brecks-Malorny 2003, стр. 188.

¹¹ Partsch 2003, стр. 75.

¹² Исто, стр. 75-76.

¹³ Исто, стр. 57.

¹⁴ О овом споменику и његовом осликавању види А. Βασιλάκη-Καρακατσάνη (Α. Βασιλαки-Καρακαцани), *Οι Τοιχογραφίες της Ομορφης Εκκλησίας στην Αθήνα* 1971. Види такође Σ. Καλοπίση-Βερτή (С. Калописи-Верти) 1999, стр. 75-76.

¹⁵ О овом споменику види Γκιолές (Гиолес), 2003, стр. 96-99, као и повезану старију библиографију.

¹⁶ Види А. Grabar, *Christian Iconography. A Study of its Orgins*, Routledge & Kegan Paul, London and Henley 1969, стр. 130.

¹⁷ О овом споменику види Γκιолές (Гиолес), 2003, стр. 94-96, као и повезану библиографију.

¹⁸ Види А. Grabar, поменуто дело, стр. 126.

¹⁹ О укрштеним линијама (осама) у старогрчкој уметности погледај књигу сликара Никоса Николаоса, (Νίκου Νικολάου Η περιπέτεια της γραμμής στην τέχνη, Αθήνα, 1986.). Такође види J. Кордис, Фајумски портрети и византијска икона, српски превод Драган Поповић, Каленић, 2009.

²⁰ Професор Н. Гиолес износи став да је на фрескама Испоснице Светог Неофита испресавијана набраност драперија „линеарна, али и умерено суптилна, без потчињавања експресивној нужности, колико једној пројекцији украшавања“ (Гиолес 2003, стр. 96). По нашој процени, линеарност не нарушава пластичност када та заталасаност линије чини сама по себи стваралачку (пластичну) динамичност. Такође верујемо да на поменутој композицији не постоји потреба за декоративном функцијом испресавијане набораности драперија. Јасна сликарева намера је била да оствари ритам и да органски повеже све елементе композиције. Постизање ритма је суштинска експресивна нужност, не мање важна од истицања (експресије) теолошких идеја.

²¹ Види одговарајућа сликарска решења а) при осликавању бедара двојице апостола на крајевима композиције на представи Уснуће Пресвете Богородице у храму Богородице Асинске у Никитарију на Кипру (Гиолес, 2003, стр. 104, сл. 72), и б) наглашавању форме у пределу стомака код жене (бабице) која купа Богомладенца на представи Рођења Христовог у храму Богородице Аракос у месту Лагудера на Кипру (Гиолес 2003, стр. 111, сл. 85).

²² Овде изражавамо нашу резервисаност према приступу који се гајио међу сликарима модернизма али, на жалост, и међу многим аналитичарима византијског сликарства, ка једино битној и према томе „онтолошкој“ вези сликарских решења са универзалним истинама. Стога, покушај оца модернизма Пола Сезана који је тражио „стил чији су корени у природи ствари а не у субјективним сензацијама“ (Рид, Х. 1963, стр. 16), естетска трагања Жоржа Сера да одреди такву хроматску хармонију која ће моћи да изрази осећања веселости, мира и туге (Рид, Х. 1963, стр. 28), Матисов став да уметничко дело не изражава осећања већ да је идентично са осећањем (Рид, Х. 1963, стр. 44), и наравно покушај Кандинског да створи ликовни језик универзалне вредности, прецизан као математика (Рид, Х. 1963, стр. 174), демонстрира њихову жељу за воспостављањем конкретних ликовних решења за истину која ће имати вредност увек и свуда.

Колико год да је такав приступ привлачан и колико год имао тежњу да уметничком делу да универзалну функцију, он у стварности делује спутавајуће у мери у којој ограничава или чак изопштава стилску разноврсност, а самим тим и поништава културолошке различитости. Наше богословско и философско-естетско предање је посматрало сваку врсту језика као начин постојања истине, а не као истину по себи (види, Ст. Παλαδοπούλου, Θεολογία καὶ γλώσσα, изд. Τέρτιος, Κατερίνη 1988). Из наведеног разлога никада се није сакрализовао језик, као ни остали медији људске цивилизације, већ је прихватана мултикултуралност, могућност ширине и разноврсности изражавања, што је чињеница која означава индиректно одбацивање идеје јединственог ликовног језика универзалне и свечовечанске вредности.

По нашем мишљењу, када је реч о функционалности сликарских елемената, највише што се може подржати је ванвременска-вечна вредност извесних решења у оквиру неке одређене културе, и степен у ком су та решења препознатљива од покретачких чланова једног друштва. У овом случају, такав ликовни избор може функционисати и дотаћи посматрача уметничког дела.

²³ О овом споменику види Г. Λαμπάκη (Г. Ламбаки), „Ἡ ἐκτὸς τοῦ Ὑμητοῦ Μοῦσῆ Ἀστερίου“ ΔΧΑΕ Β' (1984) стр. 34-37; G. Millet, L' école grecque dans l'Architecture Byzantine, Paris, 1916, стр. 86, 192; N. Moutsopoulos, „Harmonische bausschnitte in den kirchen vom typ kreuz-förmigen Innenbaus im Griechischen Kernland“, BZ 55 (1962) 279.

²⁴ Α. Ὀρλάνδος, „Ἐργασίαι ἀναστηλώσεως βυζαντινῶν μνημείων“, ΑΒΜΕ Γ' (1937) 194.

²⁵ Доминантна тежња у сликарству поствизантијског периода је напуштање колорита који је видљив у делима из доба Палеолога, на којима се ликовна форма гради не само наглашеним контрапунктом тона, већ уз помоћ топлних или хладних нијанси боја. Насупрот томе, у поствизантијском сликарству и његовим разноврсним стилским трагањима, пластичност се углавном остварује јаким контрастом светлих контура нанетим преко тамнијих нијанси или релативно неутралних основних слојева боје (проплазма). О овој теми више Г. Κόρδη, *Ἡ Χρωματική Δομὴ στὶς Προσωπογραφίες τοῦ Θεοφάνη τοῦ Κρητός*, изд. Αρμός, Ατтина 1998.

мр Небојина Ђокић

СВЕТИ ЛУКА – СЛАВА РЕЧНЕ ФЛОТИЛЕ

У Краљевини Југославији слава и заштитник Речне ратне флотиле био је Свети апостол и јеванђелиста Лука. Обичај је био да се сваке године бира друго место у коме је сечен славски колач. Обично је то било неко мање место на Дунаву или Сави за које је то било велика част и догађај који се дуго памтио. Премда Шумадијска епархија не излази на Саву ни на Дунав мислимо да ће читаоцима Каленића бити интересантно да сазнају како се некад у Краљевини Југославији у тадашњој Речној ратној флотили славила ова слава.

Овог пута ћемо вас упознати како је то било давне 1925. године у Текији. Рано изјутра на Светог Луку упловила су у текијско пристаниште четири ратна брода Речне ратне флотиле на челу са монитором „Вардар“. Сва четири брода су била искићена заставама, зеленилом и цвећем. За богослужење и сечење славског колача одређен је монитор „Вардар“, испред кога је била постројена војна музика која је заједно са одредом морнара и официрима дочекивала госте. По завршетку Богослужења и сечења колача војна музика је одсвирала државну химну „Боже правде“, а све време су „пуцали“ топови са сва четири брода. Након тога су одржали говоре командант флотиле и кладовски свештеник Сава Илић. Затим је одред морнара на челу са војном музиком парадирао улицама варошице од бродова до цркве и назад. Поподне је на „Вардару“ организован ручак за одабране госте из Текије, након чега је посада бродова „изводила соколске војничко – витешке вежбе“, а на Дунаву је организована трка чамаца. Предвече су бродови испловили из пристаништа бурно поздрављени од скоро целокупног становништва Текије.

Био је то догађај који се годинама касније препричавао у Текији и широј околини.

мр Небојша Ђокић

ХРАМ РОЂЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ИВКОВАЧКОМ ПРЊАВОРУ

Југозападно од Јагодине, уз реку Лугомир, пут води до села Драгошевца, а иза Драгошевца налази се село Лоћика, одакле се преко брда стиже у некадашњи манастир Ивковић. У ствари, да будемо прецизнији, некадашњи манастир Ивковић, Храм Рођења Пресвете Богородице се налази у Ивковачком Прњавору, у једној клисури кроз коју тече Жупањевачка река. Стаза води покрај саме речице, кроз уску клисурасту долину стешњену огранцима Јухора, чије се крајње косе губе у моравској равници. У близини самог манастира клисура постаје мало шира, те око речице, нарочито на њеној десној обали, има нешто зиратне земље, то је атар села Ивковачки Прњавор. Даље је планина Јухор. Пут од реке води благим успоном ка манастиру, који се види тек када му се приближи на десетак метара, јер га скрива десна страна узвишице.

Као што је сва околина живописна тако је и сам положај манастира предиван. На једној узвишици са благом падином, готово на њеном крајњем делу, одакле се непосредно уздиже манастирска планина, сва обрасла густом храстовом шумом, подигнут је манастир Ивковић. Лево од њега, у увојку што га чини пла-

нинска коса, тихо жубори бистри поток, сливајући се поред саме манастирске чесме у падину ка ушћу. Десно од њега простире се непрегледна манастирска гора.

„Манастир“ Ивковић је врло слабо заступљен у литератури.¹ О времену његовог настанка нема никаквих писаних података а тешко га је повезати и са неким од манастира забележених у турским дефтерима.

На основу аналогije Ђурђе Бошковић Ивковић укључује га у групу средњовековних цркава без одређеног стилског архитектонског карактера, међу које спадају на пример Благовештење, Петковица, Ра-

летинац, црква у горњем Жупањевачком граду итд.² Професор В. Петковић је навео да је, по предању, Ивковић основао кнез Лазар и даровао га свом кованцији Ивку, по коме је манастир добио име.³ Нешто друкчију верзију овог предања својевремено је детаљно забележио Мом. Милетић:⁴

Предање вели да је за време кнеза Лазара живео у овом крају неки пустињак Ивко. Немајући нигде никог свога, а одан верском аскетизму, повукао се у планину, хранећи се искључиво биљном храном, највише корењем. Такву би храну спремио и себи за зимницу, па кад би настали хладни дани, а он не би могао ништа да нађе за храну, имао би шта да једе у свом скровишту – једној пећини у близини. Поред тога хранио се и медом који му је служио као главна храна. Тада је на Јухору било доста пчела и пустињак је налазио њихове ројење у каквој дупљи или вртачи. Док је мед узимао за храну, восак је склањао на, за друге људе, непознатом месту.

Српској властели главни спорт је био лов. Кнежева свита је често долазила из Крушевца на Јухор да лови. Једном тако дворјани кнеза Лазара беху у лову на Јухору, па не уловивши ништа спустише се до крајњих огранака Јухора и ту наиђоше на Ивко. Ивко, изненађен и уплашен појавом непознатих људи поче бежати, не би ли им се уклонио с очију. Али ови заинтересовани полу-дивљим створом, појуре за њим, сустигну га и ухвате. Премда је Ивко очајнички покушавао да се извуче из њихових руку то му не пође за руком. На сва питања која су му постављали Ивко није одговарао, није чак ни проговорио. То још више пробуди интерес кнежевских пратилаца за овог човека, па како ништа не беху уловили одлучише да га повећу са собом кнезу у Крушевац да се имају бар каквим ловом похвалити.

Сазнавши о чему је ствар, кнез Лазар нареди да Ивко сместе у једну од дворских одаја и да му дају храну из кнежевске кухиње. После неколико дана доведу му Ивко и овај му потанко исприча своје житије као и узроке који су га нагнали да се повуче од људи далеко у планину и проводи усамљенички живот. Чувши Ивкову причу кнез Лазар се сажали на њега и позва га да на његовом двору проведе остатак живота. Али Ивко то одби јер му је било тешко да се растави од Јухора и мирног усамљеничког живота. Његова пећина и неограничена слобода коју на јухору имађаше били су му дражи и милији од све лепоте и удобности двора у Крушевцу.

Сва наваљивања кнеза Лазара нису помогла јер је Ивко по сваку цену желео да се врати на свој Јухор.

Ипак, бојавиши се да га силом не задрже на двору, обећа кнезу Лазару, да ће му проказати неки скривени манастир ако га само пусти. нато га кнез пусти са неколико његових дворјана да пронађу скривени манастир.

При повратку им Ивко откри своју дугогодишњу тајну и скривени манастир би пронађен. Кнез Лазар нареди да се мемлом обвијен манастир откопа и да се на њему изврше потребне поправке. Тако уређени манастир предаде Ивку и из захвалности према налазачу прозва га његовим именом: Ивковић. Тако се Ивкова давнашња жеља оствари. Предајући се сав уређењу манастира Ивко ускоро подиже велики уљаник, од кога је добивао доста меда и воска. Мед је по ранијем обећању, редовно слао кнезу Лазару а восак чувао за манастир. Предање не говори ништа о томе када је умро Ивко и где је сахрањен, сем да је становао у једној ћелији, у близини храма, од прилике где је данас конак.

Место где се налази манастир заиста изгледа као да је некада било затрпано земљом а и једна страна дворшита је као усечена у брег. Иначе, и почетком XX века у том крају народ се доста „занимао“ са пчеларством. У осталом, у близини манастира се налази село Медојевац у коме се, по казивању неких, налазио Ивков уљаник, одакле је кнез Лазар добијао мед.

Данашњи изглед Ивковић је попримио у другој половини XVIII века.⁵ Ивковић је, по Лазару Мирковићу, обновљен 1768. године када је постао метох Каленића.⁶ По подацима епископа Јоаникија манастир Ивковић је обновљен између 1768. и 1788. године. Наиме, каленићског игумана Василија су убили Турци око 1768. године у Богдању. Наследио га је синовац Јосиф Вукашиновић. Негде у то време, дошао је у Каленић из рудничког округа неки свештеник Обрад Крпачић који се замонашио и добио име Онисим. Пошто је био позван од народа, отпочео је да уз игуманову помоћ из Каленића и уз помоћ околног народа, обнавља стари у зидинама порушени манастир Ивковић. По обнављању Ивковић је постао метох Каленића.⁷ По предању које је забележио Мом. Милетић у прошлости је Ивковић важио као исповедаоница манастира Каленића, чије је братство редовно слало по једног калуђера да у њему станује. А ту су, по предању, долазили и други испосници, а за име једног од њих се везује, као што смо већ навели, и сам постанак манастира Ивковића.⁸

Изгледа да је манастир претворен у мирску цркву 1821. године.⁹

Када је Јоаким Вујић посетио 1826. године Ивковић, он није био више манастир но парохијска црква чији је парох плаћао Турчину 12 гроша и десетак од плода. Вујић је забележио да је реч о малој цркви коју су Турци по предању више пута палили.¹⁰

Први јереј који нам је познат је Сава Ранчић, који је рукоположен 6. децембра 1818. године у Београду од митрополита Агатангела.¹¹ Он је извесно био парох при Ивковићу 1827. године. Наиме, у порти се налази надгробна камена плоча на којој пише: *Здје почивајет младенец Божији Павле, петолетниј син попа Саве Ранчића, преставијсја септ. 15. 1827. год.*¹² Јавља се и као пренумерант „Данице“ за 1828.¹³ и 1829. годину.¹⁴ Коначно, такође у порти, налази се и надгробна плоча његове супруге из 1831. године на којој је записано: *Здје почива раба Божија попа Саве Ранчића, попадија у Ивковићу 1831 год.*¹⁵

Негде између 1831. и 1837. године прешао је Ранчић из Ивковића у Грабовац у Ресави, недалеко од Свилајнца. У време пописа почетком 1837. године живео је у Грабовцу али нити је имао парохију нити синђелију.¹⁶ Касније ће ипак добити Грабовац у парохију а 1841. године његовој парохији ће бити прикључено и село Дубље.¹⁷

По списку свештенства монашког и мирског реда за 1836. годину, састављеном 25. фебруара 1837. године, при цркви у Ивковићу су била два свештеника Симеон (Сима) Захарић и Милош Поповић. Јереј Сима Захарић

је пребивао у Ивковићу. Њега је рукоположио Митрополит Антим 8/20. септембра 1830. године у Београду. Јереј Сима је имао синђелију на парохију.¹⁸ По подацима из матичних књига (у којима се помиње до 1847. године) његовој парохији су припадала села: Секурич, Беочић, Прњавор, Драгошевац, Коларе, Лукар, Топола, Медојевац и Лоћика. По запису на једном Псалтиру као дародавац се потписује Стојанка из Беочића, мајка Симеона Захарића.¹⁹ Његов брат Петар Захарић је завршио богословију и најпре је радио као учитељ, да би 1843. године био рукоположен за свештеника и постављен на бунарску парохију. Из учитељске кондуит листе Петра Захарића сазнајемо да су браћа родом из Беочића и да су из сиромашне породице.

Други свештеник, јереј Милош Поповић је пребивао у Беочићу. Њега је рукоположио Митрополит Ан-

тим 26. октобра/7. новембра 1828. године у Београду. Јереј Милош је, такође, имао синђелију на парохију.²⁰ По подацима из матичних књига (у којима се помиње до 1849. године) његовој парохији су припадала села: Вукмановац, Рабеновац, Кавадар, Течић и Комаране.

Интересантно је да сазнамо шта о цркви „Ивковић“ кажу намесник протопрезвитеријата јагодинског Огњан Павловић и „Член Исправничества Округља јагодинског“ Давид Милицављевић у свом извештају о црквама и манастирима у Округљу јагодинском из 1836. године.²¹

Они најпре наводе да је храм цркве Ивковачке Рождество Богородице. Даље наводе да се црква налази у планини, изван села, на брегу, покрај реке и са портом прилично великом. Црква је *стародревна а сада поновљена од нуријаша*. Саграђена је била од камена и те 1836. године је била у добром стању. Наиме из *особитих примечанија* сазнајемо да је црква је оправљана у лето 1836. године због чега се црква задужила за 601 грош по *чаришјском теченију*. Од црквених утвари црква Ивковић је 1836. године поседовала: 2 памучна покровца на престолу, један Антимис нов, један путир сребрни, један дискос од калаја, једно звонце од тенеће, једну кашику од парађумиша, један крст сребром окован, 2 чирака жута, једно звонце, једну кадоницу, једну петохлебницу од тенеће, једну машу, 2 иконе престолне – на Богородичној икони сребрна рука, једно Распеће старо, 2 иконе код распећа, 6 кандила калајна, 6 Богородичних малих икона, 7 столова, један полиелеј и једну Просхوميдију. Од одејанија црквених црква је имала: једну одежду половну, једне

наруквице половне, један „појасак“ са павтама од парађумиша, један стихар полован од памука, један стихар старији, 2 ђачка стихара, једне нове наруквице од кадифе и 2 пешкира. Било је књига и то: једно Евангелије са Тестаментом и Апостолом уједно, један Служевник, један Триод посни нов, један Пентикостар нов, један Обштак старији на велико коло, 2 Обштаци на мало коло, један празнични Минеј на мало коло, један Псалтир неповезан, један Требник велики на средње коло и један старији Часловац неповезан. Црква „Ивковић“ 1836. године није имала звона, ни новца било у готовини било на облигацији а није поседовала ни покретне имовине изван цркве. Са друге стране, имала је непокретне имовине и то: једну нову кућу са две собе и ћилером, једну „капалу“ од дасака, један виноград од 10 мотика са подрумом даском покривеним, 2 воћњака од 600 дрвета шљива, 4 посебне – одвојене баште ограђене прошћем, 6 дана које ливаде које ораће земље као и једну кошару.²²

Комисија која је 1839. године обилазила манастире у јагодинском округу навела је да у округу постоје још две богомоље – Орашје и Ивковић, које су раније биле манастири. Орашје је, као манастир, обновио народ у време Мустафа паше. Манастир је 1821. године претворен у мирску цркву. Другу је, по причи, кнез Лазар начинио свом кованцији Ивку, због чега је прозван Ивковић. И она је 1839. године била мирска црква. Ни у једној цркви комисија није нашла никаквог записа. По речима комисије обе цркве *слабог су великолепија*.²³

На беоцићкој парохији је крајем 1852. године био јереј Стефан Јефтић који ће се на њој задржати бар

до 1867. године. Он је изгледа 1848. године наследио на парохији Симу Захарића, а када је Симин син Павле завршио школовање највероватније је 1849. године његова парохија подељена на беочићку и ивковићку. Том приликом је Стефан остао на беочићкој а Павле је добио новоформирану ивковићку парохију.

Крајем 1852. године на ивковићкој парохији је био Симин син Павле Захарић. Њега је 1856. заменио јереев Вукашин Поповић који је већ следеће 1857. године прешао на ратковачку парохију, а на ивковићку парохију је дошао Димитрије Поповић.

На лоћичкој парохији крајем 1852. године биће Мирко Теодосијевић који је се на њој задржао само до 1854. године. Од 1854. до 1856. године ова парохија ће бити упражњена, да би затим само годину дана (од 1856. до 1857.) на њој био Милун Мачужић. Коначно, од 1857. године на лоћичкој парохији биће Сава Поповић.

Током следећих година, од 1858. до 1868. године, долазиће до врло честих промена на овим парохијама док коначно не дође до поновног спајања ове три парохије у две – беочићку и лоћичку. Споменимо само да је у пролеће 1868. године парох беочићки Стефан Јевтић по сопственој молби премештен у Медвеђу (близу манастира Љубостиње).²⁴

Сачувани су детаљни подаци за ивковачку цркву и из 1869. године и то из документа: „Попис и стање свих цркава у протопрезвитерству јагодинском 1869. године“.²⁵ Ево шта стоји у том попису о цркви ивковачкој:

XV ЦРКВА ИВКОВАЧКА

У Округу јагодинском притјажава две парохије Беочићску и Лоћичку. Састоји се из села: Секурича, Беочића, Драгошевца, Прњавора, Колара, Лоћике, Медојевца, Тополе, Г. Лукара, Вукмановца и Рабеновца. У Секуричу је гробље заграђено, у Беочићу, Прњавору, Драгошевцу, Колару, Медојевцу, Тополи и Вукмановцу нису гробља заграђена, а у Лоћики, Г. Лукару и Рабеновцу гробља су заграђена. У свима овима селима Капела у гробљима нема, осим у Вукмановцу но и она није свршена. Распећа Христовог нема у свима.

Свештенство ових парохија зове се: Добросав Петровић и Веселин Михаиловић које међусобно не живи добро, последњи се и са парохијанима добро не обходи.

Порта је око Цркве врло добро заграђена високим прущем и поплетена, има на њој и две мале капије. Једна покривена ћерамидом.

У овој цркви има свето миро и свете частице уредно.

Здање црквено у добром је стању, само потребује да се препокрије.

Звонара је од дрвета но здрава и тврда.

Протоколи Крштених, венчаних и умрлих нису уредно вођени. Један у протоколу умрлих у 1867-ој години од свештеника Стевана Јевтића, на 8. месту записано је да су пре сахрањени а после умрли. Свештеници Добросав и Веселин у овоме протоколу заводио су у осталим прилично, само што им се нађе и то Добросаву једно место у датуму размењено; а свешт. Веселину једна приметба што је отац хтео своје дете да прикрије и да га не опоје, па је с тога записао престављење деветога фебруара а погребен 27. фебруара.

У Протоколу Крштених и венчаних није на два места кума записао, но стоји место празно; али се он обећа да ће попунити кад буде од јеромонаха Паисија из Каленића, који је венчао, дознао како је име куму.

У Ивковићу

Прегледао и оверава

31. јула 1869. г.

М. Милићевић, прота окружни

Добросав Петровић је рођен, вероватно, 1843. године у Параћину. Завршио је основну школу, полу-гимназију и богословију. Рукоположен је за свештеника 1864. године. Интересантно је да ни 1879. године још увек није имао синђелију на парохију. Био је доброг здравља. У кондуит листи из 1879. године оцењен је са приличан кад је реч о способности, посвећивању цркви, знању у свештеностима и опхођењу са старијим и млађим. Његова прилежност з раду је оцењена као добра. Никад није био осуђиван ни кажњаван ни од црквених ни од световних власти што је тада, политичке нагажованости свештеника, заиста била реткост. Годишњи приход му је износио 200 талира.²⁶

Други свештеник, Веселин Михаиловић, био је прилично живописна личност. Веселин је рођен вероватно 1846. године у Малој Крушевици. Завршио је основну школу, полу-гимназију и богословију. По завршетку богословије најпре је 1867. године пола године радио као учитељ а затим је јуна 1868. године рукоположен

за свештеника и постављен за пароха лоћичког.²⁷ Био је доброг здравља. Ни он није имао синђелију на парохију. Оцењен је као приличан кад је у питању прилежност дужностима, способностима, посвећивању цркви и начину на који свештенодејствује. Али је зато оцењен као сваколики кад је у питању однос са претпостављенима и млађима. Због тога је најпре био укорен а затим и кажњен са 15 дана епитимије. На крају, ево шта је надлежни протопрезвитер те 1879. године забележио о њему у приметби: „Свађа се, псује и бије, дружи се са комунцима и наплаћује преко тарифе.“²⁸

Храм Рождество Пресвете Богородице је око 1895. године имао лоћичку парохију која се састојала од села Лоћика, Вукмановац, Беочић, Медојевац, Топола, Дра-

гошевац и Прњавор са укупно 380 домова и 2845 душа. Свештеник је био Богољуб Јовичић.²⁹

Ивковић је 1922. године обишао Мом. Милетић и ево како га је описао. Црквено двориште није било велико и у њему су се тада налазили само црква, конак и још једна мала зграда. Двориште је било лепо ограђено и у њега се улазило с предње стране кроз велику дрвену капију, чија је резбарија представљала дуг и смишљен рад непознатог мајстора који је имао велико стрпљење. Реч је, по Милетићевом мишљењу, о врло успелој, до ситнице изведеној резбарији више манастирских врата, на уласку у двориште. Право испред врата налазио се сам храм. Око њега се видело неколико надгробних плоча где су, по казивању свештеника који сад ту служи, сахрањени калуђери и свештеници под чијом је управом раније био манастир. По Милетићу, храм није велики, око десет метара у дужину и око четири у ширину. Кубе, које се налази на његовом задњем делу, по тврђењу Милетића, раније није постојало, већ је подигнуто тек у време књаза Милоша Обреновића. На њему је 1922. године још увек стајао масним словима исписан натпис да је храм обновио књаз Милош. Унутрашњост храма је доцнијим поправкама знатно измењена. Иконе су 1922. године већином биле новијег датума, осим њих неколико које су *задржале старији тип наше црквене сли-*

карске уметности. У том погледу Милетићу су нарочито падале у очи иконе четири јеванђелиста у многама сличне фрескама (!? - напомена Н. Ђ.) у манастиру Каленићу. По томе је Милетић закључио да су ова два манастира, чија разудаљина не износи више од 24 км саграђена у истом периоду. С десне стране од улаза, налазила се 1922. године *камена гробница*, која импровизује гроб Пресвете Деве Марије, јер је њој посвећен овај манастир. Болесници, који су често долазили у манастир, одлежали би мало на тој гробници верујући да ће бити исцељени. Испод пода у задњем делу манастира постојао је отвор који је нарочитим каналом био у вези са другим отвором у подножју узвишице, на којој је манастир саграђен.³⁰

Ивковић је 1922. године имао мало земље за обрађивање али је зато имао велики комплекс земљишта под гором, који је обухватао обе брдовите стране Жупанске реке.³¹ На жалост, за време окупације у I светском рату манастирска шума је страдала, бар њен већи део. Сечење се настављало и после тог рата, тако да је двадесетих година XX века остао само онај део што се непосредно дизао изнад манастира.³²

У Ивковићу, када га је неколико деценија касније обишао проф. Лазар Мирковић, није било ни живописа, ни рукописних књига, ни старих икона. Иконостас је, по њему, барокни из XVIII века и иконе на њему су рађене на дасци примитивно, али је његов сликар знао иконографске елементе, што се најбољен види на икони „Рођење Богородице“. Професор Мирковић је записао казивања старијих људи да су споља на кубету између прозора биле фреске које су замалтерисане. У новије време неко је на југозападној старни кубета насликао јеванђелисту Јована са орлом. Поред цркве се налазила звонара од брвана, подигнута, по Мирковићу, од књаза Милоша. Испод цркве су били конаци.³³

Црква је мала једнобродна грађевина правоугаоне основе, засведена полуобличастим сводом. Изнад централног простора уздиже се витко кубе ослоњено на полукружним луцима. Бочни лукови на северној и јужној страни у кровној равни излазе из двосливних површина крова и подухватају коцкасто постолје на коме лежи купола. На источној страни цркве је споља и изнутра полукружна олтарска апсида. Зидана је од ломљеног камена са малтерисаним и ружичасто окреченим фасадама. Према причању старијих мештана црква је била декорисана сликаном орнаментиком на фасадама и њени полихромни зидови и купола остављали су снажан утисак на посетиоце. Данас је немогуће утврдити тачност овог предања. Од архитектонских украса очуван је само кровни венац рађен од притесаних камених плоча.

Унутрашња кота цркве нижа је од спољашњег терена за око 50 цм, тако да се у њу улази степеницама. Током времена због наноса земље и камена трото-

ар је постављен знатно више од средњовековног оригиналног нивоа. Под је првобитно био од опека великог формата, али је данас постављен од дрвених дасака. Двосливни кров покривен је ћерамидом. На цркви постоје два улаза, главни на западној и споредни на северној страни. Прозорски отвори су новији и накондно су проширивани и уграђивани. У цркви нису видљиви трагови сликане декорације. Данашњи иконостас је новији са иконама без веће уметничке вредности.

Звонара је саграђена у XIX веку и врло је занимљиве конструкције. Доњи део је рађен од камених блокова до висине од два метра, док је горњи део од дрвених храстових греда. На врху звонаре је четворосливни

кров покривен ћерамидом. Укупна висина грађевине је преко десет метара. По народном предању звонара је подигнута по наређењу књаза Милоша Обреновића у част срећно окончаних преговора са Али Марашли пашом.³⁴ Међутим, већ споменути попис из 1836. године јасно нам говори да предање није тачно јер те године црква још увек није имала ни звоно а ни звонару.

Конак и трпезарија су подигнути у XIX веку. По подацима из пописа из 1836. године можемо са великом вероватноћом да закључимо да је бар конак те године довршен. Били су то значајни објекти, рађени у духу народног градитељства. Њихове дмензије, начин обраде и једноставна декорација увршћују их у реди најзначајнијих остварења ове врсте у Србији.

Напомене:

1. Јоаким Вујић, Путешствије по Србији I, Београд, 1901, 132; М. Ђ. Милићевић, Манастир у Србији, Гласник СУД XXI, с. 52; Мом. Милетић, Старине – *Манастир Ивковић*, Венац књ. VIII, 1923. г., св. 6 с. 430-434 (Овде су дата и нека предања о манастиру); Ч. Марјановић, Темнићи зборник III, 1936, с. 136; СЕЗ LVI, Насеља књ. 30, 44 и 110.

2. Археолошки споменици и налазишта II, Централна Србија, Београд, 1956, 112

3. Л(азар) М(ирковић), Манастир Ивковић, у: „САНУ – Археолошки споменици и налазишта у Србији II Централна Србија“, Београд, 1956, 170; Др Владимир Петковић, Преглед цркава кроз повесницу српског народа, Београд, 1950, 129

4. Мом. Милетић, Старине – *манастир Ивковић*, „Венац“ Књ. VIII, св. 6 фебруар 1923, 432-434. Пошто је часопис „Венац“ релативно тешко доступан, поготово читаоцима у унутрашњости, ми предање о настанка манастира Ивковића дајемо у целини.

5. В. Петковић, н. д, 129; П. Пајкић, Манастири који су сада парохijske цркве, Шематизам Шумадијске епархије 1947-1997, Крагујевац, 1997, 231

6. Л(азар) М(ирковић), н. д, 170 – без позивања на извор.

7. Архив САНУ – 9117, Епископ Јоаникије, *Опис манастира Каленића*, објављено у: Бранко Перуничкић, „Крушевац у једном веку“ 1815-1915, Крушевац, 1971, 489

8. Мом. Милетић, н. ч, 432

9. М. Ђ. Милићевић, Манастири у Србији, Гласник СУД књ. IV, Београд, 1867, 52

10. Л(азар) М(ирковић), н. д, 170

11. АС - Државни Совјет - РН^б 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. число 140. лист 64

12. Слободан М. Милановић, Манастир Ивковић (код Јагодине), Јагодина 2000, 20

13. Вук Караџић, Забавни лист „Даница“ за 1828, 377; Слободан М. Милановић н. д, 40

14. Вук Караџић, Забавни лист „Даница“ за 1829, 444; Слободан М. Милановић, н. д, 40

15. Слободан М. Милановић, н. д, 20

16. АС – Државни Совјет – РН^б 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. число 140. лист 64

17. АС – Митрополија – № 532 Сави Ранчићу, пароху грабовачком предато село Дубље.

18. АС – Државни Совјет - РН^б 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. число 159. лист 64

19. Слободан М. Милановић, н. д, 41

20. АС – Државни Совјет – РН^б 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. число 160. лист 64

21. АС – ДС – II БфIН°30/836, Списак цркви налазећи се у Окружју Јагодинском и описаније сваке цркве понаособ и њеном состојанију 1836. године, (извештај је преписан 13/25. октобра 1836. године) лист 292 – 293.

22. АС – ДС – II БфIН°30/836, Списак цркви налазећи се у Окружју Јагодинском и описаније сваке цркве понаособ и њеном состојанију 1836. године, лист 289 – 290 – число 5.

23. Комисију за јагодински округ су чинили: помоћник начелства Илија Вукићевић, члан окружног суда Мојсило Јанковић, окружни прота Јован Димитријевић и писар Мијат Остојић. АС – Митрополија – 376/195, Одговор намесника јагодинског Јована Димитријевића консистерији од 4. маја 1839. године; М. Ђ. Милићевић, Манастири у Србији, Гласник СУД књ. IV, Београд, 1867, 52

24. Пастир бр. 16/1868, 254

25. Историјски архив Јагодина, Фонд „Архива цркве“, кутија 4, (1852-1947).

26. ИАЈ, Фонд „Архива цркве“, кутија 4. Кондуитни списак мирских свештеника и ђакона у Епархији београдској, Прото-презвитерства јагодинског за 1879. годину. бр. 35

27. Пастир бр. 24/1868, 382

28. ИАЈ, Фонд „Архива цркве“, кутија 4. Кондуитни списак мирских свештеника и ђакона у Епархији београдској, Прото-презвитерства јагодинског за 1879. годину. бр. 36

29. Митрополит Михаило, Православна српска црква у Краљевини Србији, Београд, 1895, 53

30. Мом. Милетић, н. ч, 431 – 432

31. Мом. Милетић, н. ч, 430

32. Мом. Милетић, н. ч, 434

33. Л(азар) М(ирковић), н. д, 170

34. Предраг Пајкић, „Ивковић“, у: Српска православна епархија шумадијска 1947 – 1997 – Шематизам, Крагујевац 1997, 232

Н. Д. Амбариумов

ФИЛОЗОФСКО-БОГОСЛОВСКИ АСПЕКТИ СОЦИЈАЛНОГ СЛУЖЕЊА

Због чега и како, према учењу Библије, сваки верник треба да се бави социјалним служењем?

Развој социјалног служења у православној средини нужно захтева да сваки верник дела милосрђа види као своју обавезу.

Ниједан хришћанин не може бити истински члан тела Христовог нити се спасити, уколико не учествује у животу ближњега.

У Светом писму Старог и Новог завета има много поука упућених верницима о томе да је неопходно учествовати у животу и невољи других људи, као и о начину на који то треба чинити. На основу тих одломака могу се издвојити следећи принципи милосрђа:

1. Милостиња треба да буде тајна, не зарад славе међу људима: „Пазите да милостињу своју не чините пред људима да вас они виде, иначе плате немате од Оца својега који је на небесима“ (Мт 6, 1–4).

Хришћанин није обавезан да се крије када помаже другоме, најважније је не помагати зарад људске славе, не објављивати своја добра дела пред осталима.

Добročинитељ је угодан Богу само онда када чини милосрђе од чистог срца, добровољно, а не зарад користи или славе. О томе се говори у Другој посланици Коринћанима Светог апостола Павла: „Сваки како

3. Милостињу треба давати свима којима је она потребна. Нема достојнијих и мање достојних милостиње. Право на помоћ од хришћанина има свако коме је помоћ потребна. О томе се у Старом завету говори у поуци Товије своме сину: „Не окрећи лица свога ни од кога, да се од тебе не би окренуло лице Божије“ (Тов 4, 7). Ову мисао у Новом завету потврђује чувена прича о добром Самарјанину (Лк 10, 25–37). Чак и својим непријатељима треба чинити добро када су у невољи: „Ако је гладан непријатељ твој нахрани га хлебом, и ако је жедан напој га водом“ (Изр 25, 21–22).

4. Хришћанин не може да стекне жељено спасење уколико не буде чинио дела милосрђа. Најјаснији доказ ове тврђе је прича о Страшном суду, у којој Господ људе дели на оне који су чинили добро својим ближњима и потребитима и на оне који то нису чинили. Исто тако и у Старом завету говори Соломон: „Не одреци добра онима којима треба, кад можеш учинити“ (Изр 3, 27–28). На другом се месту непомагање онима којима је помоћ потребна јасно назива грехом: „Ко презире ближњег свог – тај греша, а ко је милостив убогима – благо њему“ (Изр 14, 21).

5. Човека који не испуњава заповести о добročинству казниће Бог. Соломон упозорава: „Ко затискује ухо своје од вапаја убогог вапиће и сам, али неће бити услышен“ (Изр 21, 13).

6. И напротив, човек који испуњава заповест о милосрђу добија сваки благослов и Бог му узвраћа. Милостиња и добročинство призивају Божији благослов: „Блаженије је давати него примати“ (Дап 20, 35). Речено је још и: „Добročинство и заједништво не заборављајте, јер се таквим жртвама угађа Богу“ (Јевр 13, 16). Исто је написано и у Старом завету: „Блажен је ко разуме сиромаша и убогога, у зли дан избавиће га Господ“ (Пс 40, 2–3); „Господу позајмљује ко поклања сиромашу, и он ће му платити за добро дело његово“ (Изр 19, 17). Милостиња према старозаветном учењу чисти од грехова: „Вода гаси пламен огња, а милостиња чисти од греха“ (Сир 3, 30).

7. Они који примају милостињу такође треба да пазе да не почну да експлоатишу оне који им дају. Нема потребе да добročинитељ помаже до последње паре, довољно је онолико колико може. О томе говори апостол Павле: „Не да другима буде олакшање, а вама невоља, него подједнако“ (2 Кор 8, 13–15).

Још много тога може се у Библији пронаћи о добротворној делатности. Међутим, веома је важно да сваки верник буде свестан да добročинство и милосрђе нису врлине које се могу а и не морају испуњавати. Милосрђе је најтешње повезано са хришћанским учењем. Може се рећи да онај ко не чини добро, ко не обраћа пажњу на муку својих ближњих нити се труди да им помогне, заправо, и није хришћанин.

одлучи у срцу, не са жалашћу или принудно; јер Бог љуби онога који драговољно даје“ (2 Кор 9, 7–15).

2. Величину милосрђа не одређује „количина“ милостиње, већ мотивација добročинитеља и актуелност пруженог. Кроз причу о две удовичине лепте приказан је принцип о величини милостиње (Мк 12, 41–44), док се у причи о Страшном суду говори о актуелности: жедном је потребна вода, гладном храна, путницима смештај итд. (Мт 25, 31–46).

Хришћанин не може за себе рећи да је сиромашан и да се због тога не може бавити добротворном делатношћу. Сваки човек има нешто што може да подели са ближњим. Најважнија је – а има је свако – способност да се воли. Заволети оне поред нас главна је заповест Исуса Христа.

Митрополит Антоније Сурошки у својој проповеди о молитви говори да је молитва за невољнике без покушаја да им помогнемо слична као кад бисмо се Богу обраћали следећим речима: „Госпoде, видим много тога лошег у овом свету, који си ти створио, а ти као да уопште не обраћаш пажњу. Погледај, Госпoде – у Индији је глад, у Персији земљотрес, у свету се догађају револуције, страдање, страх, насиље, суровост. А шта ти чиниш?“ [Митрополит Антоний Сурожский, *Может ли верить и молиться современный человек?*, Изд-во „Духовное наследие митрополита Антония Сурожского“, 2012, стр. 33].

Хришћанин не може само да се моли за ближње, као што не може ни да запостави молитву и посвети се искључиво социјалним проблемима. У свему је потребна хармонија и разумност.

Исто тако треба имати на уму да је прво што је неопходно сваком човеку љубав, и да свако може да по-

дели љубав са ближњим. За то је довољно бити способан љубити и саосећати. „Радујте се са радоснима и плачите са онима који плачу“ (Рм 12, 15).

Верник није само дужан да чини дела милосрђа и љубави. Он постаје истински хришћанин тек када служење другима постане неодојиви део њега самог. Када у томе пронађе радост, када срећа ближњег постане и његова срећа.

Помоћ ближњем није обавеза хришћанина, она је показатељ – јеси ли хришћанин или ниси.

Превели са руског Иван и Јелена Недић

(Чланак преузет из зборника: *СОЦИАЛЬНОЕ СЛУЖЕНИЕ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ: ПРОБЛЕМЫ, ПРАКТИКИ, ПЕРСПЕКТИВЫ*, Материалы Всероссийской научно-практической конференции 7–8 июня 2013 года, Санкт-Петербург, 2013.)

Кратка прича

ДРАГАН ИЗ КАМЕНАРА

Сандук са његовим телом изнели су у двориште испред куће и положили на две столице. Обавио сам кратак помен, и то је било све. Нема опела за самоубице.

Миран, тих, болешљив. Жена и двоје деце. Девојчица од осам и дечак од шест година, уши велике, провидне, малокрвни и слабашни. Дечак има урођену срчану ману. Какву, не умеју да кажу. Имање осредње, ипак сасвим довољно за колико-толико пристојан живот.

Драган је, пре него што је у томе успео, три пута покушао да се убије.

„Драгане зашто то радиш?“ питао сам га када сам им први пут ушао у кућу.

„Не знам, попе, шта радим.“

„Немој, молим те, страшно је то грех...“, стављам му руку на раме.

„Веруј ми да нећу. Па нисам ваљда луд? Имам децу... Ал` неки ме глас ваби, и тад, кад то чујем, не могу да се одупрем... Све једнако зове и дозивље...“

„Шта ти говори?“

„Не знам. Нешто говори. Идем, а не знам за себ`. Не знам куд идем ни шта радим. Некако ме својски подухвати, стисне, притегне, све заборавим...“

„Видиш ли тада нешто или само чујеш?“

„Не знам. Као да видим, ал` ипак не видим. Само чујем као неки глас. Ал` не знам одакле“, каже и крши прсте.

Исповедам га. Читам молитве за здравље, читам молитве против злих духова, читам молитве пред славском иконом. Долазим опет и читам молитве пред иконицом Светог Јована Шангајског и Санфранцисканског... Акатист, Молебан... Светим водицу, помазујем освештаним уљем... Објашњавам, убеђујем, молим... Помињем у цркви, на проскомидији...

„Шта кажу лекари?“ питао.

„Држу ме неко време тамо код њи, у болницу, па ме опет врату кући. Иди, кажу, не мош да те овде држимо тол` ко дуго.“

„Немој више то да радиш“, уједно му заповедам и молим га.

„Нећу, попе, више никад“, обећава одмахујући главом.

Данас жена нариче. Деца ћуте, држе се једно уз друго, као покисли пилићи. Дан сунчан, али хладан и ветровит. Жалост, тескоба, некаква тешка, постидна nelaгода. У мени душевна мука прераста у физички бол. Не могу да одвојим очи од дечака и девојчице. Шта да учиним за њих? Како да им помогнем? Како да помогнем једном Драгану? Госпoде, молим те, Ти се постарај. Ко ће други, ако не Ти? Госпoде! Слава Теби! Госпoде! Не могу да прекинем да понављам у себи. Чини ми се да вапим не из срца, не из утробе, већ из хромозома самих.

„Треба ли вам нешто?“ питао жену.

„Ништа, попе, не треба“, одмахује главом и гледа у земљу.

„Ако нешто треба... Било шта...“

„Не треба.“

„Ако затреба...“, глас ми се губи у све јачем хучању ветра.

„Таки је био, шта да се ради. Није ту било помоћи“, каже са жаљењем али без горчине. Правда и себе и мене. И њега, ваљда.

Никола Миловић, протојереј

мр Небојша Ђокић, Оливера Думић

ОСВЕЋЕЊЕ ЦРКВЕ У СЕКУРИЧУ 8. СЕПТЕМБРА 1935. ГОДИНЕ

Између два светска рата Секурич је био једно од напреднијих села у Левчу. У селу је 1923. изграђен млин на парни погон који представља почетак индустријализације Левча. Регистрован 1930. године као „Индустријско предузеће за ваљање сукна, браће Милутиновић”, млин је радио до 1947. године, када је конфискован. Тих деценија село се издваја као важан занатски центар Левча. Од 1923. до 1940. године у удружењу занатлија у Рековцу регистровано је четрнаест занатлија из Секурича, највише поткивача, опанчара и др.¹

Село Секурич удаљено око 15 километара од Рековца, тачно на средокрађи Белице и Левча угостило је 7. и 8. септембра 1935. године Његову светост патријарха српског Господина Варнаву који је у ово питома насеље дошао да би освештао новоподигнуту парохијску цркву посвећену Светом архангелу гаврилу, дар београдског трговца Милисава Милошевића.²

Свечаност је почела 7. септембра доласком патријарха Варнаве кога је Рековцу поред свештенства дочекало мноштво народа. Још свечанији дочек је био у селу Белушићу где је патријарха дочекала огромна маса света. Тачно у 18 часова уз пуцањ прангија патријарх је стигао у Секурич. Готово сво становништво Секурича и околних села је дочекало патријарха који је премда уморан одмах отишао на бденије у цркву. Након завршетка бденија у 22 часа патријарх је отишао на починак у кућу ктитора Милисава Милошевића. Сутрадан од 7 часова је почела служба у новоподигнутој цркви коју је служио патријарх уз саслужење архимандрита манастира Каленића Никона Лазаревића³ и свештеника из свих села у срезу. На јектенија је одговарао хор свештенства под управом Миодрага Јовановића пароха из Драгова.

Служба је трајала до 9 часова, када је почела главна свечаност. У то време је допутовао и изасланик краља Петра II коњички потпуковник Никола Недељковић из Крагујевца, као и изасланик министра војске и морнарице пешадијски потпуковник Владимир Прица из Крагујевца. Од почетка свечаности били су присутни и представник бана срески начелник Срета Петровић, председник Привредника Терзић и моге друге званице. Служби је присуствовало најмање 20000 људи из Левча, Белице, Темнића и других делова Шумадије па и шире. Најпре је освешан храм а затим и две велике спомен плоче изгинулим ратницима из села Секурича, које садрже имена и презимена тачно 200 погинулих ратника. На крају, освешана је и крипта у којој се налазе гробнице чланова породице Милошевић и где је патријарх одржао свечани говор чији је крај плутунима поздравила почасна чета 19. пешадијског пука. Истовремено је „музика“ Шумадијске дивизије интонирала државну химну. Након свечаности је приређен свечан ручак за све присутне.

Секуричка црква је изграђена као монументална грађевина у византијском стилу, у облику слободног крста, са куполом и полукружном апсидом на истоку. Дуборезни оквир на иконостасу се сматра уметнички веома успелим.⁴ Стајала је 600000 ондашњих динара. Пројектант је био архитекта Фрањо Урбан.

Напомене:

¹ Снежана Вујадиновић, Мирјана Гајић, Секурич – основне детерминанте демографског развоја, Демографија књ. VI, Београд 2009, 238

² Освећење нове цркве у Секуричу, Гласник српске православне патријаршије бр. 24 и 25/1935, 447 – 448

³ Који је у то време био и народни посланик среза левачког.

⁴ Српска православна епархија шумадијска 1947 – 1997 – Шематизам, Крагујевац 1997, 105

СЛАВА СТАРЕ ЦРКВЕ, ЛИТИЈА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА И ФЕСТИВАЛ ХОРОВА

На Духовски понедељак 24. јуна Епископ шумадјиски Г. Јован уз саслужење свештенства крагујевачког и лепеничког намесништва служио је Свету Архијерејску литургију у Старој Милошевој Цркви у Крагујевцу поводом славе Светотројичког храма.

На литургији је по благослову Његовог Преосвештенства беседио старешина Старе Цркве прота Милић Марковић, говорећи о Духу Светоме као Ономе Који конституише Цркву Божију на начин да нам је добро у Њој бити. Прота је подцртао значај дарова које добијамо од Духа Светога који имају испуњење и смисао када их употребљавамо према својим моћима да би смо заједнички узрастали у Цркви и као чланови Цркве.

У поподневним часовима, након одржане вечерње молитве кренуло се у Литију кроз Град Крагујевац већ устаљеном маршрутом, најпре до Крста где је Владика узнео молитве за град и све његове житеље. Испред Прве крагујевачке гимназије ученици веронауке су одржали краћи пригодни програм од неколико рецитаторско-музичких нумера. Потом је Литија наставила до свог одредишта Старе Цркве. У Литији су сем грађана учествовали одреди Полиције, Комуналне полиције, Ватрогасаца и официра Војске Србије, те многобројни хришћани.

По повратку у Стару Цркву, у порти је одржан фестивал хорова.

Програм Фестивала хорова Епархије шумадјиске је био следећи:

Дечији хор „Свети Сава“ из Крагујевца, диригент Ђакон Иван Антонијевић (40 чланова): *Василије Свети* и *Пресвета Владичице*.

Дечији хор полазника Школе за традиционално певање и играње при храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини, диригент Драган Трифуновић, етномузиколог (15 чланова): *Расло дрво тополово* (традиционална песма) и *Маријо славна* (српска духовна песма).

Дечији хор „Свети Симеон Мироточиви“ из Крагујевца, диригент Марија Радојевић, професор (20 чланова): *Царице моја преблага* (руска духовна песма) и *Радујте се* (српска духовна песма).

Хор при храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, диригент Јереј Владимир Стојковић (30 чланова): *Ускришње јутро* (Леонтина Вукомановић) и *Ајде Јано кућу да не дамо* (обрада народне песме Асим Сарван).

Хор „Благовести“ из Младеновца, диригент Љиљана Миловић Савковић, професор музике (20 чланова): *Везак је везла Дјева Марија* (духовна песма из Тракије) и *Црвен цвете, прерасте ме трава* (Јелена Бојовић).

Даница Крстић, етно певач: *Замучи се Божја Мајка* и *Народне песме*.

Катедрални октет „Свети Роман Мелод“ из Крагујевца, диригент Иван Филиповић, професор (8 чланова): *Возбраној Војеводe* (кондак) и *От јуности мојеја* (аранжман Марко Нешић).

Хор Светог Симеона Богопримца при храму Преображења Господњег из Смедеревске Паланке, диригент Милош Урошевић, професор музике (25 чланова): *Воскликните богови* (Исаија Србин) и *Тебе појем* (Стеван Стојановић Мокрацац).

Женски хор при храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини, диригент Огњенка Тодосијевић, професор музике (16 чланова): *Богородице Дјево* (руски напев) и *Српкиња* (Исидор Бајић, аранжман М. Мунђа).

„Хор младих“ Саборне цркве из Крагујевца, диригент протојереј Драгослав Милован (30 чланова): *Плотију уснув* (Глазунов) и *Заступнице усерднаја* (Чесноков).

Хор „Опленац“ из Тополе, диригент Марија Ракоњац, професор музике (25 чланова): *Једин свјат, Господи услиши молитву моју* (Марко Тајчевић) и *Храни Господи* (монахиња Јулијана Денисова).

Хор „Бошко Југовић“ при храму Свете Тројице из Трстеника, диригент Марина Лекић (25 чланова): *Хвалите* (Бортњански) и *Овамо намо* (химна епархије крушевачке, текст краљ Никола Петровић, аранжман Тамара Петигјевић).

Сви хорови заједнички су отпевали композицију „Оро се вије ...“

Дует на фрули – браћа Лукић из Белошевца.

КУД „Гружа“ из Груже, вођа групе Наташа Живановић Вукојичић изводили су Свадбу из јасеничког краја, кореографија Радиша Радовановић Чича.

Водитељ програма био је Предраг Обровић.

Овиме је Слава Старе Цркве завршена на најсвечанији начин.

Мирослав Василијевић, протођакон

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДЈИЈСКОЈ

Његово преосвећенство Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. јуна 2013. до 31. јула 2013. године:

Осветити:

Темеље за трпезар при храму Светих апостола Петра и Павла у Неменикућама, Архијерејско намесништво космајско, 6. јуна 2013. године;

Бунар и чесму при храму Светих апостола Петра и Павла у Јагњилу, Архијерејско намесништво младеновачко, 8. јуна 2013. године;

Парохијски дом при храму Светог великомученика Георгија у Дрену, Архијерејско намесништво колубарско-посавско, 9. јуна 2013;

Новоподигнути храм Живоносног Источника у Дреновцу, Архијерејско намесништво крагујевачко, 15. јуна 2013. године;

Новоподигнути храм Преноса моштију Светог Николаја Мирликијског у Дражевцу, Архијерејско намесништво беланичко, 16. јуна 2013. године.

Укинути:

Даље постојање парохије Друге великоцрљенске при храму Светог апостола и јеванђелисте Марка у Великим Црљенима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Даље постојање Прве и Друге парохије вреочке при храму Покрова Пресвете Богородице у Вреоцима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Даље постојање Црквене општине ракитовско-праћинске при храму Светог апостола и јеванђелисте Луке у Ракитову, Архијерејско намесништво белачко;

Даље постојање Парохије ракитовско-праћинске при храму Светог апостола и јеванђелисте Луке у Ракитову, Архијерејско намесништво белачко;

Даље постојање Прве и Друге парохије рибарске при храму Силаска Светог Духа у Рибару, Архијерејско намесништво белачко.

Основати:

Парохију дренску при храму Светог великомученика Георгија у Дрену, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Црквену општину дренску при храму Светог великомученика Георгија у Дрену, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Парохију вреочку при храму Покрова Пресвете Богородице у Вреоцима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Парохију праћинску при храму Рођења Светог Јована Крститеља у Праћини, Архијерејско намесништво белачко;

Црквену општину праћинску при храму Рођења Светог Јована Крститеља у Праћини, Архијерејско намесништво белачко;

Парохију ракитовску при храму Светог апостола и јеванђелисте Луке у Ракитову, Архијерејско намесништво белачко;

Парохију рибарску при храму Силаска Светог Духа у Рибару, Архијерејско намесништво белачко.

Извршити арондацију:

Између Парохије јунковачке при храму Силаска Светог Духа у Јунковцу и Друге парохије великоцрљенске при храму Светог апостола и јеванђелисте Марка у Великим Црљенима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Између Прве и Друге парохије вреочке при храму Покрова Пресвете Богородице у Вреоцима и Друге парохије шопићке при храму Светог архангела Гаврила у Шопићу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Извршити регулацију:

Између Прве и Друге парохије шопићке при храму Светог архангела Гаврила у Шопићу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Извршити преименовање:

Парохије Прве великоцрљенске при храму Светог апостола и јеванђелисте Марка у Великим Црљенима у Парохију великоцрљенску при храму Светог апостола и јеванђелисте Марка у Великим Црљенима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Одликвати:

Правом ношења напрсног крста:

Протојереја Александра Новаковића, привременог парохе Треће лазаревачке парохије при храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Чином протојереја:

Протонамесника Митра Ђурића, привременог парохе Вучковачко-брњичке парохије, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Ореденом Светог Симеона Мироточивог:

Протојереја стварофора Сава Арсенијевића, привременог парохе Треће крагујевачке парохије при храму Силаска Светог Духа у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко,

Орденом Војска Карађорђа:

Сашу Ненадовића из Крагујевца;

Архијерејском граматом признања:

Миодрага и Данку Станишић из Копљара;
Данила Јовановића из Десимировца;
Жељка Дунића из Церовца;
Милорада Грчића из Обреновца;
Милоја Живановића из Лазаревца;
Милисаву Крстовића из Чибутковице;
Јелену Видаковић из Лазаревца;
Дејана Милинковића из Венчана;

Архијерејском граматом захвалности:

Живорада Павловића из Дреновца;
Душана Јабланчића из Дреновца;
Душана Мојсиловића из Забојнице;

Архијерејском захвалницом:

Дејана Милосављевића;
Благоја Јовановића;
Јована Шпиљевића;
Бобана Јабланчића;
Милоша Љубисављевића
Ивана Милутиновића;
Драга Бараћа;
Винку Пауновић;
Љиљану Шпиљевић;
Скупштину општине Крагујевац.

Замонашити:*По чину мале схиме:*

Монахињу Дарију (Рунић), сестру манастира Ваведења Пресвете Богородице – Каленића, давши јој монашко име Теодосија;

Поставити:

Јераја Бојана Чоловића, досадашњег привременог пароха Друге шопићке парохије у Шопићу, на дужност привременог пароха Дренске парохије при храму Светог великомученика Георгија у Дрену, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;
Протојереја Зорана Симоновића, досадашњег привременог пароха Ракитовско-праћинске парохије у Ракитову, на дужност привременог пароха Ракитовске парохије при храму Светог апостола и јеванђелисте Луке у Ракитову, Архијерејско намесништво беличко;
Јереја Далибора Сентића, досадашњег привременог пароха Друге рибарске парохије у Рибару, на дужност привременог пароха Рибарске парохије при храму Силаска Светог Духа у Рибару, Архијерејско намесништво беличко;
Протонамесника Горана Радовановића, досадашњег привременог пароха Прве вреочке парохије у Вреоцима, на дужност привременог пароха Прве шопићке парохије при храму Светог архангела Гаврила у Шопићу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;
Протојереја Мирка Тешића, досадашњег привременог пароха Друге вреочке парохије у Вреоцима, на дужност привременог пароха Друге шопићке парохије при храму Светог архангела Гаврила у Шопићу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Причистити:

Архимандрита Георгија (Милошевића) братству манастира Светог архангела Гаврила – Венчац у Брезовцу.

Поверити у опслуживање:

Братству храма Светог архангела Гаврила у Шопићу упражњену парохију Вреочку при храму Покрова Пресвете Богородице у Вреоцима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Казнити:

Игумана Саву (Богдановића), настојатеља манастира Светог архангела Гаврила – Венчац у Брезовцу, забраном свештенослужења од 30. јуна 2013. године;
Јеромонаха Макарија (Тошића), настојатеља манастира Светог великомученика Георгија – Ђелија у Петки, забраном свештенослужења од 30. јуна 2013. године.

Укинути казну:

Забране свештенослужења игуману Сави (Богдановићу), настојатељу манастира Светог архангела Гаврила – Венчац у Брезовцу, са 29. јулом 2013. године.

Поделити канонски пријем:

Архимандриту Георгију (Милошевићу) из свезе клира Епархије шабачке.

Завршили богословију:

Стефан Ђурановић;
Јован Младеновић;
Страхиња Савковић.

Примити у први разред богословије:

Милоша Михајловића из Лазаревца;
Михајила Голића из Доњих Комарица;
Зарију Петровића из Драче;
Стефана Глигића из Шопића;
Андрију Михајловића из Смедеревске Паланке;
Ђорђа Одавића из Петке;
Јована Павловића из Илићева;
Миодрага Марковића из Петке.

Поделити благослов за упис на Православни богословски факултет Универзитета у Београду.

Стефану Ђурановићу;
Јовану Младеновићу;
Милошу Кузмановићу;
Страхињи Савковићу;
Марку Чајковићу.

Поделити благослов за упис на постдипломске студије на Православном богословском факултету Универзитета у Београду:

Јасмини Грбић.

Пензионисати:

Протојереја ставрофора Недељка Кусмука, привременог пароха Прве шопићке парохије у Шопићу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. јуна 2013. године до 31. јула 2013. године

ЈУН 2013. ГОДИНЕ:

1. јун 2013:

Учествовао у Патријаршији СПЦ у раду Светог архијерејског синода.

2. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светог пророка Илије у Брзану.

3. јун 2013 – Свети цар Константин и Света царица Јелена:

Учествовао у Нишу, са члановима Светог архијерејског сабора СПЦ, прослављају Светог цара Константина и Свете царице Јелене и свечаном обележавању 1700 година од доношења Миланског едикта.

4. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово.

5. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Учествовао у прослави освајања титуле првака Србије фудбал клуба *Економица*.

6. јун 2013:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Учествовао на матурском испиту из Светог писма у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу;

Посетио цркву Светог Николе Мирликијског у изградњи у селу Дражевцу;

Посетио село Бабе ради надгледања радова на Епархијској кући;

Осветио у Неменикућама темеље нове црквене сале и састао се са председником општине Сопот Живорадом Милосављевићем;

Посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу ради надгледања радова на живописању цркве.

7. јун 2013:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виноградима;

Учествовао на матурском испиту из догматике, етике и црквеног појања у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

8. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагњилу и осветио бунар и чесму у порти;

Посетио цркву Светог деспота Стефана Лазаревића у Белосавцима ради надгледања грађевинских радова.

9. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Георгија у Дрену и осветио новоподигнути парохијски дом;

Орденом Светог Симеона Мироточивог одликовао др Ивка Марића, председника Црквеног одбора у Дрену;

Посетио село Бабе ради надгледања радова на Епархијској кући.

10. јун 2013:

Саслуживао Епископу липљанском Господину Јовану, изасланику Светог архијерејског синода СПЦ на матурским испитима у крагујевачкој богословији, на Литургији у храму

Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;

Учествовао на матурском испиту из литургије у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

11. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;

Председавао седници органа Фондова Епархије шумадијске; Рад у патријаршији СПЦ.

12. јун 2013:

Учествовао у Патријаршији СПЦ у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода.

13. јун 2013 – Вазнесење Господње:

Служио Литургију у Вазнесењској цркви у Чачку и пререзао славски колач поводом храмовне славе; у чин презвитера рукоположио ђакона Александра Бојовића; предводио улицама Чачка градску литију;

У селу Каменица (Липовачка парохија) осветио звона за храм који се реновира.

14. јун 2013:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виноградима;

Извршио пријем кандидата Шумадијске епархије у први разред богословија;

Рад у Епархијској канцеларији.

15. јун 2013:

Осветио новоподигнути храм Живоносног Источника у Дреновцу и служио Литургију; пароха Митра Ђурића одликовао чином протојереја;

У храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац венчао Борка (дипломираног теолога) и Марију Божићевић;

Служио у Малим Пчелицама опело Вукомиру Миленковићу; Присуствовао у крагујевачкој хали *Језеро* концерту Културно уметничког друштва *Абрашевић*.

16. јун 2013:

Осветио новоподигнути храм Преноса моштију Светог Николе Мирликијског у Дражевцу и служио Литургију;

ктиторе овог храма Николу и Драгицу Тодоровић из Лос Анђелеса одликовао Орденом Светог Саве другог степена;

У храму Светог Димитрија у Лазаревцу венчао Ђорђа и Душку Марковић;

Пререзао славски колач Хору младих крагујевачке Саборне цркве.

17. јун 2013:

Служио Литургију у Саборном крагујевачком храму и парастос Епископу шумадијском др Сави поводом дванаест година од упокојења;

Посетио Мокру Гору;

Посетио храмове на Тари и на Златибору.

18. јун 2013:

Служио Литургију у манастиру Рујну и полугодишњи парастос епископу жичком Хрисостому; у чин јеромонаха рукоположио јерођакона Уроша, сабрата манастира Увца;

протојереја Зорана Јовановића, вршиоца дужности управника манастира Рујна одликовао напрсним крстом;

Посетио нову цркву на Златибору и утврдио распоред фресака у живопису.

19. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији.

20. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светог архангела Гаврила у Рашкој; предводио градску литију и пререзао славски колач поводом градске славе;

На градском гробљу Власово у Рашкој служио помен протојереју Милошу Милосављевићу и професору др Илији Росићу;

Освештао звона за храм Рођења Пресвете Богородице у Власову (Рашка);

Освештао црквену салу при храму Свете Тројице у Вареву (Рашка).

21. јун 2013:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виноградима;

Рад у Епархијској канцеларији у Краљеву;

Извршио пријем кандидата Жичке епархије у први разред богословија;

Служио опело Милице Божовић.

22. јун 2013 – Задушнице:

Служио Литургију и општи парастос у Саборном крагујевачком храму;

Служио бденије у Саборном крагујевачком храму.

23. јун 2013 – Духови:

Служио Литургију и Духовско вечерње у Саборном крагујевачком храму;

Крстио Предрага Николића у Саборној крагујевачкој цркви.

24. јун 2013 – Духовски понедељак:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Предводио литију улицама Крагујевца поводом градског празника.

25. јун 2013 – Духовски уторак:

Служио Литургију у храму Свете Тројице у Церовцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу;

Посетио храм Светог архангела Гаврила у Буковику ради надгледања радова на рестаурацији.

26. јун 2013:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији.

27. јун 2013:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Примио градоначелника Крагујевца Верољуба Стевановића;

Освештао у Новом Селу темеље за нови храм Свете Тројице.

28. јун 2013 – Видовдан:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Матарушкој Бањи и пререзао славски колач поводом храмовне славе; чином протојереја одликовао свештеника Дејана Радмилца, пароха Друге парохије у Матарушкој Бањи.

Служио Литургију у храму Светог великомученика Георгија у Ужицу; протојереја Радована Ћосића и протојереја Драгољуба Костића одликовао напрсним крстовима;

Посетио храм Преображења Господњег на Златибору;

Посетио храм Свете великомученице Марине у Кривој Реци;

Посетио села Мачкат и Слатину ради надгледања радова на црквеним објектима.

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Примио Радишу и Миомира Пљакића.

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

парастос сестрама Јулијани и Александри.

30. јун 2013:

Служио Литургију у храму Свете Тројице у Рибару код Јагодине;

Посетио Кончарево ради надгледања радова на изградњи храма Светог Јована Крститеља;

Рад у Патријаршији СПЦ.

ЈУЛ 2013.

1. јул 2013:

У Патријаршији СПЦ учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода.

2. јул 2013:

У Патријаршији СПЦ учествовао у раду Светог архијерејског синода и Одбора за обележавање 1700 година од доношења Миланског едикта;

3. јул 2013:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Председавао седници органа Фондова Епархије шумадјске;

Примио фолклорну групу из Лос Анђелеса.

4. јул 2013:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад у Епархијској канцеларији;

Служио вечерње у манастиру Каленићу и по чину мале схиме замонашио сестру овог манастира расофорну монахињу Дарију давши јој монашко име Теодосија.

Служио Литургију у манастиру Преподобне Анастасије Српске у Копљарима;

Посетио село Бабе ради надгледања радова на Епархијској кући.

5. јул 2013:

Служио Литургију у манастиру Преподобне Анастасије Српске у Копљарима;

Посетио село Бабе ради надгледања радова на Епархијској кући.

6. јул 2013:

Служио Литургију у манастиру Никољу Рудничком и помен монахињама Јелисавети и Александри;

Посетио сестринство манастира Дивостина;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

7. јул 2013 – Ивањдан:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Георгија у Ужицу; протојереја Радована Ћосића и протојереја Драгољуба Костића одликовао напрсним крстовима;

Посетио храм Преображења Господњег на Златибору;

Посетио храм Свете великомученице Марине у Кривој Реци;

Посетио села Мачкат и Слатину ради надгледања радова на црквеним објектима.

8. јул 2013:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;

Рад у Епархијској канцеларији.

9. јул 2013:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;

Рад у Епархијској канцеларији.

10. јул 2013:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Примио Радишу и Миомира Пљакића.

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

12. јул – Петровдан:

Служио Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Служио помен у Неменикућама књижевнику Миловану Видаковићу;

Учествовао у Неменикућама у културној манифестацији посвећеној Миловану Видаковићу.

13. јул 2013:

Саслуживао на Литургији у Бјелјини, са више архијереја СПЦ, Његовој светости Патријарху српском Господину Иринеју, на устоличењу Епископа Господина Хризостома за Епископа зворничко-тузланског.

14. јул 2013:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

15. јул 2013:

Служио Литургију у Брајковцу поводом славе Заједнице *Земља живих*, протојереја Александра Новаковића одликовао напрсним крстом.

Посетио храм Свете Петке у Петки и из Часне трпезе извадио мошти светитеља ради реновирања храма.

16. јул 2013:

Служио Литургију у манастиру Жичи;

Примио Господина Николаја, митрополита дабробосанског; Примио Мирјану Андрић, директорку Републичког завода за заштиту споменика културе ради договора о радовима на фасади манастира Жиче;

Рад у Епархијској канцеларији у Жичи;

Посетио манастир Студеницу ради надгледања актуелних радова.

17. јул 2013:

Служио Литургију у манастиру Градцу и помен архимандриту Јулијану поводом годишњице упокојења;

Посетио манастир Павлицу ради надгледања археолошких радова.

18. јул 2013:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Освештао Дом културе у Јошаничкој Бањи;

Служио у цркви у Јошаничкој Бањи помен свештенику Велимиру Секулићу.

19. јул 2013:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Посетио, у пратњи Радише и Миомира Пљакића, археолошко налазиште у Каменици.

20. јул 2013:

Служио Литургију у храму Свете мученице Недеље у Десимировцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Освештао капелу за паљење свећа у Церовцу;

Служио бденије у манастиру Вољавчи Овчарскокабларској.

21. јул 2013 – Свети великомученик Прокопије:

Служио Литургију у храму Светог Прокопија у Овсишту и пререзао славски колач поводом храмовне славе; освештао парохијски трпезар.

22. јул 2013:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;

Рад у Епархијској канцеларији;

Рад у Патријаршији СПЦ.

23. јул 2013:

Рад у Светом архијерејском синоду СПЦ.

24. јул 2013:

Рад у Светом архијерејском синоду СПЦ.

25. јул 2013:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви, уз саслужење Господина др Игнатија, Епископа пожаревачко-браничевског и Господина Јоаникија, Епископа никшићко-будимљанског;

Приредио у Владичанском двору у Крагујевцу свечани ручак поводом прославе двадесетогодишњице архијерејске службе.

26. јул 2013 – Сабор Светог архангела Гаврила:

Служио Литургију у манастиру Клисуре и пререзао славски колач поводом славе манастирског храма; протојереја Славишу Стјепановића и протојереја Видана Караклајића одложио напрсним крстовима;

Посетио село Трешњевицу ради надгледања актуелних радова на цркви;

Служио помен у Ариљу трагично преминулом синовцу Марку;

Освештао стан Мирку Крупниковићу из Ариља;

Освештао звона манастира Годовика;

Посетио цркву брвнара у Горобилу;

Одржао братски састанак са свештенством у Ужицу.

27. јул 2013:

Служио Литургију у храму Светог Василија Острошког манастира Дубраве;

Освештао темеље храма Свете Тројице у селу Гостиљу;

Служио у Ариљу опело синовцу Марку.

28. јул 2013:

Служио Литургију у храму Рођења Пресвете Богородице у Врњачкој Бањи;

Предводио улицама Врњачке Бање градску литију;

Венчао у Гоњем Милановцу Драгана и Наталију Миловановић.

29. јул 2013:

Служио Литургију у манастиру Жичи и парастос архимандриту Герасиму поводом годишњице упокојења;

Рад у Епархијској канцеларији у Жичи.

30. јул 2013 – Света великомученица Марина:

Служио Литургију у храму Свете великомученице Марине у Атеници и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

31. јул 2013:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Састао се у Патријаршији СПЦ са Господином Иринејем, патријархом српским;

Служио помен над гробовима археолошког налазишта у Каменици.

ДЕЧИЈА СТРАНА

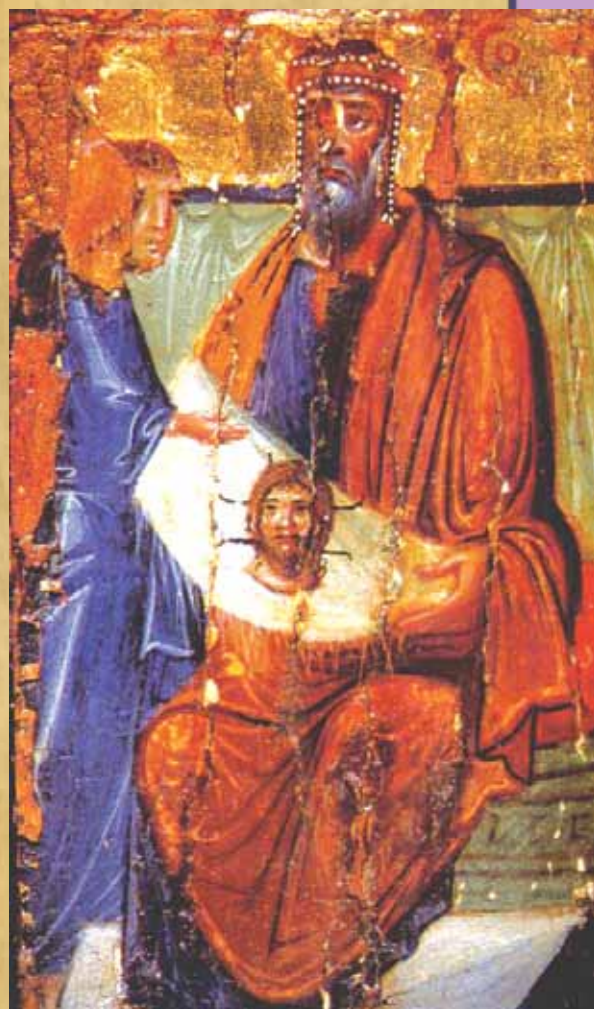
„КО НЕ ПРИМЉИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЊИ У ЦЕЉА“

НЕРУКОТВОРЕНА ИКОНА ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА

У оно време када Господ наш проповедаше Јеванђеље и исцељиваше сваку болест и сваки недуг на људима, беше у граду Едеси, на обали реке Еуфрата, кнез неки Авгар, сав прокажен губом. Он чу за Христа, Исцелитеља од сваке муке и болести, па посла неког живописца Ананију у Палестину с писмом Христу, у коме Авгар мољаше Господа да дође у Едесу и да га исцели од губе. У случају да Господ не могадне доћи, нареди кнез Ананији да живопише лик Његов и донесе, верујући да ће му тај лик повратити здравље. Господ одговори да не може доћи, јер се приближаваше време Његовог страдања – узе убрис, убриса Своје лице и на убрису уписа се савршено пречисти лик Његов. Тај убрис предаде Господ Ананији с поруком да ће се кнез од њега исцелити, али не сасвим, због чега ће Он њему доцније послати посланика који ће збрисати и остатак болести његове. Примивши убрис кнез Авгар га целива, и губа спаде са свега његова тела, но оста мало од ње на лицу његовом. Доцније апостол Тадеј проповедајући Јеванђеље дође Авгару и исцели га потајно и крсти га. Тада кнез полупа идоле који стајаху пред капијом града, и над капијом стави онај убрис с ликом Христовим налепљеним на дрво, уоквирен у златни рам и окићен бисером. Још написа кнез испод иконе на капији:

„Христе Боже, нико се неће постидети ко се у Тебе нада.“

Доцније, један од праукука Авгарових обнови идолопоклонство. И епископ тога града дође ноћу и зазида ону икону над капијом. Векови су од тада прошли. У време цара

Јустинијана нападе персијски цар Хозрој на Едесу, и град беше у великој тескоби. Деси се тада да епископ Едески Евлавије имаде виђење Пресвете Богородице, која му објави тајну о зазиданој и заборављеној икони. Икона би пронађена, и силом њеном војска персијска поражена.

Свети Николај (Велимировић),
Охридски пролог

ПРИЧА О ЈОНИ

Цртеж Милош Прокић П5 Паланачка гимназија
Сценарио Бранко Жикић И5 Паланачка гимназија

Наставак из предходног броја

ЉУДИ НИНЕВИЈЕ, МНОГИ ОД ВАС СУ ЧУЛИ КАКО ОВАЈ ЦРАНИТЪ, УЗВИКУЈЕ БОЖИЈЕ УПОЗОРЕЊЕ МОРАМО СЕ ПРОМЕНИТИ!

У ЗНАК ПОКАЈАЊА, СВИ ЋЕ ПОСТИТИ И НОСИТИ ОДЕЋУ ОД ЦАКОВА!

О, НЕБЕСКИ ОЧЕ, СМИЛУЈ НАМ СЕ! ЗАСТА СЕ КАЈЕМО!

БОГ ИМ НЕ СМЕ УКАЗАТИ МИЛОСТ! ПРОСТО НЕ СМЕ!

НЕ БОЈТЕ СЕ

ПОШТО СТЕ СЕ ПОКАЈАЛИ, БИЋУ МИЛОСТИВ

БОГ ЈЕ ЗАПОВЕДИО ЦРВУ ДА ПРЕКО НОЋИ УНИШТИ БИЉКУ.

ЈОНА, НИСИ НАУЧИО НИШТА О ВРЕДНОСТИ И ЖИВОТНОЈ ЛЕКЦИЈИ

КАДА СЕ ЈОНА ПРОБУДИО О, НЕ, КАКВА ТЕ ЈЕ ГЛУСОБА УНИШТИЛА?! ПРОЗНО... ШМРЦ...

ЈОНА ЈЕ БИО ЉУТ НА БОГА ЗАТО ШТО ИХ ЈЕ ПОШТЕДЕО. БИО ЈЕ УМОРАН И СЕО ЦОРЕА ЈЕДИНОГ ДРЕВЕТА.

САДА СЕ ДИВНО ОСЕЋАМ! ОВА ДИВНА БИЉКА МЕ ЈЕ ЗАКЛУЧИЛА ОД СУЊА, А НАРОД НИНЕВИЈЕ МОЖЕ СВАКОМ ТРЕНУТКА БИТИ УНИШТЕН!

ЈОНА, ТУРГУЈЕШ ЗА СМРТ ЈЕДНЕ БИЛОКЕ,
А ПРИНЕЉУЈЕШ УНИШТЕЊЕ
ЦЕЛОГ ГРАДА ПУНОГ НЕАВЊНИХ
ЉУДИ! КАДА ЋЕШ ПРОНАЋИ
ЉУБАВ У СЕБИ?

ЉУБАВ ? ЈА?

КРЕНУВШИ, ЈОНА ЈЕ СРГО ДЕТЕ

ИЗРУБИО САМ СЕ И
НЕ МОГУ НАЋИ
ПУТ ДО КУЋЕ.

ГДЕ ЖИВИШ, ДЕТЕ ?

ОДВЕШЋУ ТЕ ТАМО, А УСПУТ ЋУ
ТИ ИСПРИЧАТИ ПРИЧУ О
ЧОВЕКУ У УТРОБИ РИБЕ!

КВИЗ ПОСВЕЂЕН ЈУБИЛЕЈУ ОБЈАВЕ МИЛАНСКОГ ЕДИКТА

На дан када се наша Света православна Црква молитвено сећа Светог цара Константина и његове мајке Свете царице Јелене, 3. јуна, Основна школа „Радомир Лазић“ и храм Светих бесребреника Козме и Дамјана из Азање били су организатори пригодне свечаности поводом прославе 1700 година од доношења Миланског едикта. Том приликом је организован и квиз за ученике основних школа са подручја општине Смедеревска Паланка о животу и делу Светог цара Константина, Миланском едикту и Православној веронауци.

Квиз су осмислили и организовали Бојан Стојадиновић, вероучитељ и Дамир С. Живковић, наставник историје.

У пригодном програму учествовали су ученици ОШ „Радомир Лазић“: Никола Талијан, Јелена Кељаћ, Немања Талијан, Тамара Радисављевић, Лена Јелић и Марија Милошевић. Свечаност је увеличао и дечји црквени хор „Свети врачевци“ поменутог храма којим руководи вероучитељ Бојан Стојадиновић.

У квизу су учествовале екипе четири основне школе: „Херој Радмила Шишковић“, „Херој Иван Мукер“, „Олга Милошевић“ и домаћин ОШ „Радомир Лазић“. Квизом су

руководили поменути наставници, а о регуларности је бринуо и стручни жири у саставу: јереј Дејан Ненадовић, старешина азањског храма, Слађана Јелић, директорка азањске основне школе и Весна Митровић Пантић, наставник историје у ОШ „Олга Милошевић“.

У једночасовном квизу ученици су се надметали у седам игара: „Слагалица“, „Загонетна личност“, „Спајалица“, „Скривалица“, „Састави реченицу“, „Ко зна зна“ и „Асоцијације“, а квизу су присуствовали ученици основне школе „Радомир Лазић“ који су испунили локални Дом културе до последњег места.

Иако резултат није био у првом плану, већ жеља да се нешто више научи о животу и делу Константина Великог, поменимо да је у квизу победила екипа школе домаћина „Радомир Лазић“ у саставу: Тања Илић (5. разред), Александра Вулићевић (6. разред), Катарина Витић (7. разред) и Валентина Даниловић (8. разред). Резултат на крају квиза био је следећи:

- ОШ „Радомир Лазић“ – 71 бод,
- ОШ „Олга Милошевић“ – 59 бодова,
- ОШ „Херој Иван Мукер“ – 42 бода и
- ОШ „Херој Радмила Шишковић“ – 36 бодова.

Нарочито вредно помена је то да су сви учесници у квизу награђени, без обзира на пласман, књигом и дипломом. Школама које су учествовале у квизу додељене су захвалница и књига. Поклоне су обезбедили организатори, а у просторијама школе је, након квиза, организовано послуужење за све учеснике програма и квиза.

Дамир С. Живковић, наставник историје и Бојан Стојадиновић, вероучитељ

фото
репортажа

Освећење храма Светог оца Николоја у Дражевицу

Каленик

34000 Крагујевац,
Краља Александра I Карађорђевића
31а, п. ф. 54
телефони: +381 34 333 827;
+381 65 803 48 02
sum.eparhija@eunet.rs
http://www.crkveniartikli.org
http://www.eparhija-sumadijska.org.rs

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ *нова издања*

